

“We wonen in Nederland, dus houd ik me vooral met Nederland bezig, Europa is veel te groot.” antwoordt Liesbeth op de vraag wat ze weet van de Europese Unie. We horen ook: “Het is een aantal landen dat samenwerkt en we hebben de euro”. En: “Onze welvaart is gemeenschappelijk”, “De EU is een naam voor een paar landen bij elkaar, verder hebben ze niet zoveel.” Alle leerlingen weten dat Europese wetten uit ‘Brussel’ komen. Maar wat gebeurt daar nu eigenlijk? Daar in Brussel?

‘Werkplaats Europa’ is geschreven voor iedereen met belangstelling voor de Europese Unie, in het bijzonder voor scholieren in de laatste jaren van het voortgezet onderwijs en in het eerste jaar van het hoger beroeps onderwijs. Max van den Berg geeft antwoord op bovenstaande vragen vanuit zijn ervaring als europarlementariër. Aan de hand van gesprekken met scholieren behandelt hij in dit boek Europese thema’s, geïllustreerd met fragmenten uit zijn weblogs, interviews en toespraken. Door middel van vragen en opdrachten wordt de lezer aangemoedigd meer werk te maken van Europa.

Max van den Berg (1946) is sinds 1999 lid van het Europees Parlement voor de Partij van de Arbeid.

WERKPLAATS EUROPA

MAX VAN DEN BERG

WERKPLAATS EUROPA

UIT DE PRAKTIJK VAN EEN EUROPARLEMENTARIER

MAX VAN DEN BERG

MAX VAN DEN BERG

“We wonen in Nederland, dus houd ik me vooral met Nederland bezig, Europa is veel te groot.” antwoordt Liesbeth op de vraag wat ze weet van de Europese Unie. We horen ook: “Het is een aantal landen dat samenwerkt en we hebben de euro”. En: “Onze welvaart is gemeenschappelijk”, “De EU is een naam voor een paar landen bij elkaar, verder hebben ze niet zoveel.” Alle leerlingen weten dat Europese wetten uit ‘Brussel’ komen. Maar wat gebeurt daar nu eigenlijk? Daar in Brussel?

‘Werkplaats Europa’ is geschreven voor iedereen met belangstelling voor de Europese Unie, in het bijzonder voor scholieren in de laatste jaren van het voortgezet onderwijs en in het eerste jaar van het hoger beroeps onderwijs. Max van den Berg geeft antwoord op bovenstaande vragen vanuit zijn ervaring als europarlementariër. Aan de hand van gesprekken met scholieren behandelt hij in dit boek Europese thema’s, geïllustreerd met fragmenten uit zijn weblogs, interviews en toespraken. Door middel van vragen en opdrachten wordt de lezer aangemoedigd meer werk te maken van Europa.

Max van den Berg (1946) is sinds 1999 lid van het Europees Parlement voor de Partij van de Arbeid.

WERKPLAATS EUROPA

MAX VAN DEN BERG

WERKPLAATS EUROPA

UIT DE PRAKTIJK VAN EEN EUROPARLEMENTARIER

“We wonen in Nederland, dus houd ik me vooral met Nederland bezig, Europa is veel te groot.” antwoordt Liesbeth op de vraag wat ze weet van de Europese Unie. We horen ook: “Het is een aantal landen dat samenwerkt en we hebben de euro”. En: “Onze welvaart is gemeenschappelijk”, “De EU is een naam voor een paar landen bij elkaar, verder hebben ze niet zoveel.” Alle leerlingen weten dat Europese wetten uit ‘Brussel’ komen. Maar wat gebeurt daar nu eigenlijk? Daar in Brussel?

‘Werkplaats Europa’ is geschreven voor iedereen met belangstelling voor de Europese Unie, in het bijzonder voor scholieren in de laatste jaren van het voortgezet onderwijs en in het eerste jaar van het hoger beroeps onderwijs. Max van den Berg geeft antwoord op bovenstaande vragen vanuit zijn ervaring als europarlementariër. Aan de hand van gesprekken met scholieren behandelt hij in dit boek Europese thema’s, geïllustreerd met fragmenten uit zijn weblogs, interviews en toespraken. Door middel van vragen en opdrachten wordt de lezer aangemoedigd meer werk te maken van Europa.

Max van den Berg (1946) is sinds 1999 lid van het Europees Parlement voor de Partij van de Arbeid.

WERKPLAATS EUROPA

MAX VAN DEN BERG

WERKPLAATS EUROPA

UIT DE PRAKTIJK VAN EEN EUROPARLEMENTARIER

MAX VAN DEN BERG

WERKPLAATS EUROPA

UIT DE PRAKTIJK VAN EEN EUROPARLEMENTARIER

MAX VAN DEN BERG

mei 2007

INHOUD

Inleiding	7
1. Brusselse keuken: over het ontstaan van de Europese Unie	9
2. Veilig en in vrijheid leven: over mensenrechten, migratie en terrorisme	29
3. Sociaal Europa: over sociale vooruitgang en economische groei	43
4. Een beter milieu begint in Europa: over milieu, klimaat en de vervuilers	61
5. Europa in de wereld: over ontwikkelingssamenwerking en internationale handel	75
6. Europa uitgebreid: over uitbreidingen van vroeger en nu	93
7. Europa: werk in uitvoering; over democratie en hervorming in de Europese Unie	107

Colofon

“Werkplaats Europa, uit de praktijk van een europarlementariër”
is in eigen beheer uitgegeven door Max van den Berg.
Amsterdam, mei 2007

www.maxvandenbergh.nl

Illustraties: © Jan Pilon, www.pilonier.com

Eindredactie: Annelies Pilon

Omslag: afbeelding © AMO\Rem Koolhaas, Reinier de Graaf

EU BARCODE + BRUSSELS STUDY

Project: EU Barcode and Brussels study

Status: Study 2001

Client: European Commission

Program: Examination of Brussels' role as “The Capital of Europe” and Europe's
representational deficit

Partners-in-charge: Rem Koolhaas, Reinier de Graaf

Team: Catarina Canas, Fernando Donis, Nicolas Firket, Roberto Otero, Markus Schaefer,
Saskia Simon, Johan de Wachter

Austria-EU Presidency Barcode Update: Irma Boom

WOORD VOORAF

In de afgelopen jaren heb ik op veel middelbare scholen in Nederland voor de klas gestaan om te vertellen over mijn werk als lid van het Europees Parlement. Langzamerhand groeide de wens om een boek te schrijven over dat werk.

Vanwege de toenemende belangstelling voor de Europese Unie, maar ook door de grote onbekendheid met het Europese project, ligt 'Werkplaats Europa' nu voor je. In dit boek probeer ik antwoord te geven op veel vragen die ik in de afgelopen jaren kreeg. Praktische vragen zoals 'Hoeveel leden heeft het Europees Parlement' en 'Reist u veel', maar ook 'Wat staat er nu precies in die Europese grondwet' en 'Wat doet Europa om het milieu te verbeteren', komen direct en indirect aan bod.

In februari 2007 stond ik opnieuw voor de klas. Samen met de leerlingen van het Accent College Groen van Prinsterer in Vlaardingen heb ik gesproken over Europese onderwerpen die zij belangrijk vinden. Hun opmerkingen vind je in het hele boek terug. Ik wil hier dan ook de leerlingen en hun docenten hartelijk danken. Een speciaal woord van dank aan de heer Keizerwaard en de heer Schouten van het Accent College die zo gastvrij hun medewerking hebben verleend.

Ook dank aan mijn medewerkers Diana van Loenen, Inge Janssen en Elvira Thissen die de inhoudelijke redactie op zich hebben genomen. Tot slot een speciaal woord van dank aan Annelies Pilon die mij maandenlang heeft bijgestaan bij het schrijven en veel van het voorbereidings- en onderzoekswerk voor dit boek heeft verricht.

Dank jullie wel!

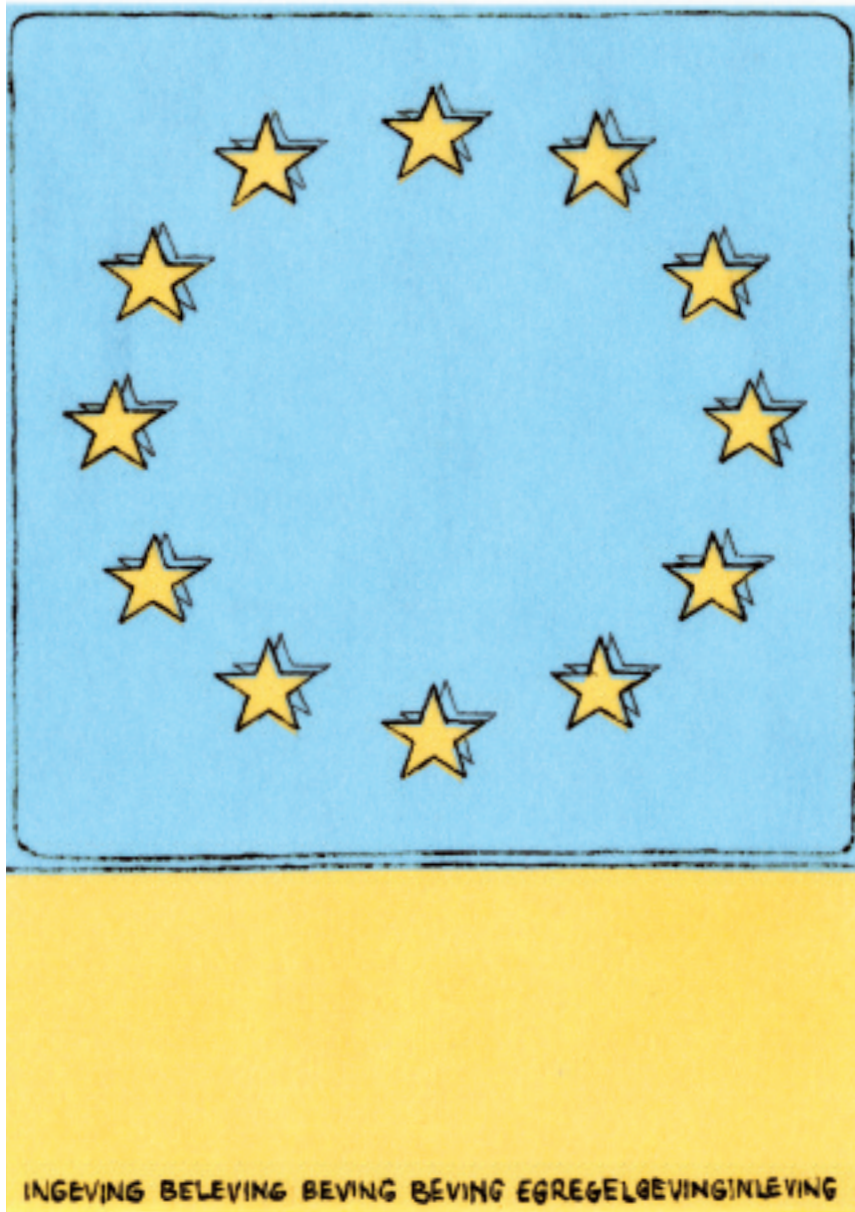
Max van den Berg
Amsterdam

INLEIDING

‘Werkplaats Europa’ is bedoeld om jongeren in de laatste twee jaar van het voortgezet onderwijs en het eerste jaar van het hoger beroeps onderwijs een kijkje te geven in de keuken van de Europese Unie. De aandacht voor de EU in het onderwijs neemt toe en met dit boek, geschreven vanuit de ervaringen van een europarlementariër, krijgt de lezer een persoonlijke inkijk in de dagelijkse Europese praktijk. Dit boek beperkt zich echter niet tot één groep, maar is bestemd voor een ieder met belangstelling voor de Europese Unie en de Europese politiek.

Aan de hand van actuele thema’s wordt een korte geschiedenis van de Europese ontwikkelingen geschetst en krijgen actuele discussies een plaats. Ieder hoofdstuk is geïllustreerd met uitspraken van scholieren en zullen voor de lezers zeer herkenbaar zijn. Door middel van fragmenten uit weblogs, interviews en toespraken krijgen de lezers bovendien een inkijk in de persoonlijke overwegingen en argumenten van een europarlementariër. In de tekst staan steeds verwijzingen naar websites waar je meer informatie kunt vinden over het onderwerp. Tot slot wordt ieder hoofdstuk afgesloten met vragen en opdrachten die individueel of in klasverband kunnen worden behandeld.

De thema’s die in dit boek aan de orde komen, gaan over de geschiedenis van de EU en haar instellingen (hoofdstuk 1); over vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid (hoofdstuk 2); over sociale vooruitgang en economische groei (hoofdstuk 3); over milieu, klimaatverandering en de vervuiler (hoofdstuk 4); over ontwikkelingssamenwerking en internationale handel (hoofdstuk 5); over uitbreidingen uit het verleden en het heden (hoofdstuk 6); en over democratie en hervormingen (hoofdstuk 7). Dit laatste hoofdstuk heeft de titel “Europa: werk in uitvoering”. Dat is niet voor niets. De Europese Unie is immers een project dat om mensen draait en zich samen met de mensen steeds verder ontwikkelt. Dus, aan de slag!

1. DE BRUSSELSE KEUKEN

Over het ontstaan van de Europese Unie

Inleiding

“We wonen in Nederland, dus houd ik me vooral met Nederland bezig, Europa is veel te groot.” antwoordt Liesbeth op de vraag wat ze weet van de Europese Unie. Haar klasgenoten antwoorden weer heel anders op de vraag. Zo horen we ook: “Het is een aantal landen dat samenwerkt en we hebben de euro”. En: “Onze welvaart is gemeenschappelijk.” Maar ook: “De EU is een naam voor een paar landen bij elkaar, verder hebben ze niet zoveel.” Tot slot zegt Driss: “De EU werkt samen op een Europees niveau wanneer het Europa en de wereld aangaat.” Al deze antwoorden laten zien hoe verschillend mensen naar de EU kijken. Sommigen weten meer dan anderen, maar dat het gaat om een samenwerkingsverband, dat weten ze allemaal. Wat iedereen ook weet is dat Europese wetten uit ‘Brussel’ komen. Maar wat gebeurt daar nu eigenlijk? Daar in Brussel?

Wanneer mensen spreken over de Europese Unie gebruiken ze vaak ook een andere naam: ‘Brussel’. Dat komt doordat bijna alle verschillende instellingen van de EU hun kantoor hebben in de hoofdstad van België. Brussel is de officiële hoofdstad van Europa sinds zes landen in 1957 besluiten om een Europese Economische Gemeenschap op te richten. Ze kiezen Brussel als centrale plek. In Nederland zeggen mensen ook vaak ‘Brussel’ wanneer ze willen aangeven dat een besluit van ver komt, en niet in Den Haag tot stand is gekomen. Inmiddels staan in Brussel de kantoren van de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Europese Raad.

In dit deel krijgen jullie een kijkje in de Brusselse keuken. Welke instellingen zijn er? Wat doet het Europees Parlement precies? En hoe ziet een dag in het leven van een europarlementariër er uit? Dit hoofdstuk probeert niet een volledig beeld van het werk van alle instellingen te geven, maar vooral een sfeerbeeld te schetsen van het werk in en van de Europese Unie. Daar hoort natuurlijk wel een kort overzicht van de Europese geschiedenis bij.

1950

9 mei
toespraak Schuman

1951

Oprichting EGKS

1952

Oprichting Europese
Defensiegemeenschap

1953

Heffing
Europese

1954

eerste
belastingEerste uitspraak van het
Europese Hof van Justitie

1955

Europese vlag vastge-
steld: blauw vlak met
12 gouden sterren

1956

Onderhandelingen over
de opzet van de EEG

Hoe is de Europese Unie ontstaan? Een korte geschiedenis

1950 De Europese samenwerking begint op 9 mei 1950. Robert Schuman, de Franse minister van Buitenlandse Zaken, stelt in een toespraak voor dat Frankrijk en de Bondsrepubliek Duitsland hun bronnen voor kolen en staal samenbrengen in één organisatie waar ook andere Europese landen aan mee kunnen doen. Het is van groot belang in die naoorlogse periode om een nieuwe oorlog te voorkomen. Kolen en staal zijn immers de grondstoffen van de wapenindustrie. Het voorstel van Schuman leidt in 1951 tot de oprichting van de Economische Gemeenschap voor Kolen en Staal (ook wel EGKS). De deelnemende landen zijn België, Nederland, Luxemburg, Italië, Frankrijk en Duitsland. Het doel van de samenwerking is om te zorgen voor vrede tussen de landen van Europa, zodat de betrokken landen op voet van gelijkheid samenwerken. Sinds die historische toespraak van Schuman, wordt 9 mei jaarlijks gevierd als de Dag van Europa.

1957 In maart 1957 tekenen in Rome de zes landen van de EGKS het Verdrag van Rome, met als centrale ambitie 'het neerhalen van de barrières die Europa verdelen'. Met dit Verdrag ontstaat de gemeenschappelijke markt voor goederen en diensten. De samenwerking heet vanaf dat moment de Europese Economische Gemeenschap (EEG). Vervolgens worden op 1 juli 1968 de douanerechten¹ tussen de zes landen volledig afgeschaft. Ook wordt in de jaren zestig gemeenschappelijk beleid op het gebied van handel en landbouw aan de samenwerking toegevoegd.

25 maart 1957: het Verdrag van Rome wordt getekend. © Europese Gemeenschap, 2007

1973 Deze samenwerking heeft een aantrekkingskracht op andere landen in Europa. De eerste landen die besluiten om toe te treden en deel te nemen aan de EEG zijn Ierland, het Verenigd Koninkrijk en Denemarken in 1973. Naast een uitbreiding van het aantal lidstaten, vindt er ook een uitbreiding plaats van het aantal taken van de EEG. Zo krijgt de Gemeenschap een sociaal beleid, een milieubeleid en een regionaal beleid. Al in de jaren zeventig van de twintigste eeuw wordt gesproken over een gemeenschappelijke munt. Het duurt uiteindelijk tot 2002 voor we met de euro kunnen betalen.

1979 Voor het eerst vinden directe verkiezingen voor het Europees Parlement plaats. Tot 1979 worden de leden gekozen en afgevaardigd vanuit de nationale parlementen. Zij zijn lid van bijvoorbeeld de Tweede Kamer of de Reichstag en het House of Commons en tegelijkertijd van het Europees Parlement.

1981 In 1981 en in 1986 treden drie landen toe die een turbulente tijd achter zich hebben: Griekenland (1981) en Spanje en Portugal (1986). Kort voor hun toetreding is in deze landen door revolutie een einde gekomen aan de dictaturen die de inwoners van de drie landen decennialang democratie hebben ontnomen. Met de toetreding van deze betrekkelijk arme landen groeit de behoefte aan structuurfondsen² die de verschillen in economische ontwikkeling tussen de verschillende lidstaten moeten verkleinen. In de jaren tachtig kijkt de Europese Economische Gemeenschap over de eigen grenzen en wordt er steeds meer samengewerkt op het internationale vlak. Veel van de lidstaten hebben tot in de tweede helft van de twintigste eeuw koloniën gehad in Afrika, het Caribisch gebied en landen in de Stille Oceaan. Vanwege dat verleden maken de twaalf Europese lidstaten speciale afspraken met die landen.

1985 In 1985 komt de Europese Commissie onder leiding van de Fransman Jacques Delors met een stappenplan voor de voltooiing van de

¹ Douanerechten zijn belastingen die worden geheven over de in- en uitvoer van goederen van het ene naar het andere land.

² Structuurfondsen zijn er om de verschillen in sociale vooruitgang en economische groei tussen de regio's binnen de EU te verkleinen.

1957

Verdrag van Rome getekend, oprichting EEG

1958

Eerste zitting van het Europees Parlement

1959

Europese Investeringsbank van start

1960

Oprichting Sociaal Fonds

Europees

1961

Plan tot oprichting politieke unie

1962

Eerste afspraken Europees landbouwbeleid

1963

Opening handelsbesprekingen voorloper WTO

Europese interne markt³ in 1993. Zijn voorstellen krijgen steun van de twaalf lidstaten. Een belangrijke reden voor die steun is de economische recessie die de landen van de EEG in het begin van de jaren tachtig treft. Een volledig gezamenlijke interne markt lijkt de oplossing om uit de recessie te komen doordat deze leidt tot meer handel tussen de Europese landen onderling. Door de val van de Berlijnse muur in 1989 verandert er veel in Europa. Die veranderingen zullen uiteindelijk leiden tot de toetreding van de landen uit het voormalige Oostblok in 2004 en 2007.

1993 In 1993 verandert de naam van de Europese Economische Gemeenschap naar Europese Gemeenschap (EG) en is de interne markt met vrij verkeer van mensen, diensten, goederen en kapitaal een feit. Met het verdwijnen van de verwijzing naar het economische karakter wordt duidelijk dat de Europese samenwerking in de loop van de tijd veel meer is geworden dan slechts economische samenwerking. De naamsverandering is vastgelegd in het Verdrag van Maastricht uit 1992 waarin ook staat dat de samenwerking zal worden uitgebreid met een gemeenschappelijk buitenlands- en veiligheidsbeleid, maar ook een intern veiligheidsbeleid. Verder is in Maastricht afgesproken dat vanaf 1999 de monetaire unie een feit zal zijn. Niet veel later wijzigt de naam van Europese Gemeenschap in Europese Unie (EU).

1995 Opnieuw oefent de samenwerking aantrekkingskracht uit op een aantal landen. Dat leidt in 1995 tot de toetreding van Oostenrijk, Finland en Zweden.

2001 Begin 2001 is het Verdrag van Nice ondertekend en twee jaar later treedt het in werking. Het belangrijkste doel is de hervorming van de instellingen met het oog op een doeltreffende werking van de EU na de uitbreiding tot 25 lidstaten. Tot op heden werkt de EU met dit verdrag.

2002 Vanaf 1999 bestaat de Economische Monetaire Unie (EMU) en

³ Met de interne markt bedoelen we de economische samenwerking tussen de Europese landen zonder dat er obstakels zijn voor mensen, goederen, diensten en kapitaal. Meer hierover in hoofdstuk drie.

wordt er op papier al gehandeld in een Europese eenheid. De economische unie wijst op de gemeenschappelijke markt tussen de lidstaten van de EU. De monetaire unie komt tot stand bij het Verdrag van Maastricht in 1992. In dit Verdrag is vastgelegd dat een gemeenschappelijke munt wordt ingevoerd. Toch duurt het nog drie jaar voordat op 1 januari 2002 de gezamenlijke munt voor bijna iedere inwoner van de Europese Unie beschikbaar is. Bijna iedere inwoner, omdat niet alle vijftien lidstaten meedoen aan de samenwerking. Zweden, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk besluiten voorlopig niet deel te nemen aan de EMU (en dus ook niet aan de euro).

2004 Op 1 mei 2004, 15 jaar na de val van de Berlijnse muur, treden acht voormalige Oostbloklanden samen met Malta en Cyprus toe tot de Europese Unie. Niet eerder in de geschiedenis is de EU met zo veel landen ineens uitgebreid. Daar gaan dan ook jaren van voorbereiding aan vooraf. Tijdens die voorbereidingsjaren blijkt dat twee andere landen nog niet helemaal klaar zijn om in 2004 tot de EU toe te treden. Daarom wordt de uitbreiding met Roemenië en Bulgarije tot 1 januari 2007 uitgesteld.

2005 In Frankrijk en Nederland stemt een meerderheid van de inwoners in het voorjaar van 2005 tegen het voorstel voor een Grondwettelijk Verdrag voor de Europese Unie, beter bekend als de Europese grondwet. In een aantal andere EU-lidstaten is het Grondwettelijk Verdrag dan al aangenomen, meestal door het Parlement, soms via een referendum. De EU-leiders besluiten een periode van reflectie in het leven te roepen. De schrik is vooral groot doordat beide landen bij de oorspronkelijke zes oprichtingslanden horen.

2007 Anno 2007 bestaat de Europese Unie uit 27 lidstaten, waarvan inmiddels 13 de euro hebben ingevoerd. Sinds 2004 zijn 12 nieuwe landen toegetreden tot de EU. Daarvan is Slovenië sinds 1 januari 2007 ook lid van de EMU. Je kunt nu dus ook met de euro betalen in Slovenië. Naast de euro beschikt de Europese Unie over een interne markt met vrij verkeer van personen, diensten, goederen en kapitaal.

(Bron: Europa in 12 lessen, uitgave van de Europese Commissie. Voor meer Europese geschiedenis: www.europa.eu)

1964

Oprichting Europese Commissie met 9 euro-commissarissen

1965

Conflict met Frankrijk over landbouwbeleid

1966

Frankrijk doet weer mee

1967

Fusie van de Gemeen-(EGKS, EEG

1968

Europese schappen en Euratom)

Douanerechten worden afgeschaft

1969

Nederland is voor de vierde keer EU-voorzitter

1970

Europees Parlement krijgt meer begrotings-bevoegdheden

Hoe organiseer je de samenwerking tussen 27 landen?

27 Landen, 23 officiële talen, bijna 500 miljoen inwoners: hoe organiseer je de samenwerking in de EU? We zullen hierop een antwoord proberen te geven, maar ook verder in dit boek komen deze vragen aan bod. Bijvoorbeeld in het laatste hoofdstuk over de organisatie van de Europese Unie.

In de afgelopen 50 jaar is het aantal instellingen dat de kern van de EU vormt, toegenomen en zijn de al bestaande instellingen uitgebreid of hebben andere bevoegdheden gekregen. De EU bestaat uit negen officiële instellingen die met elkaar samenwerken, maar elkaar ook controleren. We zullen niet alle instellingen uitvoerig bespreken, maar ze hier wel noemen. Het gaat om het Europese Hof van Justitie, de Europese Rekenkamer, het Europees Economisch en Sociaal Comité, het Comité van de Regio's, de Europese Centrale Bank, de Europese Investeringsbank, de Europese Commissie, de Europese Raad en het Europees Parlement. De laatste drie worden hierna uitgebreid besproken. Van de andere zes vind je hieronder in het kort wat ze doen.

Europese Hof van Justitie

Het Hof van Justitie ziet erop toe dat het Europese recht (in jargon Gemeenschapsrecht) in alle EU-landen op dezelfde manier wordt uitgelegd en toegepast en zorgt ervoor dat iedereen gelijk is voor de wet. Zo let het Hof er bijvoorbeeld op dat nationale rechters geen verschillende uitspraken doen over dezelfde kwestie. Het Hof van Justitie ziet er ook op toe dat de lidstaten en instellingen van de EU hun wettelijke verplichtingen nakomen. Iedere lidstaat levert één rechter aan het Hof. [zie ook www.curia.europa.eu](http://www.curia.europa.eu)

Europese Rekenkamer

De Rekenkamer controleert of de EU-middelen, die afkomstig zijn van de belastingbetaler, doeltreffend en doelmatig worden besteed. De Rekenkamer heeft het recht de rekeningen te controleren van elke organisatie, instantie of onderneming die met EU-geld te maken heeft. [zie ook www.eca.europa.eu](http://www.eca.europa.eu)

Europees Economisch en Sociaal Comité

De leden van het Europees Economisch en Sociaal Comité vertegenwoordigen de belangen van verschillende partijen, zoals werkgevers, vakbondsleden, consumenten en milieubeschermers. Het Comité is een adviesorgaan en geeft zijn mening over voorgestelde EU-besluiten.

[zie ook www.eesc.europa.eu](http://www.eesc.europa.eu)

Comité van de Regio's

Het Comité van de Regio's wordt geraadpleegd wanneer EU-besluiten met directe lokale of regionale gevolgen moeten worden genomen op gebieden als vervoer, gezondheid, werkgelegenheid of onderwijs. De leden zijn vaak actief in de provincies of burgemeesters van steden.

[zie ook www.cor.europa.eu](http://www.cor.europa.eu)

Europese Centrale Bank

De Centrale Bank is verantwoordelijk voor het beheer van de euro, bijvoorbeeld door de vaststelling van rentepercentages. Belangrijkste taak is het waarborgen van de prijsstabiliteit om te voorkomen dat de economie lijdt onder de inflatie. De Europese Centrale Bank (ECB) neemt haar besluiten onafhankelijk van regeringen en andere organen. [zie ook www.ecb.eu](http://www.ecb.eu)

Europese Investeringsbank

De Europese Investeringsbank (EIB) leent geld voor projecten met een Europees belang, vooral in de armere regio's. Bijvoorbeeld de financiering van projecten zoals spoor- en wegverbindingen en luchthavens. De EIB

De 27 EU-Lidstaten en jaar van lidmaatschap

1951	1973	1981	1986	1995	2004	2007	
Nederland België Luxemburg Italië Frankrijk Duitsland	Denemarken Ierland Verenigd Koninkrijk	Griekenland	Portugal Spanje	Oostenrijk Finland Zweden	Polen Tsjechië Slowakije Hongarije Slovenië	Estland Letland Litouwen Cyprus Malta	Bulgarije Roemenië

1971

Ministers van Justitie voor het eerst bijeen

1972

Ieren en Denen in referendum vóór, Noren tegen toetreding

1973

Verenigd Koninkrijk, Ierland en Denemarken treden toe

1974

Raad besluit streekse Europees

1975

tot rechtverkiezing Parlement

1976

Officiële betrekkingen EU met China

Overeenkomst met ACS-landen treedt in werking

1977

20ste verjaardag Verdrag van Rome

verstrekt kredieten aan kleine ondernemingen, maar leent ook geld aan kandidaat-lidstaten en ontwikkelingslanden. [zie ook www.eib.europa.eu](http://www.eib.europa.eu)

Raad en Commissie

De Raad van de Europese Unie is samen met het Europees Parlement verantwoordelijk voor het aannemen van wetten en het nemen van besluiten over beleid. De Raad draagt ook de hoofdverantwoordelijkheid voor de activiteiten van de EU op het gebied van het gemeenschappelijk buitenlands- en veiligheidsbeleid en kwesties in verband met rechtvaardigheid en vrijheid. Zo is er een EU-coördinator Terrorismebestrijding die

De blauwe vlag met gouden sterren is het symbool van de EU.

© Europese Gemeenschap, 2007

onder de verantwoordelijkheid van de Europese Raad valt. De Raad bestaat uit ministers van de nationale regeringen van alle EU-landen. De bijeenkomsten worden bijgewoond door de bevoegde ministers: ministers van buitenlandse zaken, ministers van economie en financiën, ministers van landbouw enz. Zij hebben een paar keer per jaar vergaderingen op hun eigen terrein. Bij de zogenaamde Landbouwraad bijvoorbeeld tref je de landbouwministers uit de hele EU aan. En bij de zogenaamde ECOFIN alle ministers die over economische zaken en financiën gaan.

Elk land heeft een aantal stemmen in de Raad, afhankelijk van het aantal inwoners, met een voordeel voor de kleinere landen. De meeste besluiten worden bij meerderheid van stemmen genomen, maar voor gevoelige kwesties zoals belastingen, asiel en immigratie of buitenlands en veiligheidsbeleid is unanimitéit van stemmen vereist. Vier maal per jaar komen de presidenten en minister-presidenten van de lidstaten samen als de Europese Raad. Tijdens deze bijeenkomsten wordt het algemene EU-beleid bepaald.

Het voorzitterschap van de Europese Raad wisselt iedere zes maanden.

Steeds is een andere lidstaat voorzitter. Zo was Nederland, met minister-president Balkenende, van juli tot en met december 2004 voorzitter van de EU. Iedere voorzitter probeert zijn stempel op het voorzitterschap te drukken. Versterking van de economie en bescherming van de binnenlandse veiligheid waren de prioriteiten van de Nederlandse regering in 2004. Uiteindelijk zouden de goedkeuring van de Europese Commissie door het Europees Parlement en het besluit om de toetredingsonderhandelingen met Turkije te beginnen het voorzitterschap van Nederland beheersen. Overigens is formeel altijd de minister van Buitenlandse Zaken de voorzitter namens zijn of haar land. In 2004 was dat toenmalig minister Bot. In de praktijk zie je de minister-president en de minister van Buitenlandse Zaken altijd samen optrekken bij de belangrijke vergaderingen. In 2016 zal Nederland weer EU-voorzitter zijn. [zie ook www.consilium.europa.eu](http://www.consilium.europa.eu)

De Europese Commissie bereidt voorstellen voor nieuwe Europese wetten voor, die zij vervolgens aan het Europees Parlement en de Raad voorlegt. De Commissie houdt zich bezig met het dagelijks beheer van de uitvoering van het EU-beleid en de besteding van de EU-gelden. Ook ziet de Commissie erop toe dat de Europese verdragen en wetten door iedereen worden nageleefd. Zij kan optreden tegen overtreders en hen zo nodig voor het Hof van Justitie brengen. Soms lees of hoor je dat een bedrijf door de Europese Commissie wordt teruggefloten omdat het een te grote invloed heeft en weinig ruimte laat aan concurrenten op de Europese markt. Zo heeft Microsoft in 2006 een hoge boete gekregen van de Commissie, om precies te zijn van de Nederlandse eurocommissaris voor mededinging, mevrouw Neelie Kroes. De reden voor die boete was de weigering van Microsoft om informatie over serverprotocollen vrij te geven.

De Commissie bestaat uit 27 vrouwen en mannen, één uit elk EU-land. De eurocommissarissen worden bijgestaan door ongeveer 24.000 ambtenaren, waarvan de meeste in Brussel werken. Dat is iets meer dan het aantal ambtenaren dat bij de Gemeente Rotterdam (19.000) werkt en weer veel minder dan de ambtenaren die bij de ministeries in Den Haag werken (115.000). De voorzitter van de Commissie wordt gekozen door de regering van de EU en zijn kandidatuur wordt goedgekeurd door het Europees Parlement. De andere commissarissen worden voorgedragen door hun nationale regeringen in samenspraak met de aantredende voorzitter. De

1978

Handelsovereenkomst met China treedt in werking

1979

1^e directe verkiezingen Europees Parlement

1980

Verenigd Koninkrijk gaat minder betalen aan de EU

1981

Griekenland treedt toe

1982

Nederlander Piet Dankert wordt voorzitter van het Europees Parlement

1983

Ministers van Sociale Zaken en Werk voor het eerst bijeen

1984

Versoepeling controle binnengrenzen

voordracht moet door het Parlement worden goedgekeurd. Het Europees Parlement organiseert daartoe hoorzittingen. Van de commissarissen wordt verwacht dat ze niet hun 'eigen' regeringen vertegenwoordigen, maar een bepaald EU-beleidsterrein. De voorzitter en de commissarissen worden benoemd voor een periode van vijf jaar. In 2004 is een nieuwe Europese Commissie gekozen en dat ging niet zonder slag of stoot (zie kader). Voor meer informatie over de Europese Commissie, zie ook

www.ec.europa.eu

De afwijzing van de Commissie door het Parlement

In 2004 is het Europees Parlement het in meerderheid niet eens met de voordracht van enkele commissarissen voor bepaalde posten. Het grootste probleem hebben de leden van het Europees Parlement met de kandidatuur van de Italiaan Buttiglione. Hij wordt door de Italiaanse minister-president Berlusconi voorgedragen voor de post van Justitie, Vrijheid en Veiligheid. Eén van de belangrijkste taken van deze commissaris is het beschermen van de fundamentele vrijheden van de Europese burgers en het bestrijden van racisme en vreemdelingenhaat. Tijdens een hoorzitting worden uitspraken over homoseksualiteit aan hem voorgelegd die hij eerder heeft gedaan en die in strijd zijn met de Europese wetgeving. Hij wil geen afstand doen van die uitspraken, maar zal ervoor zorgen dat zijn privémening geen invloed heeft op zijn werk als eurocommissaris. Die toezegging is voor het Europees Parlement onaanvaardbaar en zij vraagt dan ook om terugtrekking van zijn kandidatuur, of tenminste een andere post voor de Italiaan. Zowel de Italiaanse regering als de voorzitter van de Europese Commissie weigeren toe te geven.

De zaak houdt de EU wekenlang in zijn greep, want als het Europees Parlement één commissaris weigert, weigert zij de gehele Commissie. Het Europees Parlement kan namelijk geen individuele kandidaten naar huis sturen. Tot het laatste debat lijkt het of de Europese Commissie de kandidatuur van Buttiglione handhaaft en ervan uitgaat dat de tegenstanders van de Italiaan geen meerderheid hebben in het Europees Parlement. Wanneer de avond voor de stemming blijkt dat de tegenstanders wél een meerderheid hebben, besluit de voorzitter van de Europese Commissie de kandidatuur van Buttiglione in te trekken.

Het Europees Parlement

De belangrijkste taak van het Europees Parlement is het aan nemen en wijzigen van Europese wetten. Deze verantwoordelijkheid wordt gedeeld met de Raad van de Europese Unie, en de wetsvoorstellen komen van de Europese Commissie. Het Parlement en de Raad zijn ook samen verantwoordelijk voor de goedkeuring van de jaarlijkse EU-begroting van 115,5 miljard euro. Ter vergelijking: de Nederlandse regering heeft voor 2007 ongeveer 150 miljard euro begroot. Het Europees Parlement kan de Europese Commissie tot ontslag dwingen. In 1999 is dat voor het laatst gebeurd. Na onthullingen van de Europese ambtenaar Paul van Buitenen (nu europarlementariër voor Europa Transparant) over vriendjespolitiek en het verkeerd besteden van EU-gelden dwong het Europees Parlement de Europese Commissie af te treden.

De vergaderzaal van het Europees Parlement in Straatsburg heeft plaats voor 785 europarlementariërs. Foto Europees Parlement

Het Europees Parlement kun je vergelijken met de Tweede Kamer. Net als voor de Tweede Kamer vinden voor het Europees Parlement verkiezingen plaats. Dat gebeurt iedere vijf jaar. De vorige verkiezingen waren in 2004. Dan gaan door de gehele Europese Unie de kiezers naar het stembureau om een stem uit te brengen op hun favoriete partij en de kandidaat die die partij vertegenwoordigt. Nederlanders stemmen op kandidaten voor Nederlandse partijen, zoals het CDA, de PvdA en ook de Partij voor de Dieren. In België doen de Belgen hetzelfde, alleen stemmen zij niet op Nederlanders, maar op Belgen. En zo gaan in alle 27 lidstaten van de EU de mensen naar de stembus.

Het Europees Parlement heeft plek voor 785 europarlementariërs (ter vergelijking: de Tweede Kamer bestaat uit 150 mensen) uit alle lidstaten. Ooit is een verdeling gemaakt hoeveel plekken iedere lidstaat toegewezen krijgt. Dat is bepaald op basis van het aantal inwoners van de lidstaten. Omdat Nederland een middelgrote lidstaat is, hebben wij 27 zetels te ver-

1985

Plan Delors voor de interne markt

1986

Portugal en Spanje treden toe

1987

Turkije dient verzoek in voor toetreding

1988

De interne markt wordt

1989

geëvalueerd

De val van de Berlijnse muur

1990

Duitsland is herenigd

1991

Oprichting Europees bureau voor noodhulp

delen. Dus als de kiezers in Nederland stemmen dan is het resultaat dat er hoe dan ook 27 Nederlanders in het Europees Parlement zullen zitten. Ter vergelijking, Duitsland – land met de meeste inwoners – heeft 99 plekken in het Europees Parlement, en Malta – land met de minste inwoners – heeft vijf vertegenwoordigers in het Europees Parlement.

Zetelverdeling

In de huidige periode (2004–2009) zijn de zetels als volgt verdeeld:

Nederlandse zetels		EP in totaal	
CDA	7	EVP	277
PvdA	7	PES	218
VVD	4	ALDE	106
D66	1		
GroenLinks	2	Verts	42
Europa Transparant	2		
SP	2	GUE	41
ChristenUnie/SGP	2	IND/DEM	23
		UEN	44
		ITS	20
		Niet ingeschrevenen	14
Totaal	27		785

Die 785 europarlementariërs zitten er natuurlijk niet alleen namens hun land, maar ook namens hun partij. Of eigenlijk moeten we zeggen: juist namens hun partij. Net als in de Tweede Kamer zijn de leden van het Europees Parlement verdeeld over fracties. Die fracties zijn een verzameling van de nationale partijen. Zo is de PvdA lid van de PES-fractie waarin ook de Engelsen van de Labour-partij zitten en de Duitsers van de SPD. PES staat voor Partij van Europese Sociaal-democraten en de partijen die zich verwant voelen, hebben zich bij deze fractie aangesloten. Zo zijn er nog meer fracties. Het CDA bijvoorbeeld is in het Europees Parlement lid van de Europese Volkspartij (EVP), de VVD en D66 zitten in dezelfde Liberale fractie (ALDE). GroenLinks zit samen met Europa Transparant in de zogenaamde Groene fractie (VERTS) en de SP hoort dan weer bij de communistische

fractie met de ingewikkelde naam GUE/NGL. De ChristenUnie en de SGP zitten samen in de fractie voor Onafhankelijkheid en Democratie. En sinds begin 2007 hebben ook de extreemrechtse parlementariërs zich verenigd in een fractie, de ITS. Geen enkele Nederlandse europarlementariër is daarvan lid. Veertien europarlementariërs hebben besloten van geen enkele fractie lid te worden. Zij zijn de niet-ingeschrevenen.

Bij de verkiezingen van 2004 kregen de partijen die zijn aangesloten bij de Europese Volkspartij door heel Europa bij elkaar de meeste stemmen. Bij de Europese Volkspartij zijn overigens niet alleen christen-democratische partijen zoals het CDA aangesloten, maar bijvoorbeeld ook de Conservatieve partij uit Groot-Brittannië en Forza Italia (de partij van Silvio Berlusconi) uit Italië. Dat levert in die fractie vaak problemen op. Omdat de standpunten over de verschillende onderwerpen vaak ver uiteen liggen, is het voor de fractie moeilijk om eensgezind te stemmen. Dat betekent dat ze vaak 'verliezen' van bijvoorbeeld de sociaal-democratische fractie die veel eensgezinder is doordat ze – ook al komen ze uit zoveel verschillende landen – hetzelfde gedachtegoed vertegenwoordigen. Voor meer informatie over het Europees Parlement: www.europarl.europa.eu

Straatsburg en/of Brussel

Sinds 1979, toen de eerste verkiezingen voor het Europees Parlement werden gehouden, heeft het EP haar vergaderzetel in Straatsburg. Omdat de overige instellingen in Brussel kantoor houden, kreeg het Europees Parlement ook in Brussel een gebouw, met alle faciliteiten. Die twee vergaderplekken zorgen ervoor dat eens in de maand alle parlementariërs met hun medewerkers en de overige ondersteuning voor vier dagen verhuizen van Brussel in België naar Straatsburg in Frankrijk, 500 kilometer verderop. Maar niet alleen de europarlementariërs verhuizen, ook de eurocommissarissen houden dan hun wekelijkse vergadering in Straatsburg. Zij moeten immers beschikbaar zijn voor vragen en debatten in het Parlement. Naast de leden van de Commissie, gaan ook de ministers van het land dat voor een half jaar EU-voorzitter is naar Straatsburg, evenals de tolken en de vertalers. Kortom, duizenden mensen maken eens per maand die reis, of het nu met het vliegtuig, de trein of de auto is. Verspilling van krachten en

1992

Verdrag van Maastricht

1993

EEG wordt EG

1994

Noren zeggen weer 'nee' tegen toetreding

1995

Oostenrijk, Zweden

1996

Finland en treden toe

Europees jaar van levenlang leren

1997

Internationale conferentie over klimaat in Kyoto

1998

Europese Centrale Bank (ECB) wordt opgericht

geld. Er is berekend dat die verhuizing jaarlijks 200 miljoen euro kost. Dat zijn dan alleen nog maar de kosten die het Europees Parlement maakt. Daarbij zijn niet de kosten van de Commissie, de Raad, of de reis- en verblijfskosten van de assistenten en ambtenaren meegerekend. Om deze volksverhuizing nu eindelijk eens te stoppen is een aantal europarlementariërs in 2006 een actie begonnen om 1 miljoen handtekeningen te verzamelen. Via de website www.oneseat.eu zijn inmiddels al ruim 1 miljoen handtekeningen verzameld. Die handtekeningen zijn aangeboden aan de Europese Commissie en de Europese Raad.

Toch is het belangrijk om druk te blijven uitoefenen, want helaas zijn 1 miljoen handtekeningen niet genoeg om de maandelijkse verhuizing te stoppen. In het Verdrag van Maastricht (1992) is namelijk vastgelegd dat het Europees Parlement 12 keer per jaar moet vergaderen in Straatsburg. Waarom? Door de geografische ligging, op de grens tussen Frankrijk en Duitsland, wordt Straatsburg als symbool van vrede gezien. Die twee landen waren immers jarenlang elkaars grootste vijand. Vergaderen in de stad die op de grens van deze twee landen (Duitsland en Frankrijk) ligt, is dan ook symbolisch voor de vrede die sinds 1945 bestaat. Die symboolfunctie is heel belangrijk, maar weegt niet op tegen alle verspilling die de maandelijkse verhuizing in de praktijk betekent. Voordat het Europees Parlement op één plek kan vergaderen, moet het Verdrag veranderen. Daarvoor is unanimitéit nodig. En dat is bijzonder moeilijk, want, zoals je begrijpt, houden vooral Frankrijk en Duitsland vast aan de symboolfunctie van Straatsburg. Maar waarom dan niet voor één plek kiezen en dat dan Straatsburg laten zijn? Dat is ook een mogelijkheid, maar in de praktijk lastig uitvoerbaar. Het EP is niet voor niets ooit naar Brussel gekomen. De overige instellingen zijn in Brussel gevestigd en voor overleg is de nabijheid van de Commissie en Raad van groot belang.

Maandag 1 september 2003

(Uit mijn weblog op www.maxvandenberg.nl)

Eerste dag van de Straatsburgweek. Wat de PvdA betreft, wordt de zitting in Straatsburg opgeheven, we kunnen veel beter in Brussel vergaderen waar we een prima locatie hebben. Helaas wil Frankrijk

niet van de benodigde verdragswijziging weten. Dus wordt met een klein vliegtuigje 's ochtends koers gezet naar Straatsburg. Vanaf het middaguur komt de machinerie op stoom, er worden nieuwtjes uitgewisseld, overleg gepleegd en de fractie vergadert voor het eerst deze week. Om vijf uur gaat de plenaire zitting van start, een volle bak altijd. De rest van de week, behalve tijdens de dagelijkse stemmingen om 12.00 uur, zijn alleen de woordvoerder van de betreffende onderwerpen aanwezig. Net als in de Tweede Kamer eigenlijk. Tussendoor werk ik op mijn kamer en ontvang uiteenlopende gasten.

Tussendoor zit ik nog de Commissie Ontwikkelingssamenwerking voor. Voorzitter Miranda is ziek, dus ik vervang hem als eerste vice-voorzitter. We debatteren twee uur over de begroting voor 2004. Ik wil meer geld vastleggen voor onderwijs en voor steun aan particulier ontwikkelingswerk. Om negen uur vertrek ik naar mijn hotel. De Straatsburgweek blijft iedere maand weer een wonderlijk circus van verspilling en vervreemding. Niets ten nadele van de stad Straatsburg, maar ik heb - en velen met mij - gewoon een hekel aan dat gesleep van personeel, kisten en administratie. Het wordt nu echt tijd dat we zelf mogen beslissen waar we vergaderen.

Wat doet een europarlementariër eigenlijk?

Ik kan natuurlijk niet voor alle leden van het Europees Parlement spreken, dus daarom hier een inkijk in mijn werk als europarlementariër. Het is overigens representatief voor het werk dat de meeste van mijn collega's doen. Wanneer het Europees Parlement in Straatsburg of in Brussel bijeenkomt, beginnen de vergaderingen op maandagmiddag of dinsdag, opdat iedereen maandag nog in eigen land kan werken of in de ochtend vanuit zijn eigen land naar België of Frankrijk kan reizen. Om dezelfde reden eindigen de meeste vergaderingen donderdag vroeg in de middag. Donderdag is de uittocht naar ieders eigen woonplaats. Of dat nu ergens in Polen of in Portugal is, op vrijdag is iedereen aan het werk in zijn eigen land. Ik gebruik de vrijdag altijd voor werkbezoeken in Nederland.

1999

Europese Monetaire Unie (EMU) treedt in werking

2000

Het Handvest van de Grondrechten wordt aangenomen

2001

Verdrag van Nice wordt ondertekend

2002

Euro wordt ingevoerd

2003

Verdrag van Nice treedt in werking

2004

10 landen treden toe

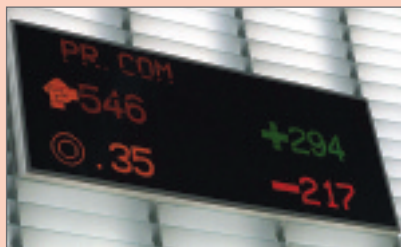
2005

Europese grondwet afgewezen in Frankrijk en Nederland

De maandelijkse vergaderingen in Straatsburg lijken op de weken in Brussel, met één uitzondering: in Straatsburg stemmen alle leden tegelijk over wetten, richtlijnen en verklaringen. Dat doen we in de zogenaamde plenaire vergadering. Daar komen de stukken op tafel die in allerlei commissies en werkgroepen, soms maandenlang, zijn voorbereid. Wanneer we erover gestemd hebben, ligt er een definitieve mening van het Europees Parlement voor. We stemmen

over heel veel verschillende onderwerpen. Je kunt natuurlijk niet van alles van de hoed en de rand weten. Daarom is het belangrijk dat je met je collega's samenwerkt en afstemt. Dat gebeurt in de zogenaamde fractieweek die aan de stemmingen vooraf gaat. In de fractievergaderingen presenteren de verschillende experts de resultaten uit hun commissie, bijvoorbeeld uit de milieucommissie. Zij geven aan wat bereikt is, wat de kernpunten en prioriteiten voor de fractie zijn geweest en zij adviseren hoe te stemmen op het betreffende onderwerp. Vervolgens vindt in de fractie een debat plaats waarbij alle ruimte bestaat voor de verschillende meningen. Uiteindelijk resulteert dat debat in een stemadvies dat de fractie aan haar leden geeft. Ook de zeven Nederlandse PvdA-europarlementariërs debatteren onderling over de onderwerpen. Soms wijkt het standpunt van de Nederlandse sociaal-democraten namelijk wel iets af van dat van de overkoepelende sociaal-democratische fractie.

Alle leden van het Europees Parlement zijn lid van twee of drie parlementaire commissies. Dat zijn thematische commissies. Daar zijn er 20 van, zoals ontwikkelingssamenwerking, landbouw, milieu, en economische en financiële zaken. Wanneer de actualiteit daarom vraagt, is er ook ruimte voor een tijdelijke onderzoekscommissie. Zo werd na de uitbraak van de Mond-en Klauwzeer-epidemie in 2001 een tijdelijke commissie in het leven geroepen om de aanpak van de epidemie te onderzoeken en aanbevelingen voor de toekomst te doen. Zelf ben ik lid van de commissies voor

Er is gestemd! 294 stemmen voor, 217 tegen: het voorstel is aangenomen.

Foto Europees Parlement

Ontwikkelingssamenwerking, Mensenrechten en voor Internationale Handel. Ik heb voor deze commissies gekozen op basis van mijn kennis van het onderwerp. Eerder was ik directeur van de ontwikkelingsorganisatie Oxfam/Novib en kwam ik in aanraking met het Europees ontwikkelingsbeleid. Daarnaast ben ik fractievoorzitter van de PvdA in het Europees Parlement en in die hoedanigheid ook woordvoerder op veel algemene onderwerpen, zoals de democratie in Europa.

Mijn leven als europarlementariër bestaat dus uit veel vergaderen en reizen. Het is heel gemakkelijk om je daardoor te verliezen in 'het Brusselse'. Daarom is het belangrijk om juist op maandag en vrijdag actief te zijn in eigen land. Door met mensen te spreken, hoor je wat de mensen die je gekozen hebben, belangrijk vinden en waarvan ze vinden dat je je daarvoor moet inzetten. Dat is uiteindelijk je werk: volksvertegenwoordiger.

Dinsdag 4 november 2003 (Uit mijn weblog op www.maxvandenbergh.nl)

Er zijn van die dagen...Om half tien zit ik in de trein naar Brussel. Tussen de middag heb ik een lunch met vertegenwoordigers van Economische Zaken om de situatie na de wereldhandelstop in Cancun door te praten. Helaas gaat het de mist in want de trein valt stil tussen Roosendaal en Antwerpen. Weliswaar kan ik dan door de eindeloze stapels papier heenkomen, maar als ik om half drie, na zes uur reizen, in het Parlement aankom ben ik al volledig afgeknoedeld.

Ik lever de verwerkte pakken papier af bij mijn medewerkers en zet snel alles met hen op een rijtje. Ik praat met de directeur van Eurostep, een ooit door mijzelf opgericht netwerk voor ontwikkelingsorganisaties, over de plek van ontwikkelingssamenwerking in de Europese grondwet. Als tijdelijk voorzitter van de ontwikkelingscommissie heb ik al een aantal acties ondernomen.

2006

Akkoord over hervorming Europees landbouwbeleid

2007

Bulgarije en Roemenië treden toe EU viert 50ste verjaardag

Meer Europese geschiedenis op:

http://proto5.thinkquest.nl/~1le0074/index2.php?p=geschiedenis_home

Daarna is de middag voor de delegaties die naar Cancun zijn geweest om na en vooruit te praten met Perez de Castillo - de directeur van de WTO. Ik probeer het Europees Parlement op drie kernboodschappen te krijgen: de EU moet zijn concessies, afschaffing van de exportsubsidies op gevoelige producten, handhaven, inzetten op een multilaterale aanpak en tot slot: de ontwikkelingsronde handhaven. Castillo zegt 15 december alsnog in Genève zaken te willen doen, maar hij biedt niets t.o.v. katoen en de minst ontwikkelde landen. Wij zien eurocommissaris voor internationale handel Lamy tijdens de november-sessie van het parlement in Straatsburg. Ik ben benieuwd of we daar verder komen.

's Avonds, na het afwerken van de laatste grote stapels bij mijn vaste Vietnamees, zie ik dat Ajax in de tweede helft ietsje terug komt, maar toch ook nog lang niet zeker is van een vervolg op Europees niveau.

LINKS

Portaal naar de activiteiten en instellingen van de Europese Unie: www.europa.eu

Over het Europees Parlement: www.europarl.europa.eu

Over de Europese Commissie: www.ec.europa.eu

Over de Raad van de EU: www.consilium.europa.eu

Over het Europees Hof van Justitie: www.curia.europa.eu

Over de Europese Rekenkamer: www.eca.europa.eu

Over het Europees Economisch en Sociaal Comité: www.eesc.europa.eu

Over het Comité van de Regio's: www.cor.europa.eu

Over de Europese Centrale Bank: www.ecb.eu

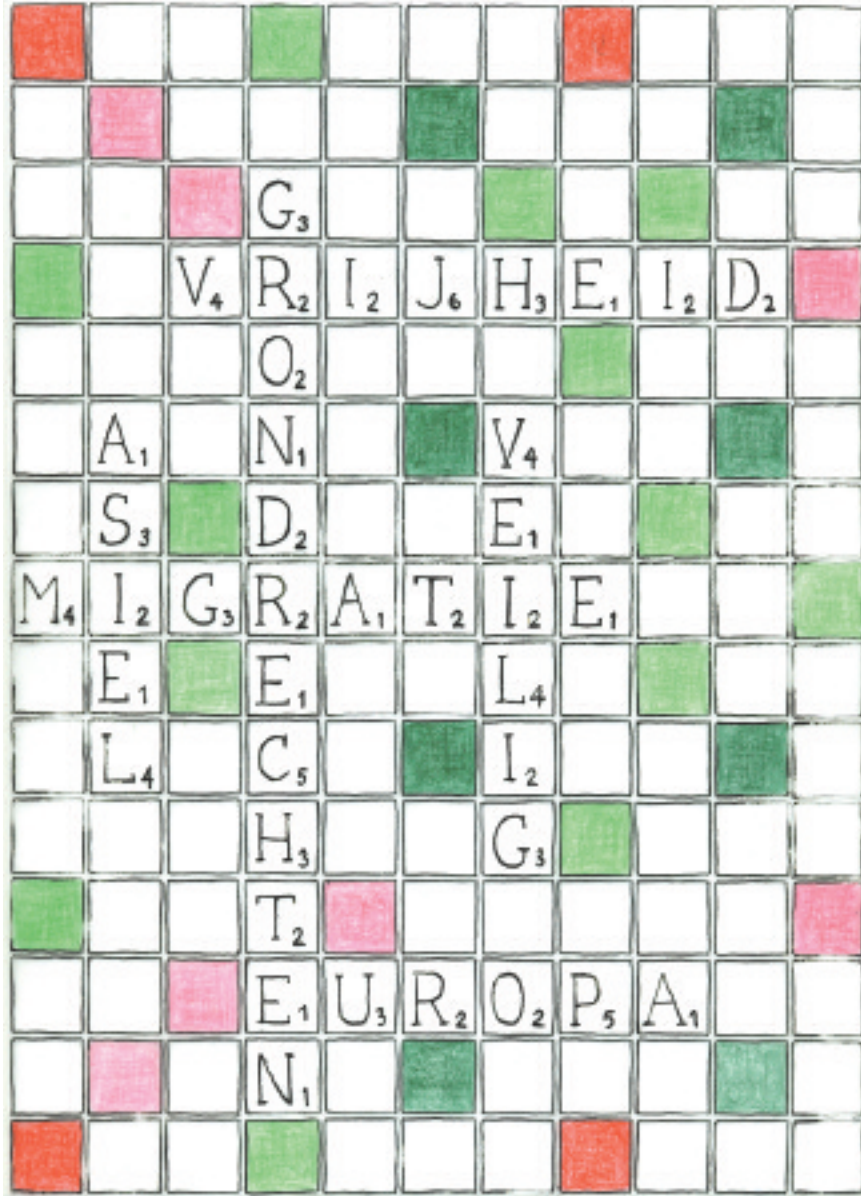
Over de Europese Investeringsbank: www.eib.europa.eu

Over de campagne voor één plek voor het EP: www.oneseat.eu

Over Max van den Berg: www.maxvandenbergh.nl

VRAGEN EN OPDRACHTEN ?

- Stel dat de Raad van de Europese Unie besluit het Verdrag aan te passen en het Europees Parlement één plek toe te wijzen, welke plaats moet dat dan worden: Straatsburg of Brussel? En waarom?
- In bovenstaand geval, wat zouden jullie doen met het gebouw dat leeg komt te staan, wanneer het EP er niet langer vergadert?
- Zoek uit welke 27 Nederlanders tussen 2004 en 2009 lid zijn van het Europees Parlement en voor welke partij.

2. VEILIG EN IN VRIJHEID LEVEN

Over mensenrechten, migratie en terrorisme

Inleiding

De Europese Unie zet zich in voor het versterken van de vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid voor zijn burgers. Dat is ook zo vastgelegd in de verschillende Europese verdragen die door de jaren heen zijn gesloten. In het Verdrag van Amsterdam uit 1999 is het als volgt uitgelegd:

- de EU moet een gebied blijven van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid en daaraan actief blijven werken
- de EU moet een gebied zijn waarin het vrij verkeer van mensen is gewaarborgd
- bovenstaande moet gepaard gaan met toepasselijke maatregelen met respect voor grenscontroles, asiel, immigratie en het voorkomen en bestrijden van misdaad.

Deze opdracht aan de Europese Unie zien we terug in het dagelijks werk van alle instellingen, in het bijzonder de Europese Commissie en het Europees Parlement. Lonneke, Sandra en Richard van het Vlaardingse Accentcollege Groen van Prinsterer vinden dat het beschermen van de mensenrechten, beschermen van de vrijheid van meningsuiting, en beschermen van vrijheid van religie typisch een taak is voor Europese samenwerking. Maar ook als het gaat om de veiligheid op school, terrorisme en migratie moet de Europese Unie volgens hen samenwerken. In dit hoofdstuk behandelen we deze thema's uitgebreid: asiel en migratie, veiligheid, in het bijzonder terrorisme. We beginnen echter met mensenrechten, of, in het taalgebruik van Europa, 'de grondrechten', zoals waardigheid, vrijheid en gelijkheid.

Mensenrechten

In de klas in Vlaardingen zegt Richard dat hij er zeker van wil zijn dat hij overal in de Europese Unie dezelfde rechten heeft, zoals vrijheid van meningsuiting. Dat is het geval. Sinds de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens in 1948 is aangenomen door de Verenigde Naties, hebben de afzonderlijke lidstaten de mensenrechten al

Kiesrecht is een mensenrecht, overal in de wereld. © Europese Gemeenschap, 2007

opgenomen in hun eigen grondwet. Het duurt uiteindelijk nog tot 2000 voordat dezelfde rechten voor de gehele Europese Unie worden vastgelegd. Dan gelden zij in alle lidstaten, inclusief die later zijn toegetreden, bovenop de rechten die in de nationale grondwet staan. We noemen dit document uit 2000 het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, ook wel afgekort tot 'het Handvest'. Waarom is het van belang dat ook op Europees niveau onze rechten zijn vastgelegd? Hiermee maakt het niet uit waar je in de EU bent, op de rechten in het Handvest kun je altijd een beroep doen. Wat bijvoorbeeld speciaal genoemd wordt, is het kiesrecht. In alle lidstaten bestaat al lange tijd algemeen kiesrecht. Bijzonder hieraan is dat in dit Handvest is vastgelegd dat bijvoorbeeld Nederlanders die in Spanje wonen, eveneens aan de gemeenteraadsverkiezingen van hun Spaanse woonplaats kunnen deelnemen. Ook mogen ze meedoen aan de verkiezingen voor het Europees Parlement en stemmen op Spaanse kandidaten. Dat heeft alles te maken met een ander recht dat in het Handvest staat en dat de kern vormt van de Europese Unie: het recht dat je mag gaan en staan waar je wilt binnen de Europese Unie, het vrij verkeer van personen.

Wanneer je mensenrechten, of grondrechten, vaststelt, betekent dat niet automatisch dat er geen schending van die rechten plaatsvindt. We zijn vaak geneigd te denken dat mensenrechten alleen ver weg, bijvoorbeeld in China en Iran, worden geschonden, maar ook dichterbij huis in de Europese Unie én in Nederland vinden nog altijd schendingen van mensenrechten plaats. Daarom is het van belang dat we blijven waken over deze rechten. In Nederland gebeurt dat bijvoorbeeld door de Tweede Kamer, in Europa controleert het Europees Parlement of de grondrechten

Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie

De grondrechten zijn ondergebracht in zes hoofdstukken. Hieronder per hoofdstuk een aantal punten die in de gehele EU als grondrecht gelden. Let op: dit is geen volledig overzicht.

Het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. © Europese Gemeenschap, 2007

1. **Waardigheid van de persoon:** een verbod op martelen, op slavernij en op de doodstraf
2. **Vrijheid en veiligheid:** vrijheid van godsdienst en van meningsuiting, recht op onderwijs, asielericht
3. **Gelijkheid:** verbod op discriminatie, rechten van kinderen, ouderen, gehandicapten
4. **Solidariteit:** verbod op kinderarbeid, recht op staking, gezonde en veilige arbeidsomstandigheden
5. **Burgerschap:** kiesrecht, vrijheid van verkeer en verblijf binnen de EU
6. **Gerechtigheid:** onschuldig tot tegendeel bewezen is, niet twee maal veroordeeld kunnen worden voor hetzelfde misdrijf.

Het Handvest geldt voor alle burgers van de Europese Unie.

Het gehele Handvest kun je nalezen op www.europarl.europa.eu/charter

in alle lidstaten gerespecteerd worden. Het Europees Parlement brengt jaarlijks verslag uit over eventuele schendingen van de mensenrechten. Zo constateerde het Europees Parlement in 2001 wantoestanden in gevangenissen en op politiebureaus, discriminatie en vreemdelingenhaat en een ontoereikende rechtsgang, waardoor de rechten van de verdachte vaak niet goed beschermd zijn. Het EP doet ook aanbevelingen tot verbeteringen, soms aan alle lidstaten, maar ook aan enkele landen in het bijzonder. In 2001 worden bijvoorbeeld Finland en Griekenland opgeroepen de regeling voor gewetensbezwaarden bij de militaire dienst te verbeteren. Nederland wordt aangesproken omdat daar nog steeds een politieke partij bestaat (de SGP) waarvan vrouwen geen lid kunnen zijn.

Deze zelfkritiek levert in het Europees Parlement vaak meer discussie op dan wanneer het gaat om kritiek op mensenrechtenschendingen in andere

delen van de wereld. Het EP spreekt zich namelijk ook uit over de mensenrechten in de wereld. Zo is in februari 2007 de discriminatie van de 'onaanraakbaren' in India veroordeeld. Een veroordeling door het Europees Parlement is in de handen van mensenrechtenorganisaties in het betrokken land vaak een machtig wapen in de strijd tegen de schendingen. Regeringen zijn vaak zeer gevoelig voor de mening van het Europees Parlement. Op deze manier kan het Europees Parlement dus invloed uitoefenen op de mensenrechtensituatie in landen buiten de Europese Unie. Dat heeft het Europees Parlement onlangs ook gedaan door zich voorstander te tonen van een stop op het uitvoeren van de doodstraf en ervoor te pleiten om de doodstraf zo snel mogelijk wereldwijd af te schaffen. In diezelfde verklaring veroordeelt het Europees Parlement de dood van Saddam Hussein, de Iraakse dictator die op 30 december 2006 is opgehangen. Enkele citaten uit de verklaring:

*"Het Europees Parlement
(...)*

1. bevestigt nogmaals dat het sinds jaar en dag tegenstander is van de doodstraf in alle gevallen en onder alle omstandigheden en spreekt eens te meer als zijn overtuiging uit dat afschaffing van de doodstraf bijdraagt tot de ondersteuning van de menselijke waardigheid en een gestage verbetering van de mensenrechtensituatie;

2. verlangt een onmiddellijk en onvoorwaardelijk wereldwijd moratorium op de tenuitvoerlegging van de doodstraf met als doel wereldwijde afschaffing ervan, en wel door middel van een resolutie in die zin van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, waarvan de feitelijke toepassing door de secretaris-generaal van de Verenigde Naties moet kunnen worden gecontroleerd;(...)"

De volledige tekst kun je vinden op de website van het Europees Parlement: www.europarl.europa.eu

China

De slechte situatie van de mensenrechten in China verdient de constante aandacht van de Europese Unie. China onderschrijft wel enkele internationale mensenrechtenverdragen, maar de praktijk laat te wensen over. De

Doodstraf in cijfers

Volgens Amnesty International zijn in 2005 tenminste 2148 mensen in 22 landen geëxecuteerd. Het overgrote deel (94%) van de executies vond plaats in China, Iran, Saoedi-Arabië en de Verenigde Staten. In 53 landen werden in 2005 5186 mensen tot de doodstraf veroordeeld. In april 2006 zaten 20.000 mensen in de gevangenis die tot de doodstraf zijn veroordeeld. Iran executeerde in 2005 minstens 94 mensen, Saoedi-Arabië minstens 86. Er waren in die periode 60 executies in de Verenigde Staten. In China werden zo'n 1770 mensen geëxecuteerd. Het werkelijke cijfer ligt ongetwijfeld veel hoger. Een Chinese juridische expert heeft onlangs verklaard dat het werkelijke aantal executies rond de 8000 ligt.

Voor zover bij Amnesty International bekend was Iran in 2005 het enige land dat minderjarige misdadigers executeerde. Het land voerde dat jaar de doodstraf uit over minstens acht mensen die minderjarig waren toen zij hun misdrijf begingen. Twee van hen waren jonger dan 18 jaar ten tijde van de executie. De Verenigde Staten heeft de doodstraf voor minderjarigen in maart 2005 afgeschaft na een lange tijd waarin het land de 'wereldleider' van deze praktijk was. In 1977 hadden nog maar 16 landen de doodstraf voor alle misdrijven afgeschaft. In 2005 was dat cijfer inmiddels gestegen tot 86 landen.

Bron: www.amnesty.nl

behandeling van dissidenten, etnische en religieuze minderheden en de grootschalige toepassing van de doodstraf zijn zorgwekkend. Verder legt de Chinese regering zware beperkingen op aan de vrijheid van meningsuiting en aan arbeidsrechten, zoals vakbondsrechten en het stakingsrecht.

Het land waar de meeste executies ter wereld worden uitgevoerd, is tevens het land met één van de snelst groeiende economieën ter wereld. Om die laatste reden willen veel landen zakendoen met China. In China kun je ten slotte tegen lage lonen heel veel produceren in een korte tijd. Kortom, als je winst wilt maken, is een fabriek bouwen in China een prachtige kans. Tegen die gedachte verzetten we ons niet, wel tegen de gedachte dat je als ondernemer met oogkleppen op werkt, zonder aandacht voor de situatie van de mensenrechten in het land. In de Europese Unie overheerst vooral angst dat veel banen richting China verdwijnen. Maar de EU heeft als

grootste handelsblok ter wereld veel middelen in handen om niet zonder slag of stoot toe te geven. Die middelen moeten worden aangegrepen om ook de mensenrechtensituatie in China aan de kaak te stellen.

De Europese Unie staat voor respect voor de rechten van de mens en voor goede werkomstandigheden. In China zijn de werkomstandigheden erbarmelijk. Werknemers mogen geen vakbond oprichten. Vakbondsactivisten worden opgepakt en jarenlang gevangen gezet. Tienduizenden dodelijke bedrijfsongevallen per jaar zijn normaal. Werknemers worden gedwongen tot talloze overuren. Bovendien bestaat er kinderarbeid. Onrust onder de werkende bevolking wordt met harde hand de kop in gedrukt. De Europese Unie moet duidelijk maken dat dit onaanvaardbaar is. Niet alleen de lokale bevolking, maar ook de EU is gebaat bij democratisering in China. Als onze argumenten gehoor vinden, komt er ook een einde aan oneerlijke concurrentie en uitbuiting. Als één van de grootste handelspartners van China heeft de EU de verantwoordelijkheid wantoestanden aan te kaarten.

Woensdag 7 januari 2004

(Uit mijn weblog op www.maxvandenberg.nl)

“Voor het eerst heeft China een beleidsdocument over haar Europese politiek gepubliceerd”, aldus de Chinese ambassadeur waar ik naar aanleiding van mijn verzet tegen het opheffen van het Europese wapenembargo uitgenodigd ben voor een diner. Met veel vertaalwerk en diplomatieke beleefdheden komen dan toch de pijnpunten op tafel: mensenrechten, grote armoede en sociale uitbuiting. Er is sprake van stappen voorwaarts in de economie, maar sociale zekerheid ontbreekt en er zijn milieuproblemen. Het is duidelijk dat China een soort charmeoffensief is begonnen om de angst voor een opkomend leger weg te nemen. De Chinezen hebben belang bij samenspel met Europa en een multilaterale aanpak, maar tussen de verfijnde Chinese gerechten door klinkt wel degelijk een groot zelfvertrouwen en een zeer beperkte bereidheid om met de eigen politieke democratisering een meer open weg te kiezen. Toch gaat China door de economische groei ook steeds meer deelnemen aan internationale verdragen, onder andere op het gebied van mensenrechten. Ik bepleit een grotere en vrijere rol van de vakbeweging, maar de ambassadeur zegt ‘unverfrohren’ dat China niet zo van ‘opstandige’ clubs (lees: stakingen) houdt. Nee, die indruk had ik al.

De situatie van de mensenrechten in hun eigen land is, naast de economische situatie, voor veel mensen aanleiding om te vluchten naar de Europese Unie en daar asiel aan te vragen.

Asiel en migratie

Tot nu toe heeft de Europese Unie geen antwoord op de toestroom van vluchtelingen uit Afrika, Latijns-Amerika en Azië. Avond na avond zien we op het journaal de beelden van aangespoelde vluchtelingen op de kusten van de Canarische eilanden en Sicilië. Of horen we over Chinezen die gestikt zijn in een vrachtwagen op weg naar het Verenigd Koninkrijk. Velen van hen zien in de slechte situatie in eigen land een reden om het geluk te zoeken in Europa. Dat is goed te begrijpen wanneer we de armoede in hun land van herkomst zien.

Vluchtelingen in Tanzania, 2003

© EC/ECHO/Yves Horent

Door het Europees Parlement en de Europese Commissie wordt al lange tijd aangedrongen op een gemeenschappelijk beleid voor asiel en immigratievraagstukken. Enkele jaren geleden is afgesproken dat de Europese Unie een gezamenlijk antwoord zou geven op de grote toestroom van vluchtelingen en asielzoekers. De aanleiding voor zo'n gemeenschappelijk antwoord is dat de aanpak door de afzonderlijke lidstaten geen succes had. Wanneer het ene Europese land een streng asielbeleid introduceert, staan de vluchtelingen in grote getale aan de grens van een ander Europees land. Daardoor ontstaat het 'waterbed-effect'. Als je op één plek van het waterbed duwt, dan ontstaat een bobbel op een andere plek. Dat is te vergelijken met een situatie in de stad: als je drugsverslaafden verbiedt op een bepaalde plek te komen, zijn ze niet weg. Ze zullen dan gewoon weer op een andere plek bijeenkomen. Dat gebeurt ook met de vluchtelingen. De problemen worden daardoor in de afzonderlijke lidstaten van de Unie steeds groter; vluchtelingen zijn hierbij ook niet gebaat. Maar tot op de dag van vandaag wachten we nog op een gemeenschappelijke Europese aanpak. Blijkbaar vinden de ministers van de verschillende lidstaten het moeilijk om hier tot echte afspraken te komen.

Scenario Afrika en Europa in 2015

Tamara Obasanjo kijkt trots naar haar modellen op de Milanese modeshow. Op een gedurfde manier heeft zij traditionele kleuren en motieven in futuristische creaties verwerkt. Sinds 2008 bestaat er een samenwerking tussen een groep modehuizen uit West-Afrika en Europa, Milaan en Parijs voorop. Deze joint venture heeft Europese en Afrikaanse modeontwerpers geen windeieren gelegd. Scholing, kennisuitwisseling en het aantrekken van toptalent leidden tot een gezamenlijke doorbraak in de mode, waarvan ook de confectie-industrie volop heeft geprofiteerd.

Het sociale evenwicht in Afrika en Europa was het grote verschil met China en de VS. Naar Afrika waren ook goed opgeleide Aziaten en Amerikanen geïmmigreerd om daar een bestaan op te bouwen waarin meer telt dan alleen geld verdienen. Dat was geen valse romantiek, maar gewoon een prettiger, menselijker bestaan. Tamara's gedachten worden verstoord door het gerinkel van haar mobiele telefoon. Ze loopt naar een hoek van de zaal en praat zachtjes verder. Haar neef belt haar vanuit Nederland. Ze wist dat hij zou bellen. Deze modeshow was immers ook zijn succes. Hij was het die ruim acht jaar geleden op het idee kwam. Als illegale immigrant, maar later door het nieuwe migratiebeleid gelegaliseerd, had hij keihard gewerkt om in Nederland, Italië en Frankrijk de financiering rond te krijgen en een netwerk op te bouwen voor de nu florerende samenwerking.

(Dit is onderdeel van het scenario dat de inleiding vormt op het rapport "De gezamenlijke toekomst van Afrika en Europa: een sociaal-democratisch scenario" geschreven door de commissie 'Afrika-EU in 2015'.)

Meer informatie: evs@pvda.nl

Het is niet duidelijk welke landen precies dwarsliggen bij een gezamenlijke aanpak van het asiel- en immigratievraagstuk. Vermoedelijk zijn tegengestelde belangen van de verschillende lidstaten oorzaak van de aanhoudende blokkades. De enige mogelijkheid is om ervoor te zorgen dat besluiten over asiel en migratie (en justitie-aangelegenheden in het algemeen) niet langer bij unanimitieit (waarbij 1 lidstaat van de 27 kan blokkeren door een veto uit te spreken) worden genomen, zoals dat tot nu toe gebeurt. Dit is bij uitstek een onderwerp dat gebaat is bij een meerderheidsbeslissing. En het is niet alleen het Europees Parlement dat daarop aandringt. Uit onderzoek in 2006, blijkt dat ook de inwoners van de Europese Unie in meerder-

heid (65%) voorstander zijn van een meer gezamenlijke aanpak van asiel en migratie en 72% wil meer beleid voor de controle van de externe grenzen van de Europese Unie. Bron: Eurostat - Eurobarometer 266, februari 2007 op www.ec.europa.eu/eurostat

Politiek of economisch vluchteling?

Eén Europese aanpak is het echte antwoord op illegale arbeid en mensenhandel. Om tot een werkelijk effectieve aanpak te komen moet de Europese Unie de landen van herkomst van de immigranten meer betrekken bij haar beleid. Dit kan bijvoorbeeld door asielzoekers in hun land van herkomst in te zetten in internationale projecten, bijvoorbeeld in vluchtelingenkampen. Wederzijds belang van zowel landen als migranten is de beste basis voor houdbare afspraken. Zo kan ook het braindrain-probleem worden voorkomen, dat ontstaat wanneer hoogopgeleiden in eigen land geen toekomst meer zien en naar de EU vluchten. Daardoor ontstaat een tekort aan hoogopgeleide werkers in het land van herkomst.

Tegelijkertijd moeten we ook duidelijker het onderscheid maken tussen politiek en economische vluchtelingen. Vergrijzing dwingt Europese lidstaten nu eenmaal steeds meer na te denken over de relatie tussen de samenstelling van de bevolking, migratie en de arbeidsmarkt. Nieuwe arbeidskrachten zullen hard nodig zijn om de dreigende tekorten op de Europese arbeidsmarkt te dichten. In Europa ontbreekt tot nu toe een arbeidsmarktbeleid waarmee goed begeleidde – door inburgering, taal, sociale zekerheid, huisvesting, scholing – en tijdig geplande en gecontroleerde migratie kan plaatsvinden. Europa moet toe naar duurzame afspraken met Afrikaanse, Latijns-Amerikaanse en Aziatische landen die nu vaak functioneren als landen van herkomst voor illegale arbeid. Bij dergelijke afspraken komt ook fundamenteel lange termijn politiek aan de orde: via hulp en handel willen we de enorme welvaarts kloof verkleinen en de huidige migranten in hun eigen land op langere termijn een perspectief bieden. In het vervolg kunnen in deze verdragen ook afspraken over legale en goed voorbereide arbeidsmigratie naar Europa gemaakt worden.

We moeten het waterbedeffect doorbreken waarbij Europese landen met elkaar de concurrentie aangaan over wie het strengste migratiebeleid heeft en dus minder asielzoekers krijgt dan een buurland. Om mensen-smokkel, vrouwenhandel en illegaliteit effectief te kunnen bestrijden,

moeten de Europese buitengrenzen bewaakt worden. Alle lidstaten moeten hieraan bijdragen. Strijd tegen illegaliteit en mensensmokkel is ook de strijd tegen ondernemers die van goedkope illegale arbeidskrachten profiteren. Hiervoor moet zo snel mogelijk Europese wetgeving komen die krachtig wordt uitgevoerd. De boetes moeten zo hoog zijn dat ondernemers het wel uit hun hoofd laten om illegalen in dienst te nemen. Voor meer informatie over asiel en migratie: www.ec.europa.eu/justice_home/

Terrorisme

Wanneer we over terrorisme spreken, denken we direct aan de beelden van de vliegtuigen die op 11 september 2001 de TwinTowers in New York invlogen. Vervolgens ontploffen op 11 maart 2004 vijf bommen in treinen in Madrid. En niet veel later, op 7 juli 2005 ontploften meerdere bommen in het openbaar vervoer in Londen. Dit is niet de eerste keer dat Europa te maken heeft met terrorisme. In de jaren zeventig zorgde de RAF voor bloedige aanslagen in Duitsland, dertig jaar lang zorgde de IRA voor terreur in het Verenigd Koninkrijk en tot op de dag van vandaag pleegt de Baskische terreurbeweging ETA aanslagen in Spanje.

Het nieuwe terrorisme, zoals in New York, Londen en Madrid, heeft als hoofddoel ons angst aan te jagen, onze wereld te ontregelen en tegelijk de onmacht van anderen uit te buiten in simpele zwart-wit schema's. De Europese lidstaten moeten daarom gezamenlijk actie ondernemen. De aanslagen in Londen en Madrid hebben er toe geleid dat een aantal stappen is genomen in de strijd tegen het terrorisme. Zo heeft de EU een coördinator voor terrorismebestrijding aangesteld. Hij moet gaan onderzoeken hoe de nationale veiligheids- en inlichtingendiensten beter samen kunnen werken, door bijvoorbeeld meer informatie uit te wisselen. Terrorisme is grenzeloos en kan niet langer door alleen de nationale veiligheidsdiensten worden aangepakt. De aanslagen in Madrid op 11 maart 2004 hebben dat duidelijk aangetoond. Verdachten van die aanslagen komen uit heel Europa. Het beeld bestaat dat, wanneer Europees wordt samengewerkt, er nationaal geen duidelijk zicht meer is en macht uit handen wordt gegeven. Dat beeld klopt niet. Het zal in Nederland juist veiliger worden wanneer we met andere Europese landen samenwerken. Terrorisme is bij uitstek een voorbeeld van een grensoverschrijdend probleem. Terrorisme houdt niet op bij de grens met Duitsland.

Herdenken

Sinds 2005, een jaar na de aanslagen in Madrid, is 11 maart de Europese dag voor herdenking van de slachtoffers van terrorisme.

Verder is er verscherpte bewaking van de buitengrenzen van de Europese Unie en worden in alle Europese paspoorten zogenaamde biometrische gegevens opgenomen. Dat zijn unieke persoonsgebonden kenmerken van een persoon. Het betreft lichaamskenmerken, zoals een vingerafdruk, een gelaatsscanner en een irisscanner, en gedragseigenschappen, zoals schriftherkenning, stemgeluid en lichaamsgeur. Natuurlijk gaat de strijd tegen het terrorisme niet ten koste van alles. Europa moet geen politiestaat worden waar Big Brother ons 24 uur per dag in de gaten houdt. Iedere beslissing over afdracht van gegevens of beperking van privacy vraagt om een zorgvuldige afweging van belangen, enerzijds de privacy van de burger en anderzijds de veiligheid van diezelfde burger. Daarom moet er een kader komen dat de wetgeving rond terrorismebestrijding van de nodige waarborgen voorziet. Internationale banken en het bedrijfsleven moeten ook actief meewerken. Drugswinning, oliewinning in conflictgebieden, de handel in bloeddiamanten: we moeten stoppen met de financiering van, of medewerking aan, de handel in grondstoffen waarmee conflicten worden gefinancierd en een voedingsbodem voor terrorisme wordt gekweekt. Zo leggen we de financiering van terroristische netwerken lam. Voor meer informatie over terrorismebestrijding: (Nederland) www.nctb.nl en (Europa) www.consilium.europa.eu

Onze wens te leven in open, voor iedereen toegankelijke democratieën maakt ons kwetsbaar. Maar in samenwerking ligt onze kracht. Iedere poging van terroristen om de wereld te verdelen in 'hun' en 'onze' wereld, groepen of religies tegen elkaar op te zetten, is doorzichtig. Terroristen worden niet gevoed door geloof of ideaal. Hun honger heet macht, hun wapens zijn angst en destructie. Zij willen geen vrede in Baskenland, Liberia, het Midden-Oosten of Afghanistan. De gewone burgers zijn hun slachtoffers. Onze wereld, onze internationale rechtsorde is niet zwart of blank, Christelijk of Islamitisch. Democratie en mensenrechten zijn voor en van alle wereldburgers, zodat we allemaal veilig en in vrijheid kunnen leven.

Donderdag 11 en vrijdag 12 maart 2004
(Uit mijn weblog op www.maxvandenbergh.nl)

Donderdag

Een zwarte dag. Om 9:45 uur krijg ik - terwijl ik een vergadering voorziet - bericht dat er tijdens de ochtendspits vijf bomaanslagen in Madrid in verschillende treinen en stations zijn geweest. Inmiddels weten we dat er meer dan 190 doden zijn. De grootste aanslag in de geschiedenis van Spanje. Ik probeer het nieuws buiten mijn hoofd te houden, maar ik voel me volkomen verloren. Alsof de zin aan mijn werk wordt ontnomen. (...) Alle vergaderingen worden gestopt. Even later komt het Parlement bijeen in diepe verslagenheid en huilende Spaanse collega's. De voorzitter van het Parlement spreekt van een aanslag op de democratie. (...) Hoe kwetsbaar is onze complexe samenleving. 'Alles van waarde is weerloos', dichtte Lucebert. Zo voelt het. Even is ons verzet en verstand (we mogen de terroristen niet laten winnen) gebroken.

Vrijdag

Zware, onrustige nacht. De vreselijke aanslagen in Spanje en het gisteren met mijn Spaanse collega's gedeelde verdriet, blijven de hele nacht als zwaar onweer door mijn hoofd spoken. (...) Desgevraagd bepleit ik op Radio 1 veel verdergaande Europese samenwerking, afspraken over infiltratie van netwerken en het financieel droogleggen van netwerken, en een echte investering in Europese grenspolitie. Nationale veiligheidsdiensten zijn te zelfgenoegzaam.

Het Europees Parlement en crime-fighter eurocommissaris Vitorino hebben goede voorstellen gedaan voor echte Europese justitie, politieverwerking en grenspolitie; alles democratisch gecontroleerd door het Europees Parlement. Helaas blijven de regeringsleiders aarzelen, het wordt hoog tijd voor een Europese doorbraak. Privacybescherming in een rechtsstaat is belangrijk, maar mag effectieve infiltratie/aanpak niet in de weg staan. Daar wil ik wel een stukje privacy voor inleveren. Maar dan wil ik tegelijk wel scherp toezicht van het Parlement. Tenslotte gaat het juist om bescherming van de Europese rechtsstaat. En ik zeg altijd weer: onze complexe democratie blijft heel waardevol en ook heel kwetsbaar. (...)

LINKS

Over mensenrechten:

www.amnesty.nl

www.europarl.europa.eu/charter/default_nl.htm

(tekst van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie)

Over asiel en migratie:

www.ec.europa.eu/justice_home/

Over terrorismebestrijding:

www.nctb.nl (Nederland)

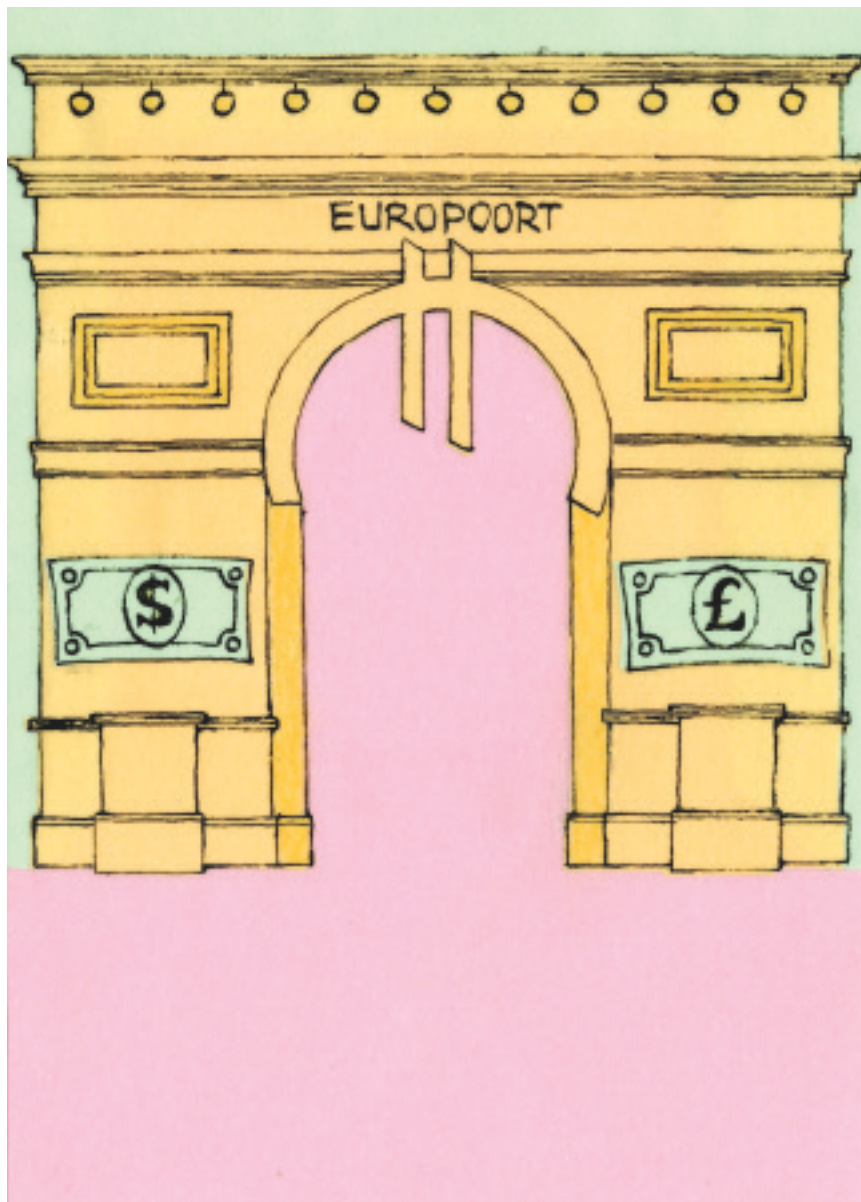
www.consilium.europa.eu (Europa)

Over Europese statistieken:

www.ec.europa.eu/eurostat

VRAGEN EN OPDRACHTEN ?

- Lees het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie door. Is er misschien een recht dat je mist?
- Moet er een Europese dag tegen de doodstraf komen? Waarom wel/niet?
- Wat zouden jullie op school kunnen doen op 11 maart, de Europese dag voor herdenking van de slachtoffers van terrorisme?

3. SOCIAAL EUROPA

Over sociale vooruitgang en economische groei

Inleiding

Op de vraag of ze iets typisch Europees kunnen noemen, antwoorden de meeste jongeren: “De euro!”. Maar de EU is natuurlijk meer dan alleen een gemeenschappelijke munt, zoals we al in de vorige hoofdstukken hebben gezien. In de beginjaren van de Europese Unie ligt het zwaartepunt op economische samenwerking. Langzamerhand groeit de behoefte aan meer aandacht voor de politieke en sociale kant van één Europa. Deze verschuiving komt duidelijk naar voren in de verschillende namen van het Europese project in de afgelopen 50 jaar. Bij de oprichting van de Europese Unie in 1957 geven de oprichtingslanden de samenwerking de naam Europese Gemeenschap van Kolen en Staal. Vervolgens verandert de naam naar Europese Economische Gemeenschappen, daarna naar Europese Gemeenschappen en sinds het eind van de jaren negentig van de vorige eeuw spreken we over de Europese Unie. De samenwerking richt zich naast het economische aspect nu ook op de mensen zoals jij en ik. Wat willen wij van Europa? En wat betekent Europa voor ons dagelijks leven? In dit hoofdstuk kijken we hoe sociaal Europa eigenlijk is. Sociaal op het maatschappelijke vlak, maar ook op economisch gebied. De Europese Unie kent een vrij verkeer van personen, van kapitaal, van goederen en van diensten. Ook de rol die Europa speelt op internationaal vlak en de keuzes die de EU maakt bij de samenwerking met andere landen, bepalen of Europa wel of niet sociaal is. Maar wat betekent dit nu in de praktijk?

Gemeenschap van waarden

De Europese Unie wordt vaak een ‘gemeenschap van waarden’ genoemd. Dit wil zeggen dat alle lidstaten van de Europese Unie belang hechten aan zaken als democratie, respect voor mensenrechten en bescherming van minderheden. Wanneer een land wil toetreden tot de Europese Unie moet

het eerst het *acquis communautaire*⁴ implementeren in de nationale wetgeving. Het *acquis* bevat alle wetten, rechten en plichten waaraan de EU-lidstaten zich moeten houden. En dat zijn er nogal wat, het *acquis* telt ongeveer 80.000 pagina's!

Veel van de regels hebben te maken met de interne markt. Zo wordt ervoor gezorgd dat de lidstaten zaken kunnen doen met elkaar zonder daarbij op al te veel obstakels te stuiten. Maar er zijn ook een heleboel regels die in direct verband staan met de gemeenschappelijke waarden van de EU. Zo moeten alle Europese lidstaten zich inzetten voor gelijke rechten voor mannen en vrouwen en zijn alle vormen van discriminatie verboden. Ook sociale verworvenheden horen hierbij. Alle lidstaten van de Europese Unie moeten hun inwoners een aantal basiszekerheden bieden, zoals toegang tot gezondheidszorg en onderwijs. Dit sociale aspect maakt Europa ook uniek in de wereld. In de rest van de wereld is het geen vanzelfsprekendheid dat economische rijkdom zo goed gecombineerd wordt met sociale zekerheden waar iedereen van profiteert.

Het Europese sociaal model

Ieder land maakt bepaalde keuzes bij de inrichting van haar maatschappij en economie. Welke bescherming krijgt een werknemer ten opzichte van zijn of haar baas, bijvoorbeeld bij ontslag of langdurige ziekte? Houd je universiteiten en hogescholen toegankelijk met voor iedereen betaalbaar collegegeld of laat je het aan de onderwijsinstellingen zelf over hoeveel schoolgeld zij vragen aan hun leerlingen? Het uitgangspunt van het Europese sociaal model is een combinatie van sociale vooruitgang en economische groei. Dat betekent streven naar voldoende banen, gelijke kansen voor iedereen, sociale bescherming voor iedereen en ervoor zorgen dat iedereen meedoet in Europa. Ook moeten werknemers invloed kunnen uitoefenen op beslissingen die hen aangaan, bijvoorbeeld via vakbonden.

Wanneer we spreken over de Europese economie, wordt die vaak vergeleken met de economie van de Verenigde Staten. Maar al snel blijkt dat ze heel verschillend zijn. Amerikanen verdienen gemiddeld behoorlijk wat

⁴ Het *acquis communautaire* is het gemeenschapsrecht van de EU. Anders gezegd: alle afspraken en wet- en regelgeving op Europees niveau.

meer per jaar dan Europeanen. Je moet echter meer dan alleen het jaarsalaris vergelijken. Europeanen werken veel minder: meer vakantiedagen per jaar en minder arbeidsuren per week. Terwijl Amerikanen gemiddeld 1 tot 2 weken per jaar hebben, is in Europa wettelijk vastgelegd dat iedereen recht heeft op 4 tot 6 weken vakantie per jaar. Europeanen hechten van oudsher sterk aan de kwaliteit van het leven. Minder uren doorbrengen op de werkvloer betekent een lager salaris, maar het is een bewuste keuze voor meer tijd voor familie en hobby's. Misschien verklaart dit wel waarom Europeanen gemiddeld gelukkiger zijn dan Amerikanen.

Artikel 34 van het Handvest van de Grondrechten van de EU

Sociale zekerheid en sociale bijstand

1. *De Unie erkent en eerbiedigt het recht op toegang tot sociale zekerheidsvoorzieningen en sociale diensten die bescherming bieden in gevallen zoals moederschap, ziekte, arbeidsongevallen, afhankelijkheid of ouderdom, alsmede bij verlies van arbeid, onder de door het Gemeenschapsrecht en de nationale wetgevingen en praktijken gestelde voorwaarden.*
2. *Eenieder die legaal in de Unie verblijft en zich daar legaal verplaatst heeft recht op sociale zekerheidsvoorzieningen en sociale voordelen overeenkomstig het Gemeenschapsrecht en de nationale wetgevingen en praktijken.*
3. *Om sociale uitsluiting en armoede te bestrijden erkent en eerbiedigt de Unie het recht op sociale bijstand en op bijstand ten behoeve van huisvesting, teneinde al diegenen die niet over voldoende middelen beschikken een waardig bestaan te verzekeren, onder de door het Gemeenschapsrecht en de nationale wetgevingen en praktijken gestelde voorwaarden.*

Sociale voorzieningen

Europese landen kiezen voor een 'vangnet' van sociale voorzieningen. Dat vangnet is bedoeld voor mensen die bijvoorbeeld arbeidsongeschikt raken of lange tijd zonder baan – en dus zonder inkomsten – zitten. Uiteraard kost zo'n vangnet geld. De overheid betaalt deze sociale voorzieningen uit de belastingopbrengsten. Iedereen die werkt in Nederland betaalt zodoende mee aan het instandhouden van het vangnet van sociale voorzienin-

gen. De Europese Unie bemoeit zich niet met de sociale voorzieningen die de verschillende lidstaten aan hun bevolking bieden, maar het recht op sociale zekerheid en sociale bijstand is wel vastgelegd in het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie (zie kader).

Maar om dit niveau van sociale voorzieningen ook in de toekomst in stand te houden, is duurzame economische groei belangrijk. Daarin speelt de EU een belangrijke rol.

Wat hebben bus, leidingwater en thuiszorg gemeen?

De bus, het leidingwater en de thuiszorg zijn alledrie voorbeelden van diensten die voor alle inwoners van de Europese Unie van belang zijn. Wij noemen ze diensten van algemeen belang. In het Handvest van de Grondrechten van de EU is vastgelegd dat iedere Europeaan recht heeft op toegang tot deze publieke diensten die door de nationale overheden worden aangeboden. Water, kinderopvang, openbaar vervoer, arbeidsmarkt bureaus, sociale volkshuisvesting zijn allemaal diensten van algemeen belang.

Lidstaten en zelfs afzonderlijke gemeenten kunnen nu zelf bepalen wat zij als dienst van algemeen belang beschouwen. Op die manier houden democratisch gekozen regeringen en gemeenteraden het recht om zelf te bepalen of ze een dienst in overheidshanden willen houden of privatiseren. Van belang is dat welke keus ook gemaakt wordt door een provincie of gemeente, privatiseren of niet, de kwaliteit, prijs en toegang voor iedereen veilig wordt gesteld. Het is belangrijk dat zulke keuzes niet uit handen worden gegeven aan Brussel.

De Lissabonstrategie

De Europese Unie is in de afgelopen decennia enorm veranderd. De EU is uitgebreid tot 27 lidstaten die onderling nog vrij veel in welvaart verschillen. Daarnaast zijn nieuwe technologieën zoals het internet ook niet ongebruikt aan Europa voorbijgegaan. Mensen leven langer en besteden hun tijd anders dan 50 jaar geleden. Maar deze mooie ontwikkelingen brengen ook sociale en culturele ongelijkheid met zich mee. Helaas vallen nog steeds miljoenen mensen in Europa buiten de boot. In veel landen heerst

Vrijdag 15 december 2006
Uit mijn weblog op www.maxvandenbergh.nl

(Ik schrijf hier over een bijeenkomst over Diensten van Algemeen Belang, waar ik heb gesproken.)

“(...) Er is grote beroering in Nederland over kwesties van algemeen belang die ondergeschikt gemaakt dreigen te worden aan het marktbelang. Voorbeelden hiervan zijn volkshuisvesting, gezondheidszorg, openbaar vervoer en allerlei vormen van maatschappelijke dienstverlening zoals kinderopvang. Het veilig stellen van dat algemeen belang is niet gediend met stilte over Europa, maar juist met grote betrokkenheid om aan een ander Europa te werken. Een Europa waarin eigen nationale vormen, ook publiek-private mengvormen, de volle ruimte krijgen. (...)

De precieze invulling van Europese regels hierover vergt intensief overleg met de betrokken sectoren in Nederland. Dat is precies de reden van de bijeenkomst deze middag. We willen de stilte rond Europa doorbreken en het weer over de inhoud en dat andere, sociale Europa hebben!”

grote jeugdwerkloosheid en is het aantal werkende ouderen heel laag. Nederland en alle andere EU-lidstaten profiteren van een Europa waarin iedereen meedoet en meewerkt. Tegelijkertijd staan de economieën van de EU-lidstaten onder druk ten gevolge van zowel de werkloosheid als de oplopende pensioenkosten. Dat maakt hervormingen van de sociale stelsels in de lidstaten hoognodig. Om dat te bereiken is coördinatie en afstemming op Europees niveau noodzakelijk, zodat de kwaliteit van onze voorzieningen, zoals onderwijs en gezondheidszorg, behouden blijft. Maar alleen de lidstaten zelf hebben de bevoegdheden om de broodnodige hervorming van hun eigen sociale stelsels uit te voeren.

Dit alles houden de regeringsleiders in het achterhoofd als ze in 2000 in Lissabon om de onderhandelingstafel zitten. De belangrijkste vraag die hen bezighoudt: “Hoe kunnen we zorgen dat de EU ook in de 21ste eeuw de sterkste economie ter wereld blijft, en dat, tegelijkertijd, de inwoners van de EU kunnen blijven rekenen op goede voorzieningen en een hoog

welvaartsniveau?" Na dagen van vergaderen tot diep in de nacht hebben ze een strategie ontwikkeld. Deze zogenaamde Lissabonstrategie heeft als doelstelling om in 2010 de meest concurrerende economie ter wereld te worden. Maar niet ten koste van alles. De strategie houdt ook rekening met de bescherming van het milieu en het bevorderen van duurzame ontwikkeling. Verder spreken de regeringsleiders af dat deze doelen bereikt moeten worden door provincies, gemeenten, werkgevers, werknemers en maatschappelijke organisaties te betrekken bij de totstandkoming en de uitvoering van het beleid. Eigenlijk lijkt de Lissabonstrategie in deze zin zeer op het beroemde Nederlandse poldermodel.

Wat betekent de Lissabonstrategie in de praktijk?

- Meer en beter werk in de Europese Unie: 20 miljoen extra banen in 2010 in de EU-lidstaten;
- Alle jongeren tot 23 jaar krijgen binnen 6 maanden aanbod voor werk of scholing;
- Obstakels wegnemen om tijdelijk of in vaste dienst overal in de Europese Unie arbeid te verrichten, zoals uitzendwerk;
- Obstakels wegnemen voor het meenemen van opgebouwde sociale zekerheids- en pensioenrechten naar een andere lidstaat;
- Vrije en eerlijke handel zowel in de Europese Unie als tussen de Europese Unie en de rest van de wereld;
- Doeltreffende interne markt bewerkstelligen door obstakels voor vrij verkeer van mensen, diensten, goederen en kapitaal weg te nemen;
- Beter onderwijs en vaardigheden door gebruik te maken van ICT, mensen motiveren na middelbaar onderwijs door te studeren in beroeps- of wetenschappelijk onderwijs;
- 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) moet worden geïnvesteerd in onderzoek en ontwikkeling;
- Bevorderen meest eco-efficiënte economie door energie en natuurlijke hulpbronnen te gebruiken met respect voor milieu.

De Lissabonstrategie is vooral een houvast op Europees niveau, het is aan de lidstaten zelf om invulling te geven aan het beleid. De reden daarvoor is dat de Lissabonstrategie die beleidsterreinen betreft die juist op nationaal niveau worden bepaald. Dat moet ook zo blijven. Wel is er coördinatie nodig op Europees niveau, zodat alle lidstaten tegelijkertijd maatregelen

invoeren en er niet al te grote verschillen ontstaan tussen de afzonderlijke lidstaten. Alle lidstaten maken ieder jaar een rapport, het zogenaamde Nationale Actieplan, waarin ze beschrijven welke maatregelen zijn genomen en ingevoerd. Voor meer informatie over de Lissabonstrategie:

www.ec.europa.eu/growthandjobs

Meer en betere banen

Onder de noemer 'meer en betere banen' hebben de regeringsleiders harde doelstellingen neergezet:

Doelstellingen Lissabonstrategie	2004	2010
Totaal aantal werkende mensen*	63%	70%
Aantal werkende vrouwen*	55%	60%
Aantal werkende 55-plussers*	40%	50%
*Als percentage van de Europese beroepsbevolking		

Het creëren van werkgelegenheid is typisch een voorbeeld van een taak die bij de nationale lidstaten ligt, niet bij de Europese Unie. De EU kan wel maatregelen nemen om het voor de lidstaten makkelijker te maken. Zo wordt op Europees niveau geregeld dat je in een andere lidstaat kunt werken dan die waar je vandaan komt. De Europese Unie biedt een handige website aan waar je naar banen in 31 Europese landen kunt zoeken. Op deze manier moet het makkelijker worden om in de Europese Unie de baan van je dromen te vinden:

www.europa.eu.int/eures/home.jsp?lang=nl

Het is namelijk goed mogelijk dat je in je eigen land geen werk kunt vinden, terwijl ze in een andere lidstaat van de EU zitten te springen om mensen met jouw opleiding. Obstakels hierbij zijn bijvoorbeeld de erkenning van diploma's. Daarnaast worden Europese subsidies ingezet voor onder meer investeringen in training en opleiding. De grootste taak ligt echter bij de afzonderlijke lidstaten. Zij moeten ervoor zorgen dat het verschil tussen het loon uit werken en een uitkering de moeite waard is. Dit kun je bereiken door de belasting op de laagste lonen te verlagen, zodat iemand die werkt aanzienlijk meer overhoudt, dan wanneer hij of zij een uitkering krijgt. Zoals gezegd is het van groot belang dat iedereen in Europa meedoet en meewerkt. Daarom moeten lidstaten bevorderen dat meer vrouwen gaan werken. Dat kan bijvoorbeeld door ook vaders (meer) ouder-

schapsverlof te geven, door betere kinderopvang en door betere opvang voor ouderen en gehandicapten. Het zijn vaak de vrouwen die voor hen zorgen. Ook moet het aantrekkelijker worden voor mensen om een eigen bedrijfje te beginnen. Tot slot, maar zeker niet minder belangrijk, kunnen nationale overheden jeugdwerkloosheid aanpakken door training en stages te bevorderen.

De Lissabonstrategie bestaat uit veel én ambitieuze doelstellingen. Inmiddels is het al bijna 2010. Naar verwachting zullen de doelstellingen niet op tijd worden gehaald en de Lissabonstrategie wordt door velen beschouwd als een mislukking. Het blijkt toch heel moeilijk om met zoveel verschillende landen overeenstemming te bereiken over een aantal concrete maatregelen. Daardoor is helaas vaak gekozen voor minder ambitieus beleid. Om die reden hebben de regeringsleiders in het voorjaar van 2005 hun ambities herhaald en hernieuwd en in 2007 zijn in het kader van de Lissabonstrategie harde afspraken gemaakt over het energie- en milieu-beleid. Daarover kun je meer lezen in het volgende hoofdstuk.

Innovatie

Net zoals de rest van Europa wordt Nederland geconfronteerd met globalisering. Globalisering zorgt voor scherpe concurrentie met lage lonen landen, zoals India en China. De oplossing is om te investeren in werk waarbij je je hersens optimaal moet gebruiken. Momenteel investeert

ICT in onderwijs belangrijk volgens de EU.

Europa nog steeds onvoldoende in laagopgeleiden, vroegtijdige

© Europese Gemeenschap, 2007

schoolverlaters en ouderen terwijl dit een voorwaarde is voor succesvolle innovatie. Een inhaalslag is nodig. Om die te realiseren moeten de afspraken uit de Lissabonstrategie over investeringen in onderzoek en ontwikkeling worden nageleefd. Iedere lidstaat moet 3% van het Bruto Binnenlands Product investeren in onderzoek en ontwikkeling. Dat kan door de oprichting van Europese onderzoekscentra voor bijvoorbeeld schone energie, kanker- en aids-bestrijding. De overheid moet het goede voorbeeld geven en stimuleren om in samenwerkingsverbanden te stappen. Op die manier

kunnen gebieden met een hoge werkloosheid zich specialiseren op nieuwe kennisterreinen. In Nederland zijn Energy Valley in Groningen en Food Valley in Veendam daarvan goede voorbeelden.

Zie ook www.energyvalley.nl en www.foodvalley.nl

Bezoek aan Energy Valley Uit mijn weblog op www.maxvandenbergh.nl.

22 september 2003

De krant voorspelt de laatste mooie zomerdag. De weilanden liggen er, vanuit de trein gezien, schitterend bij. (...) 's Middags gaan we op bezoek bij de Gasunie. We praten over de kansen voor uitbouw van een 'Energy Valley' in dit gebied. Dat kan alleen als de Gasunie in Groningen blijft. Dan is er met HBO's, MBO's en universiteiten en bedrijven, een enorme kennis aanwezig over transport en distributie van gas en elektriciteit, inclusief nieuwe brandstoffen zoals waterstof. Ik leg nog eens uit dat de PvdA in de Tweede Kamer moet voorkomen dat de Gasunie opgeheven wordt. Dat zou afbraak zijn van publieke diensten en stuk maken van broodnodige kennis-economie in het Noorden.

Met het menselijk kapitaal als hoogste goed, richten de lidstaten hun beleid op de ontwikkeling van lokale leercentra, bevordering van nieuwe basisvaardigheden, met name in de informatietechnologie, en meer transparantie op het gebied van diploma's. De ontwikkeling van lokale leercentra en de ontwikkeling van IT-basisvaardigheden, ook wel aangeduid met de slogan 'Ieder kind heeft recht op een computer', leidde in Nederland tot de ontwikkeling van Kennisnet (www.kennisnet.nl), het beveiligde netwerk dat scholen en instellingen met elkaar verbindt en belangrijk is voor de ontwikkeling van ICT-toepassingen in het onderwijs.

Bij het bevorderen van innovatie en een hoog opgeleide beroepsbevolking speelt ICT in het onderwijs een grote rol. Maar investeren in mensen is meer dan investeren in computers op school. Investeren in mensen is ook zorgen dat jongeren niet zonder diploma van school gaan. Investeren in

mensen is ook zorgen dat jongeren niet alleen voortgezet onderwijs (VMBO, HAVO of VWO) volgen, maar ook een vervolgopleiding aan een ROC, Hogeschool of Universiteit. Investeren in mensen is ook het motiveren van mensen en hun creativiteit, door ze ook, wanneer ze werken, kansen voor opleiding en bijscholing te bieden, het zogenaamde Levenlang Leren. Eén van de belangrijkste resultaten tot nu toe is de erkenning van diploma's door de gehele Europese Unie. Dus als een arts met zijn of haar in Nederland behaalde diploma in Italië wil gaan werken, dan erkent de Italiaanse regering het diploma. Ook hierdoor wordt het vrij verkeer van mensen veel gemakkelijker.

Overal in de EU aan de slag met je diploma.

© Europese Gemeenschap, 2007

Een gemeenschappelijke munt: de euro

Laten we niet vergeten dat we veel te danken hebben aan onze welvaart. De interne markt met het vrije verkeer van mensen, diensten, goederen en kapitaal heeft voor een groot deel bijgedragen aan de enorme economische ontwikkeling die de EU heeft doorgemaakt in de loop der jaren. Daarbij komt ook de Europese Monetaire Unie om de hoek kijken, voor ons het meest tastbaar in onze portemonnee in de vorm van de euro.

Veel misverstanden bestaan over de euro. Bijvoorbeeld dat het leven in Nederland veel duurder is geworden met de euro. Het leven is inderdaad duurder geworden. Dat is echter niet de schuld van de euro. Ook met de gulden was het leven duurder geworden. De reden dat de prijzen zijn gestegen heeft te maken met de hoge inflatie in de afgelopen jaren en het niet op gelijke voet meestijgen van het inkomen. In één sector is de omrekening van de gulden naar de euro niet eerlijk verlopen. De horeca heeft de regels voor de omrekening die door de Nederlandse regering in 2002 zijn vastgelegd, niet gevolgd. Een belangrijke reden dat we in 2002 in 12 landen met de euro zijn gaan betalen is dat de wisselende koersen onderling veel kosten opleverden voor het bedrijfsleven in de Europese Unie. Dat is nu verleden tijd. Maar niet alleen het bedrijfsleven heeft voordeel bij de euro. Want zeg nou zelf, het is toch wel heel makkelijk dat je in zoveel lan-

den met dezelfde biljetten en munten kunt betalen. En dat je direct weet wat iets kost, wanneer je in Frankrijk bent.

Je mag alles van me weten, behalve m'n PIN

Met de invoering van de euro in 2002 kan direct een einde worden gemaakt aan de belemmering van het vrije verkeer van betaaldiensten. Immers, voor iedere keer dat je vroeger geld pinde in het buitenland moest je extra betalen. In juli 2002 is dat gratis geworden voor alle lidstaten in de EU die ook de euro hanteren. Ook Zweden, waar ze de euro (nog) niet hebben, doet mee aan deze afspraak.

Vervolgens hebben de ministers van Financiën begin 2007 afgesproken dat ook het betalen met een pinpas in winkels overal in de Europese Unie moet kunnen. Hiervoor kon het soms wel en soms accepteerde een winkel in het buitenland de pinpas niet.

Niet alleen sociaal IN Europa

Mensenrechten, democratie en de rechtstaat behoren tot de fundamentele waarden van de Europese Unie. Ze zijn verankerd in de oprichtingsverdragen en in het Handvest van de Grondrechten. Wanneer we spreken van een sociaal Europa, dan bedoelen we meer dan alleen sociaal in Europa. Ook in andere landen wil de EU haar sociale model en normen en waarden bevorderen. We spreken over het 'exporteren' van het begrip 'sociaal Europa'. De Europese Unie draagt haar waarden dan ook niet alleen binnen Europa uit, maar ook daarbuiten.

De EU legt, als grootste handelsmacht en als politiek blok, op allerlei gebieden een behoorlijk gewicht in de schaal. Die politieke en economische invloed probeert ze te gebruiken om mensenrechten en democratie wereldwijd te bevorderen. Zo heeft de EU mensenrechten centraal gesteld in haar betrekkingen met andere landen. Sinds 1992 is in alle samenwerkingsovereenkomsten met andere landen of regio's afgesproken dat mensenrechten gerespecteerd moeten worden. Dit is dus niet alleen een voorwaarde voor landen die tot de Unie willen toetreden, maar ook een vereiste voor landen die met de EU handelsverdragen en andere overeenkomsten willen sluiten.

Deze voorwaarde geldt ook voor de ontwikkelingshulp die de Europese Unie aan arme landen geeft. De EU is de grootste donator van ontwikkelingsgeld ter wereld. Als een land de mensenrechten schendt, kunnen handelsvoordelen tijdelijk worden ingetrokken en hulpprogramma's beperkt. Verder gebruikt de Europese Unie haar economische en politieke macht om de mensenrechtensituatie in landen als Rusland en China te verbeteren, zoals besproken in het vorige hoofdstuk. Andere landen, zoals Birma en Soedan, zijn door de EU sancties opgelegd wegens schending van de mensenrechten.

Naast mensenrechten promoot de EU ook fundamentele arbeidsrechten voor alle werknemers wereldwijd. Met fundamentele arbeidsrechten bedoelen we:

- geen kinderarbeid
- geen gedwongen arbeid (slavernij)
- het recht op een vrije vakbondsbeveiliging
- geen discriminatie op de werkvloer

In Nederland is het vanzelfsprekend dat jonge kinderen niet werken en dat alle werknemers lid kunnen worden van een vakbond. In andere delen van de wereld zijn arbeidsrechten echter helemaal niet zo vanzelfsprekend. Behalve deze fundamentele arbeidsrechten, vindt de EU ook dat iedereen recht heeft op fatsoenlijke arbeidsomstandigheden, in het Engels 'Decent Work' genoemd. Bij Decent Work gaat het bijvoorbeeld ook om het verdienen van een salaris waarmee je minimaal kunt voorzien in je belangrijkste levensbehoeften. De hoogte daarvan kan per land verschillen, al naar gelang het welvaartsniveau. De rechten lijken nogal voor de hand liggend, maar helaas hebben heel veel werknemers zelfs deze basisrechten niet. Over de slechte arbeidsomstandigheden waarin iPods worden gemaakt in China gaat het volgende artikel.

iPod

Apple in verlegenheid door iPod-fabrieken China

Van onze verslaggever
GERT-JAN VAN TEEFFELEN

Bij de fabricage van Apple's iPod zou sprake zijn van misstanden. Steeds meer bedrijven komen in aanraking met de keerzijde van lage lonen. Nike poogt intussen het goede voorbeeld te geven.

De razend populaire muzikspeler iPod van Apple is misschien toch niet zo cool als het Californische bedrijf wil doen voorkomen. Tenminste, voor wie geïnteresseerd is onder welke omstandigheden het hebbeding wordt gemaakt.

De Britse krant Mail on Sunday stuurde verslaggevers naar China, waar Apple de muzikspeler laat maken. Ze troffen tafereelen aan, die – indien correct weergegeven – sterk aan uitbuiting doen denken. Zo zouden werknemers van de fabriek vlakbij Hongkong 15 uur per dag moeten werken voor omgerekend 40 euro per maand. Voor straf zouden ze soms uren in de houding moeten staan.

Als ze niet werken, leven de medewerkers in slaapzalen voor honderd personen. Deze fabriek voor de iPod Nano in Longhua, eigendom van de firma Foxconn uit Taiwan, wordt bewaakt en is

vijf verdiepingen hoog. Op het complex werken liefst 200 duizend mensen, die ook voor andere merken producten in elkaar zetten. In de tweede Apple-fabriek, in de buurt van Shanghai, wordt de iPod Shuffle gemaakt. Hier verdienen werknemers 80 euro per maand, maar de helft hiervan moeten ze weer afstaan voor kost en inwoning.

De beschreven tafereelen en de citaten van doodongelukkige werknemers, zouden vermoedelijk bijna overal in China kunnen worden opgetekend. Vakbonden zijn verboden, zodat de lonen en arbeidsomstandigheden vaak sterk te wensen overlaten.

Niettemin is Apple in verlegenheid gebracht door het verhaal over de iPod, waaraan het bedrijf intussen een groot deel van zijn omzet en winst dankt. Het bedrijf maakte daarom dinsdag bekend een onderzoek te starten naar de omstandigheden in de fabrieken.

Officieel heeft Apple een code waarin onder meer staat dat werknemers minder dan zestig uur per week dienen te werken. Sinds 2004 bestaat daarnaast de Electronic Industry Code of Conduct (EICC), waarin grote elektronicafabrikanten regels voor hun leveranciers hebben

vastgelegd. De EICC wordt echter niet gecontroleerd door onafhankelijke derden – dat doen de bedrijven zelf.

Toch claimen ze succesjes. Zo beschreef Business Week onlangs een geval bij Hewlett-Packard (HP), de computerfabrikant die net als Apple spullen laat maken op het eerdergenoemde megacomplex van Foxconn. Het lawaai in de fabriek bleek oorverdovend, en op aandringen van HP hebben de werknemers nu oordopjes.

Angst voor negatieve publiciteit speelt een grote rol. Zo haastte het Nederlandse spijkerbroekenmerk G-Star zich onlangs een onderzoek in te stellen in India. Volgens twee actiegroepen bedient de bewuste fabriek in Bangalore zich onder meer van geweld, intimidatie en onbetaald overwerk.

Bedrijven met activiteiten in lage-lonenlanden kunnen leren van Nike, de fabrikant van sportarti-

kelen. De Amerikaanse gigant kent het klappen van de zweep: begin jaren negentig werd Nike in verband gebracht met kinderarbeid. Intussen is Nike koploper in transparantie rond arbeidsomstandigheden. In de honderden fabrieken die voor Nike werken, hebben 660 duizend mensen een baan.

Op nikebiz.com, onder het kopje 'responsibility', heeft Nike sinds kort zelfs een adreslijst opgenomen van al zijn leveranciers. Zo kan iemand desgewenst aanbellen op het adres Jalan Simongan 98 te Semarang, waar een van de veertig Indonesische leveranciers van Nike zit. 'De locaties worden zowel door onszelf als door externe partijen streng gecontroleerd', zegt een woordvoerder van Nike. 'Ik denk dat wij de lat hoger leggen dan veel anderen. Maar alleen echte openheid als deze zet zoden aan de dijk.'

(de Volkskrant, Economie, 16 juni 2006)
Copyright: de Volkskrant

baan verliezen. Een positieve stimulans zou kunnen bestaan uit een keurmerk, zoals Max Havelaar dat is voor bananen, koffie enzo. Zo zou je ook een keurmerk voor 'schone' kleding en schoenen in het leven kunnen roepen, een sector waar bijvoorbeeld de Fair Wear Foundation mee bezig is. Het is toch vreemd dat je niet zeker weet of elk product in een Nederlandse winkel gemaakt is onder fatsoenlijke omstandigheden. Door bewust over je aankopen na te denken, kan jij zelf ook laten zien waar je voor staat. De Europese Unie is met 470 miljoen inwoners de belangrijkste markt van de wereld. Wij kunnen met z'n allen het verschil maken. Daar moeten we ook onze eigen Europese bedrijven op aanspreken. Bijvoorbeeld door bestaande gedragsrichtlijnen voor bedrijven bindend te maken. Nu zijn deze altijd nog vrijwillig.

Ook in aanloop naar het WK voetbal in Zuid-Afrika in 2010 zal er campagne worden gevoerd voor goede arbeidsomstandigheden. Deze campagne heeft tot doel dat alle stadions, ballen en overige producten onder fatsoenlijke arbeidsomstandigheden worden gemaakt. De belangrijkste boodschap: geen kinderarbeid bij de productie van sportartikelen en fatsoenlijk werk bij de voor de wereldcup benodigde bouw en diensten in Zuid-Afrika. Het kan niet zo zijn dat wij onze mond vol hebben van Europese waarden en normen, maar deze in de praktijk niet uitdragen. Waar we vroeger nationaal in Nederland voor gestreden hebben, zoals de 8-urige werkdag, het vakbondsrecht, de sociale dialoog en afschaffing van de kinderarbeid, moet nu in een geglobaliseerde economie, 50 jaar later, herhaald worden. Meer informatie op www.fairwear.nl en www.maxhavelaar.nl

Hoe krijg je landen en bedrijven zover dat zij de fundamentele arbeidsrechten en fatsoenlijke arbeidsomstandigheden wel respecteren? Er zijn namelijk wel veel afspraken op papier vastgelegd door de Internationale Arbeidsorganisatie, maar wat doe je als die niet worden nageleefd?

De meeste vakbonden en organisaties voor ontwikkelingssamenwerking willen andere landen niet dwingen om deze afspraken na te leven. In plaats daarvan willen zij juist met prikkels Decent Work stimuleren. Want als je producten die in slechte arbeidsomstandigheden zijn gemaakt boycot, bestaat het risico dat veel mensen in ontwikkelingslanden ineens hun

Over de Lissabonstrategie:

www.ec.europa.eu/growthandjobs

De Europese banensite:

www.europa.eu.int/eures/home.jsp?lang=nl

Over Energy valley en Food valley:

www.energyvalley.nl en www.foodvalley.nl

ICT in het Nederlandse onderwijs:

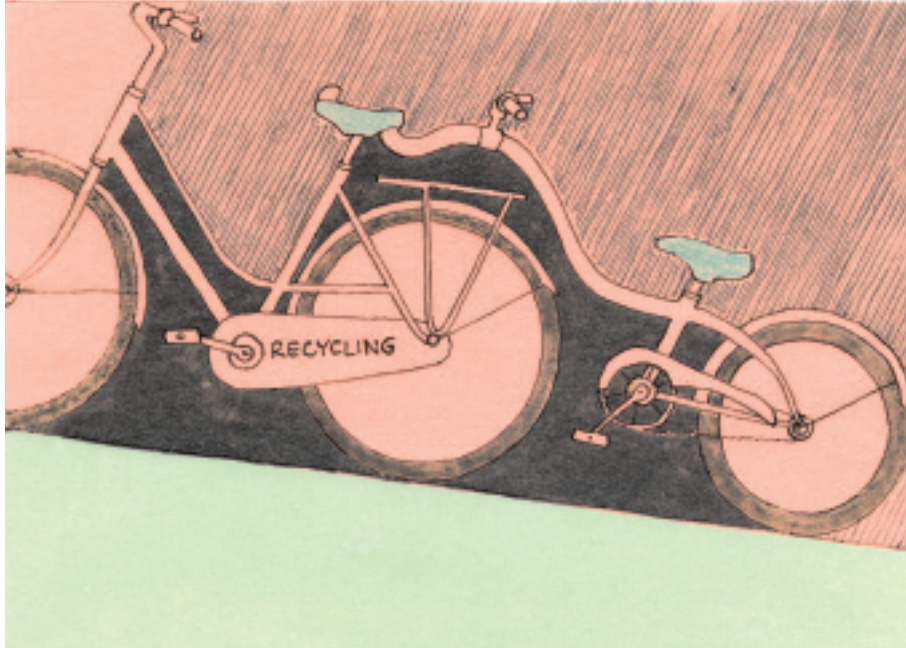
www.kennisnet.nl

Over goede arbeidsomstandigheden:

www.fairwear.nl en www.maxhavelaar.nl

VRAGEN EN OPDRACHTEN ?

- Verzin een campagneactie in het kader van Fair Play 2010, voor het WK Voetbal in Zuid-Afrika en presenteer dit aan de klas.
- Welke diensten zijn volgens jullie van algemeen belang, behalve de diensten die al genoemd zijn in de tekst?

4. EEN BETER MILIEU BEGINT IN EUROPA

Over milieu, klimaat en de vervuilers

Inleiding

Ons water, onze lucht en onze bodem trekken zich niets aan van grenzen. Daarom moeten we samenwerken met de andere Europese landen om lucht, water en bodem schoon te krijgen en schoon te houden. Ook de jongeren noemen milieu als voorbeeld van beleid dat een typisch Europese aanpak verdient. In Vlaardingen hoeven Job en Fatima niet lang na te denken over de vraag 'Waar moet de Europese Unie prioriteit aan geven?' Zij antwoorden direct: "Het milieu." Misschien hebben ze de film 'An Inconvenient Truth' van Al Gore gezien. De oud vice-president van de Verenigde Staten bespreekt hierin de oorzaken en gevolgen van klimaatverandering en wat we er aan kunnen doen.

Lijkt het soms of de discussie over het klimaat pas sinds enkele jaren gevoerd wordt, al in de vorige eeuw zijn we gewaarschuwd voor het gevaar van de vervuiling van lucht, water en bodem en de gevolgen daarvan voor de natuur. Toen sprak men over zure regen, het gat in de ozonlaag en smeltende poolkappen, nu hebben we ons taalgebruik aangepast aan deze tijd. Het gaat over klimaatverandering en global warming. De problemen zijn ongeveer dezelfde gebleven, maar ze zijn wel groter geworden. Ook in Europa. We kunnen in Nederland de beste plannen maken voor waterbeheersing, wanneer men dat in Duitsland of België niet doet, is het dweilen met de kraan open. De Rijn stopt niet bij Lobith. Nationale regels voor de scheepvaart hebben geen enkel effect wanneer een schip onder de vlag van een ander land vaart. Europese wetgeving had grote rampen in het verleden kunnen voorkomen, zoals met de olietanker Prestige voor de kust van Spanje in 2002. In dit deel meer over de omvang van het probleem, wat de Europese Unie voor maatregelen heeft genomen en nog zou moeten nemen, en wat we zelf kunnen doen. Een beter milieu begint namelijk overal: in Europa, in Nederland én bij jezelf.

Scheepsramp met de Prestige

Op 13 november 2002 zinkt de Prestige voor de Spaanse kust. Duizenden liters ruwe stookolie lekken uit het schip en met olie besmeurde vissen en vogels spoelen aan op de Spaanse, Franse en zelfs Nederlandse kust. De schade voor het milieu en de economie is enorm en vooral de visserij- en toeristische industrie worden getroffen. De Europese Unie besluit om een eerder genomen beslissing te versnellen. Enkelwandige tankers, zoals de Prestige, worden verbannen uit de Europese wateren. Grote, oude tankers zijn sinds 2005 verboden, terwijl kleinere, nieuwere schepen na 2010 niet meer in EU-wateren mogen varen. Ook is een onmiddellijk verbod ingesteld op het gebruik van enkelwandige tankers voor het vervoer van zware stookolie naar of van havens in de EU.

Veel vogels worden besmeurd met olie die uit de Prestige lekt. © Europese Gemeenschap, 2007

Grenzen aan de groei

In 1972 publiceert een groep wetenschappers, verenigd in de Club van Rome, een rapport dat in één keer de milieuproblematiek onder de aandacht van de wereld en de politiek bracht. De Club van Rome schrijft in Grenzen aan de Groei dat de economische groei niet zonder gevolgen is voor het milieu. Wat de wereld het meest schokt, is de voorspelling dat allerlei grondstofvoorraden, zoals olie en gas, opraken, wanneer we in hetzelfde tempo door leven. Voor veel landen is dit rapport aanleiding om maatregelen aan te kondigen. Dat gebeurt echter overal anders. Omdat het klimaat de hele wereld aangaat, wordt in 1994 op internationaal niveau het Verenigde Naties-Klimaatverdrag afgesloten. Het doel van dit verdrag is het stabiliseren van de concentratie van broeikasgassen in de atmosfeer op een zodanig niveau, dat een te grote menselijke invloed op het klimaat wordt voorkomen.

De invulling van deze doelstelling is in 1997 vastgelegd in het Kyoto-protocol. In de Japanse stad Kyoto zijn landen overeengekomen de uitstoot van broeikasgassen, zoals koolstofdioxide (CO₂), in de periode 2008-2012 met

gemiddeld 5% te verminderen ten opzichte van het niveau in 1990. Hoeveel verminderd moet worden verschilt van land tot land. Hoe sterker de economie van het land is, hoe meer het moet verminderen. Zo moeten de VS 7% minder uitstoten, Japan 6% en de Europese Unie 8%. De EU heeft de vermindering van de uitstoot (in EU-vaktermen: emissiereductie) per lidstaat bepaald. De percentages lopen sterk uiteen: Luxemburg moet zijn uitstoot met 28% verminderen (het is een economisch heel sterk land), terwijl Portugal zijn uitstoot met 27% mag laten stijgen. Nederland moet 6% minder uitstoten.

De uitstoot van CO₂ trekt zich niets aan van grenzen. In het Kyoto-protocol is daarom ook vastgelegd dat landen een deel van hun vermindering mogen realiseren in het buitenland. Op die manier daalt de uitstoot immers op wereldniveau. Soms is het goedkoper en makkelijker haalbaar voor Europese overheden en bedrijven om de uitstoot in minder ontwikkelde landen te realiseren dan in eigen land. Ook telt mee hoeveel bossen een land heeft. Bomen nemen namelijk CO₂ op uit de lucht. Dus hoe meer bossen, hoe kleiner de vermindering van CO₂-uitstoot die een land moet behalen.

Het duurt nog tot 2005 (meer dan zeven jaar na de ondertekening) voordat het verdrag in werking kan treden. Dan pas is aan de voorwaarde voldaan en hebben de parlementen van 55 landen, die samen 55 procent van de uitstoot van broeikasgassen veroorzaken, het protocol bekrachtigd. De Europese Unie heeft het verdrag getekend, evenals bijvoorbeeld Rusland. Tot op heden hebben de Verenigde Staten het verdrag echter niet getekend uit angst voor schade aan de economie. Voor meer informatie over het VN-klimaatverdrag en het Kyoto-protocol: www.unfccc.int

Wat doet de Europese Unie?

In 1972, ten tijde van het rapport van de Club van Rome, richt het beleid van de Europese Unie zich op het beperken van de verontreiniging door de invoering van minimumnormen, op het gebied van het beheer van afvalstoffen en de lucht- en waterverontreiniging. Sinds het Verdrag van Maastricht (1992) behoort milieubeleid officieel tot de kerntaken van de Europese Unie. Dat leidt tot steeds meer Europese regels en maatregelen voor een beter milieu. Ons drink- en zwemwater moet bijvoorbeeld aan bepaalde kwaliteitsnormen voldoen. En sinds 1998 kunnen we ons afval

niet zomaar dumpen in een ander land van de Europese Unie. Bedreigde diersoorten worden beschermd en voor grote bouwprojecten moeten eerst de gevolgen voor het milieu in kaart worden gebracht voordat met bouwen kan worden begonnen. In 2002 wordt het Europees milieubeleid opgefrist. In dit milieuactieprogramma zijn de prioriteiten voor de Europese Unie voor de periode tot 2010 vastgelegd. Daarbij staan vier actiegebieden bovenaan: klimaatverandering, natuur en biodiversiteit⁵, milieu en volksgezondheid, en beheer van natuurlijke rijkdommen en afvalstoffen. De vier actiegebieden zijn weer opgedeeld in zeven strategieën op het gebied van luchtvervuiling, water, duurzaam gebruik van hulpbronnen zoals gas en olie, beperken en hergebruik van afval, beperken van pesticiden, en het bewaken van de kwaliteit van de bodem en het stedelijk milieu. Voor meer informatie over het Europees milieubeleid:

www.ec.europa.eu/environment

Vier actiegebieden van de EU voor 2002-2010

1. *Klimaatverandering*
 - voldoen aan de afspraak in het Kyoto-protocol
 - fossiele brandstoffen (zoals olie en gas) waar mogelijk vervangen door wind- en zonne-energie en biobrandstoffen
2. *Natuur en biodiversiteit*
 - meten van effecten op biodiversiteit bij nieuw beleid voor landbouw, visserij, toerisme, handel etc.
 - lidstaten moeten planten, dieren, vogels en hun leefomgeving beschermen en gebieden aanwijzen voor Europese natuurbescherming (Habitatrichtlijn en Natura 2000)
3. *Veilig en gezond milieu*
 - maatregelen om ziekten te voorkomen die door schadelijke stoffen worden veroorzaakt, zoals REACH (zie pagina 65)
4. *Afval (3,5 ton afval per EU-burger per jaar, en stortplaatsen en verbrandingsovens zijn zeer schadelijk voor het milieu)*
 - afvalpreventie (eigen boodschappentas meenemen bijvoorbeeld)
 - betere recycling
 - compostering

⁵ Biodiversiteit is de verscheidenheid aan dieren, planten en micro-organismen.

In het Europees Parlement behandelt de commissie milieu en volksgezondheid het milieubeleid van de EU. Dat deze twee onderwerpen terug te vinden zijn bij dezelfde commissie laat zien dat ze sterk met elkaar samenhangen. Het Parlement probeert met Raad en Commissie tot overeenstemming te komen over maatregelen op bovenstaande thema's. Vaak wordt bij milieubeleid nog gedacht vanuit de klassieke tegenstelling: economische ontwikkeling tegenover milieubescherming. Toch is ondertussen gebleken dat het een het ander niet hoeft uit te sluiten.

Gedumpt afval op de Zuidpool.

© Europese Gemeenschap, 2007

In de afgelopen jaren heeft het Europees Parlement met succes gestreden voor maatregelen die inmiddels door de gehele Europese Unie worden uitgevoerd. Een aantal voorbeelden noem ik hieronder.

Inzamelen van batterijen en accu's

Vanaf 2008 bestaan in de gehele Europese Unie programma's voor de inzameling van lege batterijen en accu's. Momenteel hebben slechts zes lidstaten dergelijke programma's, waaronder Nederland. Ingezamelde batterijen moeten worden gerecycled en er worden strikte limieten gesteld aan de aanwezigheid van cadmium en kwik in batterijen. Deze stoffen zijn zeer schadelijk voor het milieu en de volksgezondheid.

REACH

In december 2006 stemde het Europees Parlement over een nieuwe Europese wetgeving voor de registratie, evaluatie en autorisatie van chemische stoffen (REACH). Met deze wetgeving worden fabrikanten gedwongen de stoffen die zij produceren en de hieraan verbonden risico's te benoemen. Het betreft ongeveer 1/3 deel van de 100.000 chemische stoffen op de EU-markt, o.a. verwerkt in dagelijkse producten zoals luchtverfrissers, zeep, speelgoed en tuinproducten. Vanaf juni 2007 zal deze wetgeving gelden.

Zwemwater

Onder Europese wetgeving wordt het buiten-zwemwater al gecontroleerd sinds 1976. Er wordt gekeken of het zwemwater aan de kust en in het binnenland geen bacteriologische of chemische vervuilers bevat op niveaus die schadelijk zouden kunnen zijn voor de gezondheid. Jaarlijks maakt de Europese Commissie bekend hoe schoon het Europese zwemwater is. Wil je weten hoe schoon het zwemwater bij jou in de buurt of op je vakantiebestemming is, kijk dan hier:

www.ec.europa.eu/water/water-bathing/index_en.html

Verbod op dierproeven bij cosmetica

In 2003 is er een verbod gekomen op dierproeven voor de ontwikkeling van cosmetica binnen de EU. Daarnaast is afgesproken dat verkoop van cosmetica waarvoor dierproeven zijn gedaan onmiddellijk wordt verboden wanneer alternatieven voor de dierproeven voorhanden zijn. De verwachting is dat in 2009 alle dierproeven verboden zijn.

Milieu versus economie? Belangen op het spel

Zorg voor het milieu is meestal niet de eerste prioriteit van regeringen. Dat komt doordat ze allereerst voor werk en economische ontwikkeling willen zorgen. Aandacht voor het milieu betekent in hun ogen dat er minder werk en minder economische ontwikkeling zal zijn wanneer strenge milieumaatregelen worden genomen. Die beperken volgens hen de mogelijkheden voor het bedrijfsleven om producten te ontwikkelen. Het afgelopen decennium is in deze gedachtegang verandering gekomen. Bij het bedrijfsleven is steeds meer aandacht voor het gevolg van hun activiteiten voor het milieu. Zo zijn veel ondernemingen overtuigd van het belang van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Bij maatschappelijk verantwoord ondernemen houden ondernemingen rekening met de belangen van meer groepen dan alleen de aandeelhouders. Bij veel bedrijven die bijvoorbeeld hun geld verdienen met olie, maar ook bij aannemers, is milieu één van de belangrijkste 'aandeelhouders'. Veel van die bedrijven brengen daarom ook extra jaarverslagen uit waarin ze beschrijven hoe ze in het betreffende jaar bij hun werkzaamheden rekening hebben gehouden met het milieu.

Andersom is ook bij de organisaties die strijden voor de bescherming van het milieu steeds meer aandacht en interesse om met de industrie samen te werken en tot oplossingen te komen die zowel goed voor het milieu als voor het bedrijfsleven zijn. Dat is niet altijd even makkelijk en van beide kanten is het lastig om iedereen betrokken te krijgen. Bij milieu spelen dan ook zoveel belangen een rol, dat het moeilijk is alle partijen tevreden te stellen. Denk bijvoorbeeld aan onze bodem. Iedereen heeft belang bij een schone bodem, omdat onder andere ons drinkwater uit grondwater wordt gewonnen, maar aan de andere kant willen we ook voldoende aardappels verbouwen met behulp van mest, terwijl we weten dat overmatig gebruik van mest weer schadelijk is voor hetzelfde grondwater. De CO₂-uitstoot van fabrieken om onze industrie gaande te houden kent hetzelfde dilemma. Het verenigen van al die belangen, of soms de knoop doorhakken wanneer de partijen er niet uitkomen, is dan ook de kunst bij het afwegen van de belangen van het milieu en van het bedrijfsleven.

Zalm terug in de Rijn

Maar liefst éénderde van de chemiebedrijven in de wereld is gevestigd aan de oevers van de 1326 kilometers tellende Rijn. In november 1986 ontstaat een grote brand in één van de fabrieken van het chemieconcern Sandoz, even bovenstrooms van Basel. Met het bluswater komen allerlei schadelijke stoffen in de Rijn terecht. Het direct zichtbare gevolg is een massale vissterfte, vooral in Duitsland. In Europa wordt "Zalm terug in de Rijn" de leus. Europese samenwerking is de oplossing. Niet alleen het nog verder verbeteren van de water- en bodemkwaliteit van de Rijn is het gezamenlijke Europese doel, maar ook het stimuleren van natuurontwikkeling, in samenwerking met de chemiebedrijven. Nu is het water van de Rijn veel schoner. Mede dankzij de grote Duitse chemiebedrijven die hun leven hebben gebeterd. Het bewijs? De zalm wordt weer gesignaleerd. Jaarlijks keren honderden zalmen terug in de rivier en er worden volop eitjes gelegd in de zijrivieren in Duitsland.

Bron: www.rijkswaterstaat.nl

en www.natuurenmilieu.nl

2007: Een aangescherpte aanpak

In maart 2007 besluiten de Europese regeringsleiders tot een verdergaande aanpak van het milieubeleid. Het belangrijkste is dat de EU kiest voor een op elkaar afgestemd milieu- en energiebeleid. Het doel is een vermindering van de CO₂-uitstoot van 20% in 2020, gemeten ten opzichte van het jaar 1990. Dat is ambitieuzer dan het eerder afgesproken percentage naar aanleiding van het Kyoto-protocol (5% tussen 2008 en 2012). Bovendien moet in 2020 éénvijfde van het totale energieverbruik in de Europese Unie bestaan uit groene energiebronnen zoals wind, water en zon. De lidstaten kunnen zelf invullen hoe ze aan deze doelstelling willen voldoen.

In 2020 moet 20% van onze energie van groene bronnen komen, zoals wind.

© Europese Gemeenschap, 2007

Braafste jongetje in de klas

Nederland loopt altijd al voorop met milieumaatregelen. Veel organisaties en politici zijn dan ook bang dat de Europese maatregelen minder ver gaan en dat daarmee de regels in Nederland ook minder streng zouden worden. Dat is uiteindelijk natuurlijk slecht voor het milieu. Om die reden heeft de Nederlandse regering met succes gestreden voor meerderheidsbesluiten wanneer het milieubeleid betreft, in plaats van besluiten op basis van unanimiteit. Verder is er in de milieuwetgeving vanuit Brussel ruimte voor de lidstaten zelf om de wetgeving strenger te maken. Soms worden de normen in Brussel minder streng dan wij in Nederland eigenlijk zouden willen. Dan geeft Brussel je de ruimte om zelf strengere normen vast te stellen. Een voorbeeld hiervan is Denemarken, waar bier en frisdrank niet meer in blikjes wordt verkocht.

Een aanpak waar we in Nederland al langer voor pleiten is het principe 'de vervuiler betaalt'. Dit betekent dat de vervuiler opdraait voor de kosten van de milieumaatregelen, in plaats van alle belastingbetalers. Hoewel iedereen last heeft van de gevolgen van milieuvervuiling, is het niet altijd even makkelijk de veroorzaker van de vervuiling aan te wijzen. 'De vervui-

ler betaalt' is desondanks één van de meest effectieve instrumenten om het milieu te beschermen. Dit principe is nu ook op Europees niveau overgenomen. Om oneerlijke concurrentie tussen landen te voorkomen komen er gezamenlijke afspraken over vergroening van ons belastingstelsel. Voorbeelden van deze afspraken zijn belasting op vliegtickets en accijns op kerosine; grootverbruikerstoelage op energieverbruik, 'groene' stroom en verlaging van BTW op producten en diensten die milieuvriendelijk zijn. Verder betaalt de vervuiler wanneer de Europese minimumtarieven voor accijnzen op brandstoffen worden verhoogd. Daardoor zullen lidstaten waar je nu nog relatief goedkoop benzine en diesel kunt tanken (zoals Luxemburg), hun tarieven moeten verhogen. Het is belangrijk om dit principe in de rest van Europa uit te dragen. 'Braafste jongetje van de klas' wordt vaak als scheldnaam gebruikt. Laten we het als een geuzennaam zien! Er is niets mis met het voorop lopen in milieubescherming. Het milieu begint per slot van rekening HIER.

Hoe 'vuil' zijn wij zelf eigenlijk?

Iedere persoon gebruikt een gedeelte van de ruimte op aarde. Hoeveel ruimte hangt af van iemands consumptie. Met behulp van de Mondiale Voetafdruk zijn we in staat om met een getal, uitgedrukt in hectares, aan te geven hoeveel oppervlakte aarde per persoon dat is. Het model is bedacht door Canadese wetenschappers. Het gaat niet alleen om de ruimte die nodig is om ons voedsel te verbouwen. Ook gebruik van papier en transport legt beslag op de beschikbare ruimte. Alles wat we eten, aantrekken en kopen wordt ergens geproduceerd en moet ook worden vervoerd.

Bron: www.voetenbank.nl

Je kunt je eigen afdruk berekenen op www.voetenbank.nl. Ik heb het ook gedaan. Mijn score was 56 punten, waarmee ik beslag leg op 3,5 hectare van de aarde. Als we een gezonde wereld zouden willen, dan zou het 25 punten zijn (1,8 hectare). En nu jij!

Wat kun je zelf doen?

Je kunt veel zelf doen om het milieu te verbeteren. Enkele van de onderstaande suggesties ken je waarschijnlijk al, maar misschien zitten er een paar tussen die je een extra zetje kunnen geven.

Spaarlamp in plaats van gloeilamp

Een spaarlamp is gemiddeld 4x zuiniger dan een gewone gloeilamp. Als je vijf lampen die ongeveer drie uur per dag branden, vervangt door spaarlampen bespaar je ongeveer 50 euro per jaar. In de winkel kost een spaarlamp meer dan een gloeilamp. Maar die extra kosten verdienen je in één jaar weer terug op je energierekening. Bovendien gaan spaarlampen veel langer mee en zijn daarom in totaal veel voordeliger dan gloeilampen. Ook de EU wil de gloeilamp laten verdwijnen vanaf 2009, maar jij kunt nu alvast thuis de lampen vervangen. Bron: www.hier.nu

Warme truiendag

Op 16 februari (de dag waarop het Kyoto-protocol in werking is getreden) is het Warme Truiendag. Die dag gaat de verwarming op scholen een paar graden lager om het milieu te sparen. De verwarming 1 graad lager betekent 7% minder brandstof en dus 7% minder CO₂. Sjaals, mutsen, truien alles mag! Organiseer in de winter ook een Warme Truiendag bij jullie op school, of bij je thuis.

Bron: www.web-data.net/KVN/warmetruiendag/index.htm

Trees for Travel

Een retourvlucht met het vliegtuig binnen Europa geeft gemiddeld een uitstoot van 1,25 ton zogenaamde CO₂-equivalenten. Ongeveer 62 bomen moeten een jaar groeien om dit weer op te nemen. Als je hebt gevlogen, kun je dit compenseren door voor 17 euro een certificaat te kopen. Daarvoor worden 69 bomen geplant (7 meer dan nodig). Ook voor vluchten buiten Europa kun je dit doen. Heen en terug naar Mexico kost dan bijvoorbeeld 34 euro, 125 bomen nemen de uitstoot op en er worden er nog eens 14 extra geplant. Bron: www.treesfortravel.nl

62 bomen voor een retourtje Barcelona.

© Europese Gemeenschap, 2007

Afval dumpen buiten de EU: een beschamend voorbeeld

Na meer dan 30 jaar milieuwetgeving vinden sommigen dat de wetgeving in Europa te streng en te duur is. In tegenstelling tot bedrijven die door maatschappelijk verantwoord te ondernemen het milieubelang betrekken bij hun beleid, kiezen andere bedrijven ervoor om bijvoorbeeld afval te dumpen in landen waar de wetgeving minder streng is. Ook Nederlandse bedrijven maken zich daar schuldig aan. Het gifschip Probo Koala leverde in 2006 vanuit de haven van Amsterdam 500 ton scheepsafval af in het Afrikaanse land Ivoorkust. Zeker tien Ivorianen kwamen daardoor om het leven, duizenden werden ziek. Het dumpen van afval is simpelweg verboden. Alleen normaal scheepsafval en spoelwater vallen buiten het verbod. De eigenaren van de Probo Koala hebben gebruik gemaakt van die tekortkoming in de wet en sterk vervuild materiaal als afvalwater aangeboden. Daarom moet verplicht worden gesteld dat schepen die de EU verlaten in de laatste Europese haven hun afval en hun afvalwater afgeven.

Donderdag 14 september 2006

Vit mijn weblog op www.maxvandenbergh.nl.

Mijn collega uit Ivoorkust meldt een rampzalige situatie in haar land. De gevolgen van het afvalschandaal hebben de regering doen vallen. De politiek reeds onmogelijke situatie tussen rebellen (die ondanks het vredesakkoord niet zijn ontwapend) en de gekozen president is door het schandaal ernstig verslechterd. Collega's uit Congo en Nigeria zeggen zich als minderwaardig behandeld te voelen. "Wat binnen Europa nooit zou gebeuren, wordt naar ons doorgeschoven, misbruik makend van zwakke staten of politieke ellende."

Ik meld dat de PvdA in het Nederlandse parlement de zaak zeer hoog opneemt. Hoe is het mogelijk dat Bouw- en Woningtoezicht Amsterdam daar slechts 'telefonisch' controleerde op 'OK afval' en niet naging of er niet meer aan de hand was? Ook werd er niet opgetreden in het kader van de Wet Voorkoming Verontreiniging Zeeschepen. Aanhouding en gedwongen afgave van het gif hadden zonder meer gekund. Ook is niet gecontroleerd of de volgende bestemming van de 'Probo Koala' in Estland voldoende capaciteit had.

Ondertussen zijn Europese en Afrikaanse collega's het eens met mijn voorstel om de Basel Conventie van Europese bedrijven, ook als ze handelen buiten de EU van toepassing te verklaren. Want nu kun je je moeilijk onttrekken aan de indruk dat het goedkoper en dus blijkbaar moreel aanvaardbaar is om Afrika als dumpgebied voor onze ellende te gebruiken! De ervaring daar dat men als minderwaardig wordt geminacht is heftig en ditmaal zeker niet gespeeld.

LINKS

Over milieu en het Europees Parlement:

www.europarl.europa.eu/news/public/documents_par_theme/911/default_nl

Over milieu en de Europese Commissie:

www.ec.europa.eu/environment

Over het waterbeleid en waterkwaliteit:

www.ec.europa.eu/water/water-bathing/index_en.html

www.rijkswaterstaat.nl

Over het milieu:

www.natuurenmilieu.nl

Over het VN-Klimaatverdrag en het Kyoto-protocol:

www.unfccc.int

Over wat je zelf kunt doen:

www.hier.nu (Klimaatcampagne)

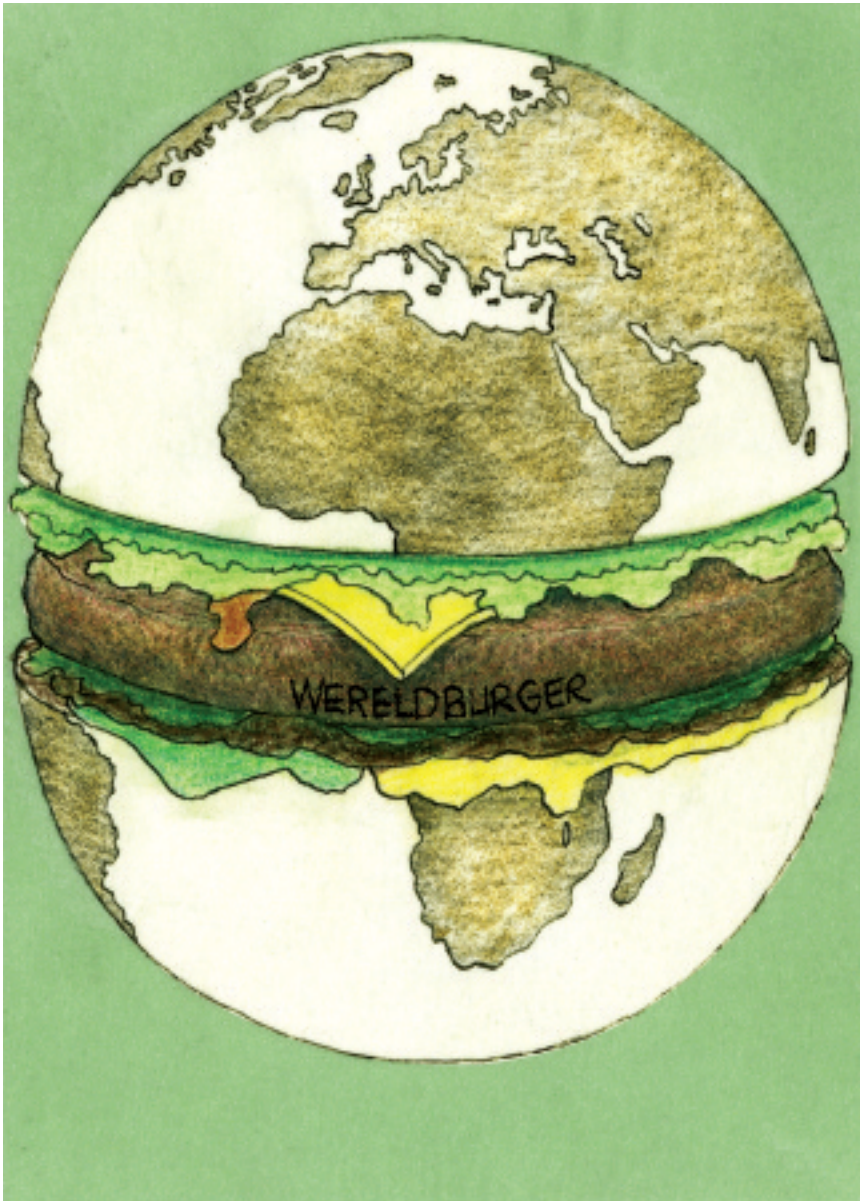
www.voetenbank.nl (Bereken je mondiale voetafdruk)

www.treesfortravel.nl (Bomen kopen voor gevlogen kilometers)

www.web-data.net/KVN/warmetruiendag/index.htm (Warme Truiendag)

VRAGEN EN OPDRACHTEN ?

- Wat kun jij zelf doen aan verbetering van het milieu, op school en thuis?
- Bereken je mondiale voetafdruk op www.voetenbank.nl. Waardoor is jouw score hoog, of juist laag?
- Bekijk met de klas de documentaire 'An Inconvenient Truth'.

5. EUROPA IN DE WERELD

Over ontwikkelings samenwerking en internationale handel

Inleiding

In 2000 spreekt de internationale gemeenschap af dat over vijftien jaar de armoede op de wereld met de helft verminderd moet zijn. Maar de wereld is nu verder af van de beloften op het gebied van gezondheidszorg en onderwijs in ontwikkelingslanden dan in 2000. De Verenigde Naties hebben berekend dat, wanneer we in het huidige tempo doorgaan, die doelstellingen pas in 2147 bereikt worden.

Make Poverty History. Maak het waar. Met die slogans worden in de zomer van 2005 wereldwijd Live8-popconcerten gegeven, georganiseerd door Bono van U2 en Bob Geldof. De reden voor de actie is de vergadering van de G8 (de zeven rijkste landen in de wereld aangevuld met Rusland) in Schotland. Op die vergadering wordt door de wereldleiders gesproken over de aanpak van het armoedeprobleem. De initiatiefnemers van Make Poverty History willen met de concerten zoveel mogelijk steun verzamelen om de wereldleiders onder druk te zetten niet alleen met mooie woorden te komen, maar ook met daden. En die steun krijgen ze. Miljoenen mensen over de hele wereld kijken naar de concerten en tekenen een petitie op de website. Daarmee roepen ze de regeringsleiders, ook de Europese, op om alles te doen zodat in 2015 de zogenaamde Millenniumdoelstellingen worden gehaald.

Eén van de Vlaardingse scholieren, Driss, zegt dat we juist op Europees niveau moeten samenwerken om op wereldniveau armoedeproblemen aan te pakken. Hij heeft gelijk. Maar redden we het op tijd of niet? Er moet nog heel wat gebeuren willen we de Millenniumdoelen in 2015 halen.

Wat zijn de Millenniumdoelstellingen?

In het jaar 2000 beloven de 189 lidstaten van de Verenigde Naties om binnen vijftien jaar de armoede in de wereld flink terug te dringen. Die belof-

te is verwoord in acht Millenniumdoelstellingen. Dat landen de armoede in de wereld willen aanpakken is niet nieuw. Toch zijn de Millenniumdoelstellingen bijzonder. Want voor het eerst beloven alle landen, arm en rijk, zich daarvoor in te zetten en zijn er ook heel concrete, meetbare en tijdgebonden afspraken gemaakt.

De acht Millenniumdoelstellingen zijn:

1. Uitbanning van extreme armoede en honger
2. Alle kinderen naar de basisschool
3. Vrouwen en mannen gelijk
4. Minder kindersterfte
5. Minder moedersterfte als gevolg van complicaties zwangerschap
6. Terugdringen HIV/AIDS, malaria en andere ziektes
7. Duurzamer milieu
8. Internationale steun voor ontwikkelingslanden

Voor meer informatie over de Millenniumdoelstellingen:

www.un.org/millenniumgoals
en www.makepovertyhistory.org

Woorden én daden

Donorlanden⁶, waaronder de Europese lidstaten, lijken hun mooie woorden niet om te zetten in goede daden. Enerzijds geven ze aan dat armoedebestrijding en verwezenlijking van de Millenniumdoelstellingen bovenaan hun prioriteitenlijstje staat, anderzijds bieden ze geen perspectief op schuldenverlichting, onderwijs en zorg voor iedereen. Nog altijd gaan 113 miljoen kinderen, vooral meisjes, niet naar school en zijn meer dan 40 miljoen mensen wereldwijd geïnfecteerd met aids, waarvan het merendeel in Afrika.

Sinds 1999 bepleiten we dat de Europese Unie 20% van de EU-ontwikkelingsbegroting moet uitgeven aan basisonderwijs en gezondheidszorg. Stap voor stap werkt de EU toe naar deze omslag. Nog altijd wordt te veel geld besteed aan wegen die vaak achter de asfalteerwagen weer worden opgebroken door de arme bevolking. Zij zien in de verkoop van het asfalt op de korte termijn meer inkomen om zo hun kinderen te eten te kunnen geven. Investeren in onderwijs en gezondheidszorg is op de lange termijn veel meer waard.

⁶ Een donorland is een land dat ontwikkelingshulp geeft.

Naast onderwijs en zorg moet alle aandacht naar schuldenverlichting gaan. In de afgelopen decennia hebben veel ontwikkelingslanden geld geleend van westerse landen. Een groot deel van deze leningen is nog niet terug betaald. Nu houden de rijke landen ontwikkelingslanden in een wurggreep. Wereldwijd betalen ontwikkelingslanden zeven keer meer aan schulden dan ze aan hulp krijgen. De armste landen betalen zoveel aan aflossing en rente dat er nauwelijks geld overblijft voor scholen, gezondheidszorg of veilig drinkwater. Daarom zouden alle EU-lidstaten hun uitstaande schulden van ontwikkelingslanden kwijt moeten schelden. Daarbij moet de Europese Unie er bij de internationale financiële instellingen op aandringen om hetzelfde te doen. Het geld dat daarmee vrijkomt, kan dan direct worden geïnvesteerd in het bereiken van de Millenniumdoelstellingen. Een laatste stap is die naar eerlijke handel. Ruim 80 procent van de bevolking in ontwikkelingslanden is afhankelijk van inkomsten uit de landbouw. Het is echter vaak onmogelijk om die landbouwproducten ook in Europa te verkopen. Dat komt doordat de Europese Unie de eigen landbouwsector bevoordeelt door Europese boeren inkomsten te garanderen en hen door middel van subsidies te helpen naar het buitenland te exporteren. Boeren in ontwikkelingslanden kunnen daar niet tegenop. Zij ontvangen immers geen geld van de overheid.

Onderwijs en gezondheidszorg allereerst

Ontwikkelingshulp moet ten goede komen aan de armste mensen in de wereld en aan armoedebestrijding in het algemeen. Daarom is het noodzakelijk dat de armste landen meer Europese hulp krijgen, met name op het gebied van onderwijs en gezondheidszorg. Ook moet de EU een centrale rol spelen in het aansporen van ontwikkelingslanden om goedkopere medicijnen, waaronder aidsmedicijnen, te gebruiken. Dat de aids-epidemie de grootste bedreiging voor ontwikkeling vormt, is alom bekend. Daarnaast draagt de EU bij aan het wereldwijde vaccinatiefonds dat tot doel heeft om tussen 2004 en 2006 één miljoen extra levens te redden door middel van vaccinaties.

Schoolmeisjes in Jemen.

© EC/ECHO/Sebastien Carliez

Aids in cijfers

Meer dan 25.000.000 mensen zijn gestorven aan AIDS sinds 1981 – In 2010 zullen naar verwachting tussen de 20 en 25 miljoen mensen met HIV leven in India – Bijna 40% van de seksueel actieve volwassenen in Botswana is HIV-positief – Slechts 10% van de mensen ter wereld die HIV-positief is, heeft zich laten testen en weet dat hij of zij besmet is – In Guyana is AIDS doodsoorzaak nummer één voor mensen tussen de 25 en 44 jaar – 36 procent van de jongeren tussen de 15 en 24 jaar in Brazilië heeft meer dan 10 seksuele partners gehad – In Oeganda heeft 50% van de mensen die besmet zijn met HIV ook TB – 34.000.000 condooms lagen in september 2005 in magazijnen in Oeganda, omdat de regering beslag op ze heeft gelegd – In Kenya gelooft 54% van de jongeren niet dat condooms beschermen tegen HIV – Wereldwijd heeft minder dan 20% van mensen met een hoog risico op besmetting toegang tot basisgezondheidszorg – Uit een enquête uit 2003 onder Filippino's blijkt dat 90% gelooft dat HIV overgebracht kan worden door samen te eten met iemand met HIV – De meeste drugsgebruikers in Indonesië weten waar ze schone naalden kunnen krijgen, maar 88% gebruikt nog steeds niet-steriele naalden – 14,9 miljard dollar is nodig in 2006 voor effectieve HIV-preventie en zorgprogramma's in landen met een laag of midden inkomen – Tussen de 22.000 en 30.000 mensen zijn HIV-positief in Iran, 65% daarvan zijn drugsgebruikers die vuile naalden hebben gebruikt – In Trinidad en Tobago zijn de HIV-besmettingen 6 keer hoger bij jonge vrouwen tussen 15 en 19 jaar dan bij jonge mannen – In de komende tien jaar zal AIDS meer mensen doden dan oorlog en conflict – In België, Denemarken, Frankrijk, Duitsland en Zweden is ten minste één derde van de HIV-infecties uit hetero-seksueel contact in het buitenland opgedaan, voornamelijk in sub-Sahara Afrika – Wereldwijd leven 40.300.000 mensen met HIV/AIDS.

Bron: www.stopaidsnow.nl en www.stopaidsalliance.org

Steeds minder meer kinderen gaan niet meer naar school doordat ze aids hebben of doordat ze moeten gaan werken omdat hun ouders met aids besmet zijn. Daarbij is berekend dat in 1999 bijna 900.000 kinderen in sub-Sahara Afrika hun docenten hebben verloren aan aids. In sommige landen gaan meer docenten dood aan aids dan er hun pensioengerechtigde leeftijd halen. De aids-epidemie zorgt er niet alleen voor dat er minder docenten zijn, maar ook dat de beschikbare fondsen besteed worden aan de

nabestaanden van de docenten en niet worden gebruikt als investering in de kwaliteit van het onderwijs.

Wat doet Europa?

De officiële Europese ontwikkelingshulp (ODA, official development assistance) bestaat uit twee delen. Per jaar besteedt de Europese Unie ongeveer 4,5 miljard euro aan ontwikkelingshulp. Het Europees Parlement beslist mee over deze begroting en controleert de Europese Commissie en de Raad van Europese ministers van ontwikkelingssamenwerking bij de besteding ervan. Daarnaast is er nog een Europees programma voor landen in Afrika, de Caraïben en de Stille Oceaan (de ACS-landen): deze landen hebben bijna allemaal een bijzondere band met de Europese Unie doordat ze vroeger koloniën van EU-landen waren. Hulp aan de ACS-landen wordt gefinancierd uit een speciaal fonds, het Europees ontwikkelingsfonds (EOF).

© Europese Gemeenschap, 2007

Meer dan de helft van al het geld dat in de wereld wordt besteed aan ontwikkelingssamenwerking, komt uit de Europese Unie. De EU is daarmee de grootste donor van ontwikkelingshulp en dat brengt verantwoordelijkheden met zich mee. Zo is het nodig dat we goed kijken waar het geld aan besteed wordt en of het op de juiste plek terecht komt. Onze minister van ontwikkelingssamenwerking heeft regelmatig overleg met alle collega's in de Europese Unie om zo af te stemmen wie wat doet. Dat verschilt per land. Samen met Denemarken, Zweden en Luxemburg draagt Nederland het meest bij aan ontwikkelingssamenwerking. Andere landen dragen veel minder bij. Daarnaast is het nodig dat de ministers samen met het Europees Parlement afspreken dat er minder geld wordt besteed aan het aanleggen van wegen in bijvoorbeeld Afrikaanse landen, en dat meer geld wordt uitgetrokken voor onderwijs en gezondheidszorg. Dat is nodig om de Millenniumdoelen alsnog te bereiken.

Meer over het Europees ontwikkelingsbeleid op

www.europa.eu/pol/dev/index_nl.htm

Coherentie

Nog belangrijker is dat we in Europa los komen uit onze eigen hokjes. Wat nu nog te veel gebeurt, is dat de ministers van ontwikkelingssamenwerking beleid maken, én de ministers van landbouw en, tot slot, de ministers van handel. Wat mis gaat, is dat dit beleid onvoldoende op elkaar wordt afgestemd. Wat goed is voor onze Europese boeren, is vaak rampzalig voor de boeren in Latijns-Amerika en Afrika. Zij kunnen niet concurreren met ons Europese vlees, melk en suiker. Europese boeren ontvangen immers forse subsidies uit Brussel en verkopen hun spullen in ontwikkelingslanden tegen dumprijzen. Daarmee prijzen ze de lokale boeren uit de markt én ontnemen ze hen bovendien alle mogelijkheden om naar de Europese markt te exporteren. Ieder denkt vanuit zijn eigen belang en verliest de samenhang, ofwel coherentie, uit het oog. In de Tweede Kamer en het Europees Parlement is de afgelopen jaren sterk gepleit voor een grotere coherentie in het EU-beleid, vooral als het gaat om het Europees handels- en landbouwbeleid. Want daar ontbreekt het tot nu toe aan. Ook maatschappelijke organisaties zetten zich hier sterk voor in. Een goed voorbeeld is de website www.coherentie.nl

Max van den Berg in het debat in het Europees Parlement over coherentie in EU-beleid - 28 september 2006

Voorzitter, effectieve ontwikkelingshulp veronderstelt goede coördinatie en coherentie tussen de hulpaanpak van de EU en de handelsaanpak van de EU. Willen we de Millenniumdoeleinden in 2015 realiseren, dan kunnen en moeten hulp en handel elkaar aanvullen. Helaas, de werkelijkheid is anders. Hulp- en handelsbeleid, inclusief landbouw, werken nog steeds maar al te vaak langs elkaar heen. Sterker nog, ze werken elkaar regelmatig tegen! Op deze manier bereiken we de gestelde Millenniumdoelen niet binnen 10 jaar, maar zal het, zeker in Afrika, eerder nog 100 jaar duren voordat we armoede tot de geschiedenis laten behoren!

Op dit moment is er van coherentie van ons Europese beleid weinig sprake. De handelsonderhandelaars preken vrijhandel met mondiale regels, de ontwikkelaars werken aan de Millenniumdoelstellingen. En het landbouwsubsidiebeleid gaat weer in tegen

de doelstellingen van beide kampen. (...) Hierbij raakt de ontwikkelingskant, helaas, maar al te vaak in het gedrang. (...)

Het huidige gebrek aan coördinatie en coherentie is niet alleen ineffectief, maar ook in conflict met artikel 178 van het Verdrag⁷ en onacceptabel! Een van de oorzaken is dat kennis en expertise bij de handelsexperts, of andersom bij de ontwikkelaars, over elkaars werkterrein vaak ontbreken. Een ander probleem zijn de diensten en bureaucratieën die langs elkaar heen werken. (...) Sterker nog, het gebeurt vaak dat de diverse Europese 'politieken' - landbouw, handel, ontwikkeling en ook anderen - elkaar regelrecht tegenwerken. Landbouw dumpst met exportsubsidie haar producten in Noord-Afrika waardoor de werkloosheid daar toeneemt, Migratie klaagt over de stroom economische vluchtelingen uit die regio, om ze vervolgens weer terug te sturen met hulpgeld in plaats dat er aan goede afspraken over de regionale arbeidsmarkt wordt gewerkt.

Geachte voorzitter, dames en heren, u zult het met me eens zijn dat op deze manier onze hulp ineffectief dreigt te worden. Het is van groot belang dat we het probleem van de ineffectiviteit van hulp onderkennen en actie ondernemen. Alleen een Europese coherentieagenda van de Europese Commissie en de Europese Raad zou de situatie wezenlijk verbeteren. (...)

Voorzitter, ik roep de EU op om een krachtige, samenhangende Europese coherentieagenda in te voeren. (...)

Is vrijhandel de oplossing?

Handel speelt een cruciale rol in armoedeverlichting. Voor veel ontwikkelingslanden is het echter moeilijk om in een globaliserende wereld een rol te spelen. De rijke landen beheersen en verstoren de markt, bijvoorbeeld

⁷ Artikel 178 van het Verdrag: De Gemeenschap houdt bij de uitvoering van beleid dat gevolgen kan hebben voor de ontwikkelingslanden, rekening met de duurzame economische en sociale ontwikkeling, harmonische en geleidelijke integratie van ontwikkelingslanden in de wereldeconomie en de strijd tegen de armoede.

bij de handel in landbouwproducten, zoals rijst, suiker en bananen. Over het Europees landbouwbeleid maar ook over andere handelsverstoringen wordt door de internationale gemeenschap gesproken binnen het kader van de Wereldhandelsorganisatie, de WTO. De Europese Commissie onderhandelt in de WTO namens alle EU-lidstaten. Op deze manier kan de EU als grootste handelsblok ter wereld veel doeltreffender werken dan wanneer ze met 27 verschillende stemmen zou spreken.

WTO

WTO is de afkorting van het Engelse World Trade Organisation. Bijna 150 landen zijn lid van de WTO, samen hebben zij 97% van de wereldhandel in handen. Het doel van de WTO is om de wereldhandel vrij, eerlijk, soepel en voorspelbaar te laten verlopen. Dit doel wil de WTO bereiken door:

- handelsafspraken op te stellen
- een forum voor handelsbesprekingen te bieden
- handelsruzies van leden op te lossen
- ontwikkelingslanden bij te staan in zaken die te maken hebben met handelsbeleid
- met andere internationale organisaties samen te werken

Bron: www.wto.org

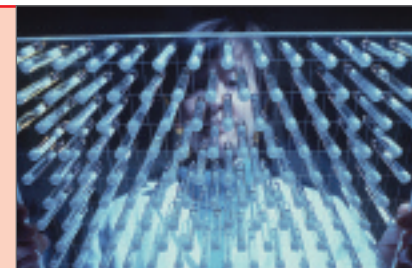

De WTO biedt weinig mogelijkheden om te bevorderen dat kwetsbare arme landen meer aan de wereldhandel deelnemen. Gelukkig is in 2001 een grote doorbraak bereikt. Toen is aan de 'gewone' handelbesprekingen een zogenaamde 'Doha-ontwikkelingsronde' toegevoegd dat een nieuwe handelsronde in het teken van ontwikkelingslanden zou staan. Doel van de Doha-ontwikkelingsronde (genoemd naar de stad waar de besprekingen zijn begonnen) is om ook de belangen van de ontwikkelingslanden mee te laten wegen.

De Doha-ontwikkelingsronde gaat niet alleen over medicijnen, maar vooral over de landbouwverstoringende maatregelen van bijvoorbeeld de Verenigde Staten en de Europese Unie. Die onderhandelingen verlopen heel moeizaam. Het is nodig dat ontwikkelingslanden een betere toegang krijgen tot de landbouwmarkten in westerse landen en dat in Europa en de VS de exportsubsidies worden afgebroken.

Patenten

Bedrijven werken soms jarenlang aan de ontwikkeling van medicijnen. Om die reden mogen ze hun uitvinding beschermen met een patent, zodat het medicijn voor een

bepaalde tijd exclusief van hen is. Het probleem met de patenten is dat zij de prijzen van

Bedrijven doen jaren over de ontwikkeling van medicijnen. © Europese Gemeenschap, 2007

medicijnen hoog houden omdat de bedrijven de kosten van de ontwikkeling van het medicijn willen terugverdienen. Door die hoge prijs hebben ontwikkelingslanden vaak geen toegang tot betaalbare medicijnen. Die betaalbare medicijnen zijn vaak wel haalbaar als andere producenten wordt toegestaan goedkope versies van het gepatenteerde medicijn te maken. Deze goedkope versies noemen we generieke medicijnen. Om de toegang tot goedkope medicijnen voor ontwikkelingslanden te verbeteren, zijn de leden van de WTO in 2001 overeengekomen dat landen in sommige gevallen het patent dat op een medicijn zit, mogen negeren. Dat is het geval als de volksgezondheid in gevaar is, bijvoorbeeld wanneer een tuberculose-epidemie is uitgebroken. Het land mag dan de goedkope generieke medicijnen produceren voor hun eigen bevolking. De patenthouder van het originele medicijn krijgt hier een behoorlijke vergoeding voor. Goed geregeld zou je denken! Maar vooral de Verenigde Staten proberen toch weer onder de afspraak uit te komen. Amerikaanse medicijnproducenten behoren immers tot de rijkste bedrijven van de wereld en dat willen ze graag zo houden. Ze hebben met succes gepleit voor een aanvullende afspraak. In deze overeenkomst wordt de verloopdatum van patenten op verschillende manieren verlengd. Zo kan op een bestaand medicijn opnieuw patent worden aangevraagd wanneer er een nieuwe toepassing van wordt ontdekt. Dit betekent dat de producent nogmaals voor twintig jaar de hoge prijs voor dat bestaande medicijn kan vragen. Daarnaast wordt het aantal situaties waarin een dwanglicentie kan worden verstrekt, zoals de uitbraak van een epidemie, verder beperkt. Deze aanvullende maatregelen maken het voor ontwikkelingslanden natuurlijk alleen maar moeilijker om betaalbare medicijnen voor hun bevolking veilig te stellen.

Het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

De Doha-ontwikkelingsronde betekent voor de Europese Unie een afbouw van ons sterk beschermde gemeenschappelijk landbouwbeleid. Het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) is ontwikkeld in de jaren zestig van de vorige eeuw. Het belangrijkste doel was destijds in de nasleep van de Tweede Wereldoorlog om voldoende voedselproductie voor de Europese bevolking te garanderen. Om de voedselproductie veilig te stellen, kregen de Europese boeren een gegarandeerde prijs voor hun producten. Deze prijs was hoger dan de prijs op de wereldmarkt. Via invoerheffingen werd de Europese markt voor landbouwproducten beschermd tegen de goedkopere producten uit niet-Europese landen. Het GLB is zo succesvol dat grote overschotten ontstaan in de vorm van boterbergen, graanbergen en melkplassen. In de jaren negentig van de 20ste eeuw werd er ingrijpend hervormd, maar onvoldoende om dumping van overschotten op de wereldmarkt uit te bannen.

Wist je dat bijna de helft van de Europese begroting aan landbouw wordt besteed? In 2007 is dat 54,7 miljard euro, voor het merendeel bedoeld voor productiesteun. Dat betekent dat boeren subsidies krijgen om zoveel mogelijk graan, vlees en melk te produceren. Het geld wordt ook besteed aan subsidies op export, waardoor de EU haar overschotten tegen bodemprijzen op de wereldmarkt dumpt. Tegen die lage prijzen kan geen enkel land op. Ook de ontwikkelingslanden krijgen zo geen kans om op deze ongelijke markt mee te doen. Door de hoge tariefmuren op de landbouwmarkt kunnen ontwikkelingslanden veel te weinig naar Europa exporteren. De EU subsidieert de export van onze landbouwproducten zelfs. Exportsubsidies leiden tot overproductie en dumping op de wereldmarkt. Daardoor worden de boeren in ontwikkelingslanden weggeconcentreerd.

Na jaren van onderhandelen lijkt er in 2006 toch een akkoord te zijn, maar één met allerlei 'mitsen en maren'. Positief is dat er eindelijk een datum wordt genoemd voor de afschaffing van de exportsubsidies in de landbouw: 2013. Helaas zijn er geen afspraken gemaakt over de geleidelijke afbouw tot die tijd. De Verenigde Staten schaffen hun exportsubsidies op katoen af, maar door de enorme binnenlandse steun die zij hun katoenboeren geven, is de kans dat katoenboeren in ontwikkelingslanden hiervan profiteren niet groot. De minst ontwikkelde landen krijgen nu ook vrije toegang op de markten van de Verenigde Staten en Japan,

Tariefmuren, exportsubsidies en Everything but Arms

Met tariefmuren worden de invoerrechten bedoeld die bedrijven en landen die van buiten de Europese Unie naar de EU willen exporteren moeten betalen. Voor ontwikkelingslanden zijn die heffingen vaak veel te hoog, waardoor de invoer uit die landen belemmerd wordt. Exportsubsidies werken juist de andere kant op: boeren en ondernemingen krijgen subsidies van de EU om hun producten uit te voeren. In 1995 spraken de ontwikkelde landen binnen de WTO af om hun markten te openen voor de export van 48 minst ontwikkelde landen. Die afspraak werd niet nagekomen en daarom lanceerde de Europese Unie in 2001 Everything but Arms (EBA), of Alles behalve wapens, om de armste landen vrij toegang tot de EU te geven voor alle producten, behalve wapens. Dus ze hoeven niet langer belasting te betalen en ook zit er geen minimum of maximum aan wat ze kunnen importeren naar de EU. Er is helaas wel een uitzondering gemaakt (tot 2009) voor suiker, bananen en rijst, terwijl die juist wel de meest belangrijke exportmogelijkheden bieden voor een aantal arme landen.

zoals dat al het geval was op de Europese en Canadese markt. Maar helaas mag 3% van alle producten worden uitgezonderd. Dat lijkt heel weinig, maar in de praktijk zullen de VS en Japan hoogstwaarschijnlijk die producten uitzonderen die voor arme landen van groot belang zijn, zoals textiel en rijst. Met suiker lijkt een doorbraak te zijn bereikt, maar voor andere landbouwsectoren zijn er nog veel hindernissen te overwinnen. Want ook katoen kunnen ontwikkelingslanden veel goedkoper produceren dan wij in Europa.

Tot slot heeft de Europese Unie 1 miljard euro toegezegd voor zogenaamde Hulp-voor-Handelsmaatregelen. Een goede zaak, maar het is nog niet duidelijk waar dit geld vandaan moet komen. Iets dat vaak over het hoofd gezien wordt, is dat ook de rijke landen belang hebben bij het slagen van de ontwikkelingsronde. Meer marktopening van andere ontwikkelde landen op het gebied van diensten en industriële producten, kunnen grote extra inkomsten én veel nieuwe banen met zich meebrengen. Dus nog een goede reden om extra haast te maken met het afronden van de onderhandelingen in de Doha-ontwikkelingsronde.

Suiker

In Europa bestaat binnen het landbouwbeleid een speciaal suikerbeleid dat er voor zorgt dat de Europese suikerprijs kunstmatig op een heel hoog niveau wordt gehouden, gelijk aan drie maal de prijs van suiker op de wereldmarkt. Daarnaast subsidieert de EU jaarlijks de dumping op de wereldmarkt van 7 miljoen ton goedkope suiker. Hierdoor is de prijs op de wereldmarkt erg laag, terwijl veel suikerproducerende ontwikkelingslanden van de opbrengst van de suikerhandel moeten leven. Het suikerbeleid kost de belastingbetalers, industriële gebruikers en consumenten 8 miljard euro per jaar. Tijd voor hervorming zodat alle suikerproducenten uit de hele wereld een eerlijke kans krijgen.

Ontwikkelingslanden moeten zo snel mogelijk meer toegang krijgen tot de Europese markt, de goed lopende suikerbedrijven moeten worden versterkt en de EU moet ontwikkelingslanden helpen om meer verschillende producten te exporteren. De Europese regeringsleiders hebben inmiddels een akkoord bereikt over de suikerhervorming. De Europese suikerprijs, nu dus nog drie maal de wereldmarktprijs, zal fors dalen. Maar liefst 36%, uitgesmeerd over vier jaar. De Europese boeren krijgen een tijdelijke compensatie van meer dan 60% voor de daling in hun inkomen als gevolg van de prijsdaling. Maar terwijl er voor Europese boeren en de suikerverwerkende industrie 6 miljard euro beschikbaar is aan compensatieregelingen, is er tot nu voor de boeren in ontwikkelingslanden slechts 40 miljoen euro beschikbaar.

Het geld komt niet altijd op de juiste plek terecht

Volgens berekeningen van de Wereldbank wordt er elk jaar wereldwijd meer dan 1 biljoen dollar aan steekpenningen⁸ betaald. Volgens een schatting van de Afrikaanse Unie kost corruptie de Afrikaanse economieën meer dan 148 miljard dollar per jaar, hetgeen overeenkomt met 25% van het Afrikaanse Bruto Binnenlands Produkt (BBP).

De gevolgen van corruptie drukken onevenredig zwaar op de armen, omdat zij het meest kwetsbaar zijn en het meest te lijden hebben van een

⁸ Steekpenningen zijn geld of goederen waarmee iemand wordt omgekocht.

beperkte toegang tot openbare goederen en basisdiensten van geringe kwaliteit. Corruptie belemmert de ontwikkeling in derdewereldlanden. Door corruptie kunnen ook de Millenniumdoelstellingen niet worden gehaald. Het geld dat bedoeld is voor onderwijs en gezondheidszorg eindigt op een heel andere plek: in de zakken van mensen die zichzelf verrijken. Onderzoek heeft uitgewezen dat landen die beter tegen corruptie optreden en de wetten handhaven, op lange termijn een verviervoudiging van het inkomen per hoofd van de bevolking kunnen verwachten. Het terugdringen van corruptie is daarom een belangrijke doelstelling van het beleid gericht op 'behoorlijk bestuur' in ontwikkelingslanden en moet dat ook blijven. De EU heeft 'behoorlijk bestuur' aangewezen als onderdeel van haar ontwikkelingsstrategie op lange termijn.

Bij behoorlijk bestuur draait het om de beginselen van verantwoordingsplicht en transparantie. Verantwoordingsplicht houdt in dat er regels, procedures en controlemechanismen bestaan die het mogelijk maken te controleren wat de regering doet met geld dat voor de bevolking is bestemd. Hierbij dienen zowel overheids- als niet-overheidspartijen te worden betrokken. Transparantie is een essentieel onderdeel van de verantwoordingsplicht. Als zichtbaar moet zijn welk geld waarnaar toe gaat, wordt het moeilijker geld in corrupte zakken te laten verdwijnen.

Corruptie in onderwijs

Corruptie in het onderwijs vindt plaats in verschillende vormen en op verschillende niveaus, zoals het illegaal vragen van toelatingsgeld, steekpenningen die aan docenten betaald moeten worden om voor examens te slagen en het voorrang geven aan kinderen uit bepaalde groepen boven andere kinderen. Alhoewel het moeilijk is te meten, kan corruptie in het onderwijs leiden tot meer schooluitval, slechter presteren van de docenten en het vergroten van de kloof tussen rijk en arm. Als een gevolg hiervan is het vertrouwen in het onderwijs weg en wordt de ontwikkeling van hele landen ondermijnd. De voornaamste doelen van onderwijs, bijvoorbeeld het creëren van sociale samenhang en het opleiden van mensen die wetten en mensenrechten respecteren, worden onderdrukt. Dat terwijl onderwijs de kracht in zich heeft om de vicieuze cirkel van armoede, slecht bestuur en corruptie te doorbreken. Transparantie en goed bestuur kunnen alleen voortkomen uit onderwijs.

Er is echter een toenemende trend in de EU om aan ontwikkelingslanden begrotingssteun toe te kennen – geld dat rechtstreeks in de nationale schatkist van de ontvangende landen vloeit – in plaats van direct te investeren in een groot aantal kleinere ontwikkelingsprojecten. De begrotingssteun van de EU is van 14% in 2001 gestegen tot ongeveer 30% in 2004 en wordt beschouwd als een nuttige vorm van hulp. Begrotingssteun houdt echter ernstige risico's in door het gebrek aan transparantie zodat corrupte activiteiten mogelijk worden. Begrotingssteun werkt zeer goed voor een goed functionerende regering, maar als het land minder goed georganiseerd is, wordt het geld onvoldoende aan groei en armoedebestrijding besteed.

Ogen en oren

Corruptie is niet de enige reden waarom het geld niet altijd op de juiste plek terecht komt. Soms gaat het ook om verkeerde besteding of verkeerd gekozen prioriteiten. Steeds meer mensen reizen en zien met eigen ogen dat bepaalde projecten niet het gewenste doel bereiken. Om die reden ben ik de campagne Ogen en Oren begonnen waarbij ik mensen uitnodig hun verhalen aan mij te vertellen. Nederlandse reizigers die in ontwikkelingslanden projecten van de Europese Unie tegenkomen, ontwikkelingswerkers die werken met EU-geld en zien wat daarmee gebeurt: al die ervaringen uit de praktijk zijn belangrijk om de ontwikkelingshulp beter en efficiënter te maken. Dat is in het belang van de ontwikkelingslanden én de Europese belastingbetalers. Die verhalen kun je lezen op www.ogenenoren.eu

Bloeddiamanten

In 2006 is veel aandacht voor een film met Leonardo DiCaprio: 'Blood Diamond' over de handel in zogenaamde bloeddiamanten in Afrika. Het Europees Parlement werkt al langer aan een stop op de handel in de bloeddiamanten. Bloeddiamanten zijn diamanten waarvan de opbrengst gebruikt wordt voor oorlogen zoals die in Sierra Leone, Congo en Angola. Om te zorgen dat diamanten 'clean' zijn, proberen Europese politici, de Europese Commissie en NGO's⁹ een systeem aangenomen te krijgen waarbij ruwe diamanten wereldwijd voorzien worden van een certificaat dat garandeert dat ze niet zijn gedolven in een oorlogsgebied en dat de winst niet gebruikt is voor de aankoop van wapens. Dat systeem heeft de naam

gekregen van Kimberley, de plaats in Zuid-Afrika waar alle belanghebbenden voor het eerst bijeenkwamen om de handel in bloeddiamanten te stoppen: het Kimberley Proces.

De Europese Unie, zowel de lidstaten als de Europese Commissie en het Europees Parlement, is van het begin af aan zeer betrokken geweest bij het tot stand komen van het Kimberley Proces. Natuurlijk omdat zij willen dat de handel in bloeddiamanten stopt, maar ook omdat binnen de EU twee grote handelsbeurzen voor diamanten zijn, namelijk in Antwerpen en Londen. De EU voelt zich dan ook bijzonder verantwoordelijk om de handel in bloeddiamanten te stoppen, overal ter wereld, dus ook op het Europese grondgebied. Sinds 31 juli 2003 mogen alleen landen legaal diamanten uitvoeren die kunnen aantonen dat ze handel in schone diamanten kunnen scheiden van handel in bloeddiamanten. Helaas bestaat er nog steeds niet genoeg overeenstemming over internationale onafhankelijke controle op de certificering. De meeste landen houden niet van pottenkijkers. Op dit punt blijft internationale druk van de Europese Unie nodig.

Zie voor meer informatie www.fataltransactions.org en www.blooddiamondaction.org

Noodhulp en wederopbouw

De Europese Unie is gespecialiseerd in het organiseren van noodhulp wanneer ergens een ramp plaatsvindt. Gelukkig wordt de Europese Unie ook steeds beter in het organiseren van de overgang van noodhulp naar wederopbouw. Want als de eerste hulp in de vorm van tenten, medicijnen en voedsel is geboden, is het belangrijk dat er na een tijd wordt overgegaan op wederopbouw van het getroffen gebied. Dat werk laat zich goed zien in Indonesië, dat in december 2004 door een tsunami werd getroffen. Bij de tsunami zijn 200.000 mensen omgekomen in Sri Lanka, Indonesië, India, Thailand, Birma, Bangladesh, Maleisië, de Maldiven, de Seychellen en de Andaman-eilanden.

⁹ NGO is de afkorting voor non gouvernementele organisatie. Dat zijn organisaties die onafhankelijk van de overheid werken en zich op het algemeen belang richten, zoals milieuorganisaties en ontwikkelingsorganisaties.

Wanneer de tsunami in december 2004 ondermeer in Atjeh (Indonesië) toeslaat, komt de noodhulp snel op gang. Die eerste fase, van januari tot maart, is zeer doeltreffend. Hierdoor kan worden voorkomen dat epidemieën uitbreken, wordt de overlevenden voedsel en schoon drinkwater geboden en zijn de eerste sporen van de verwoestende tsunami opgeruimd. Niet alleen de fysieke infrastructuur, zoals huizen en wegen, moet worden hersteld, ook de sociale infrastructuur dient opnieuw te worden opgebouwd. Doordat het zeewater de landbouwgrond verzilt, is er veel minder werk in de landbouw. Daarnaast zijn lang niet alle boten hersteld, zodat er minder werk in de visserij is. Veel land is in de zee verdwenen, waardoor mensen hun land (en daarmee inkomen) kwijt zijn geraakt en de bestaande grond herverdeeld moet worden. Er zijn hulpprogramma's waarbij bewoners materiaal, hulp bij drooglegging, water en elektriciteit krijgen om zelf hun huis op te bouwen. De Europese Unie steunt dit initiatief, waardoor de wederopbouw van 400 dorpen in de komende jaren gegarandeerd is. Duurzame resultaten kunnen niet op korte termijn worden behaald.

Na de tsunami, India - Tamil Nadu – eerste hulp. © EC/ECHO South Asia Office)

LINKS

Over de Millenniumdoelstellingen:
www.un.org/millenniumgoals en www.makepovertyhistory.org

Over het Europees ontwikkelingsbeleid:
www.europa.eu/pol/dev/index_nl.htm

Over coherentie van het ontwikkelingsbeleid:
www.coherentie.nl

Over de Wereldhandelsorganisatie:
www.wto.org

Over de strijd tegen AIDS/HIV:
www.stopaidsnow.nl en www.stopaidsalliance.org

Over bloeddiamanten:
www.fataltransactions.org en www.blooddiamondaction.org

Over de campagne Ogen en Oren:
www.ogenenoren.eu

VRAGEN EN OPDRACHTEN ?

- Bekijk met de klas de film *Blooddiamond* (let op: de filmkeuring heeft hiervan gezegd dat de film geschikt is voor mensen van 16 jaar en ouder).
- Kies één van de onderwerpen die besproken zijn in dit hoofdstuk en ontwerp een campagne om op school aandacht te vragen voor dit onderwerp. Bijvoorbeeld door een website te bouwen, spandoeken te maken en een inzamelingsactie te organiseren. Voor inspiratie kijk op: www.oxfamnovib.nl.

6. EUROPA UITGEBREID

Over uitbreidingen van vroeger en nu

Inleiding

De meeste leerlingen zeggen dat ze nog te weinig weten van de landen die zijn toegetreden of nog zullen toetreden tot de Europese Unie. Daardoor vinden ze het moeilijk om te oordelen of één of meer van die landen eigenlijk wel of niet in de EU hoort. “De EU en die landen zelf zouden duidelijk moeten maken wat er precies gebeurt. Nederland geeft veel geld aan de Europese Unie, dus we mogen daar best meer over weten.”

Veel mensen zijn bang voor ‘Europa’ omdat ze de grenzen niet kennen, niet weten waar het ophoudt. Ook de scholieren vragen zich af waar de grenzen van Europa liggen. Ze zijn niet de enigen: in Den Haag, Brussel of Boedapest verschilt iedereen van mening over de grenzen van de Europese Unie. Sinds 1 januari 2007 bestaat de Europese Unie uit 27 landen. Bij de oprichting van de Europese Gemeenschap van Kolen en Staal in 1951 waren dat zes landen. In 56 jaar is de EU gegroeid met 21 landen. Van een aantal landen hoopten de zes oprichters al in 1951 dat ze op termijn mee zouden doen aan de economische samenwerking. Van andere landen was dat in 1951 nog volkomen ondenkbaar. De EU is ook nu met een aantal landen in onderhandeling of zij in de toekomst lid kunnen worden. Het uitbreidingsproces roept wel een hoop vragen op. Wat zijn de voorwaarden waaraan nieuwe lidstaten moeten voldoen? Waar liggen de grenzen van de Europese Unie? Wat betekent de uitbreiding voor de werking van de EU? We beginnen met een overzicht van de uitbreidingen tussen 1951 en 2007.

De EU van 6 naar 27 lidstaten. Een korte geschiedenis

In 1973 vindt de eerste uitbreiding plaats met Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk. Deze uitbreiding verloopt rustig en zonder ophef. Tien jaar eerder had Frankrijk nog de toetreding van het Verenigd Koninkrijk tegengehouden. In 1973 probeert ook Noorwegen toe te treden, maar zowel in 1973 als in 1994 stemt de Noorse bevolking in een referendum tegen lidmaatschap van de Europese Unie.

De tweede en derde uitbreiding in 1981 en 1986 zijn in vergelijking met de eerste bijzonder. Deze uitbreidingen betreffen namelijk drie samenlevingen die tot ongeveer tien jaar voor hun toetreding nog niet in vrijheid leefden. In Griekenland, dat in 1981 toetreedt, hebben de inwoners te maken met vele jaren van politieke en economische chaos. Het dieptepunt is het bewind van de Kolonels die een militaire dictatuur instellen. In het begin van de jaren zeventig van de 20ste eeuw komt hieraan een einde. In een referendum kiezen de Grieken voor een republiek. Er volgt een tijd van rust en economische groei en in 1981 treden de Grieken toe. In Portugal heerst sinds de twintiger jaren van de 20ste eeuw een dictatuur die van 1928 tot 1968 het gezicht van Antonio Salazar heeft. Zijn vazal, Caetano, neemt het roer van Salazar over als die door een beroerte wordt getroffen. Tot 1974, wanneer dit bewind omver wordt geworpen door tegenstanders. Deze revolutie is de geschiedenisboeken ingegaan als de Anjerrevolutie. Een jaar later, in 1975, sterft in Spanje dictator Francisco Franco. Franco is sinds het einde van de Spaanse burgeroorlog (1939) aan de macht geweest. De door hemzelf aangewezen opvolger Koning Juan Carlos zorgt ervoor dat in 1978 een democratische grondwet tot stand komt. De politieke en economische rust in Spanje en Portugal betekent dat beide landen in 1986 toetreden tot de Europese Unie.

Toetreding of uitbreiding?

Toetreding of uitbreiding; wat is het nu eigenlijk? Je hoort vaak dat deze woorden doorelkaar worden gebruikt. Wanneer ze betrekking hebben op de Europese Unie, wordt meestal hetzelfde bedoeld. Het verschil is het gezichtspunt. Uitbreiding is een 'uitnodigender' woord. Je hoort er iets in dat betekent dat de bestaande EU zijn deuren naar buiten opent. Bij toetreding lijkt het alsof er meer verwacht wordt van de 'toetredende' landen. De deuren gaan naar binnen toe open. In de aanloop naar de uitbreiding van 2004 vinden sommige toetredende landen het niet plezierig wanneer 'toetreding' wordt gebruikt. Ze horen liever 'uitbreiding'. Uiteindelijk gaat het om kleine verschillen. Je kunt beide woorden gewoon gebruiken. Dat doen we hier dan ook.

De vierde uitbreiding in 2004 heet ook wel Big Bang. Het is ook niet zomaar een uitbreiding. Ineens groeit de EU van 15 naar 25 lidstaten. Het lijkt 'ineens', maar er zijn dan al jaren van onderhandelen aan vooraf

gegaan. De aanleiding om met zoveel landen tegelijk te onderhandelen ligt in het najaar van 1989, wanneer in Berlijn het IJzeren Gordijn letterlijk wordt neergehaald. Met de val van de muur en de omwenteling van communisme naar democratie in de andere Oost-Europese landen komt een einde aan een

© Europese Gemeenschap, 2007

kunstmatige scheiding in Europa die bijna 45 jaar heeft geduurd. In heel Europa bestaat het gevoel dat een historische hereniging van de Europese landen binnen de Europese Unie moet plaatsvinden. Voor één land gebeurt dat direct in 1990. Door de hereniging van Oost- en West-Duitsland treedt het voormalig Oost-Duitsland automatisch toe tot de EU. Met de overige landen wordt afgesproken dat zij op den duur ook mogen toetreden. In 1993 spreken de regeringsleiders dit voornemen uit in Kopenhagen. De toetreding kan echter niet zomaar plaatsvinden. De landen zullen moeten voldoen aan bepaalde voorwaarden die tijdens de vergadering worden vastgelegd. Deze Kopenhagen-criteria worden nu nog steeds gebruikt. Tussen 1993 en 2004 blijkt dat een aantal van de landen onvoldoende vooruitgang boekt. Met hen wordt afgesproken dat ze op een later tijdstip kunnen toetreden, wanneer ze wél voldoen aan de Kopenhagen-criteria (zie kader op pagina 96).

Uiteindelijk treden op 1 mei 2004 tien landen toe tot de Europese Unie. Het zijn Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Malta en Cyprus. Malta en Cyprus? Maar die horen toch niet in het rijtje van de landen die in 1989 de omwenteling na de val van de Berlijnse muur hebben meegemaakt, zul je denken. Dat klopt. De EU sprak al met Malta en Cyprus over toetreding en vervolgens kwamen daar de andere landen bij. Malta maakte lange tijd deel uit van het Brits koninkrijk. In 1974 is het eiland een republiek geworden en in 1979 verlieten de laatste Britse troepen het eiland. Cyprus heeft een nog andere geschiedenis. Van de inwoners is 18% van Turkse afkomst, het merendeel van de Cyprioten is Grieks. Tot 1960 valt het eiland onder Brits bewind. Een periode van onrust volgt waarbij beide bevolkingsgroepen elkaars gezag proberen te ondermijnen. Uiteindelijk eindigt de onrust in 1974 in een militaire staatsgreep aan de Grieks-Cypriotische kant, en vallen de Turken Cyprus binnen. Vanaf dat moment is het eiland gescheiden in een Turks deel en

een Grieks deel. De Verenigde Naties bewaken sindsdien de grens tussen de twee gebieden. Rond de toetreding van Cyprus tot de Europese Unie zijn veel pogingen ondernomen om een oplossing te vinden. Tevergeefs. Wanneer we spreken over Cyprus als EU-lidstaat, bedoelen we het Grieks-Cypriotische deel van het eiland.

Met de vijfde uitbreiding op 1 januari 2007 treden nog twee lidstaten toe die sinds 1989 een omwenteling hebben doorgemaakt van communisme

Kopenhagen-criteria

“Je kunt wel iedereen economisch kans geven, maar je moet wel duidelijke criteria stellen,” zegt Michiel in de klas.

In 1993 nemen de regeringsleiders op een vergadering in Kopenhagen een belangrijke stap in de richting van toekomstige uitbreidingen. Zij besluiten dat de landen van Midden- en Oost-Europa toe kunnen treden zodra zij voldoen aan bepaalde voorwaarden. Deze voorwaarden worden de Kopenhagen-criteria genoemd:

- een stabiele democratie,
- een goed werkende rechtsorde,
- respect voor de mensenrechten,
- respect voor en bescherming van minderheden, en
- een goed werkende vrije markteconomie hebben, en
- het acquis communautaire, de gemeenschappelijke Europese regels, wetten en verplichtingen, moet worden onderschreven en toegepast.

Wanneer men spreekt over een goed werkende rechtsorde gaat het bijvoorbeeld om onafhankelijke justitie en politie, waarbij een regering zich niet bemoeit met de rechtsgang. Ook de aanpak van corruptie valt hieronder. De kandidaatlidstaten zijn verder verplicht om de euro in te voeren zodra ze voldoen aan de eisen die gesteld worden. Zo mag het begrotingstekort (meer uitgaven dan inkomsten) van een lidstaat niet meer dan 3% zijn. Tot nu toe heeft alleen Slovenië van de ‘nieuwe’ lidstaten aan de euro-eisen voldaan.

De EU mag de lat voor lidmaatschap niet lager leggen. Nieuwe toetreders moeten voldoen aan alle voorwaarden.

naar democratie. Roemenië en Bulgarije blijken in de aanloop naar de toetreding van 2004 niet op tijd te kunnen voldoen aan de Kopenhagen-criteria. De voornaamste reden is dat de rechtsorde niet naar behoren werkt in deze landen. De regeringsleiders besluiten vervolgens om de twee landen meer tijd te geven. Ze zullen niet toetreden in 2004, maar krijgen uitstel tot 2007. In de tussenliggende jaren wordt de druk op Roemenië en Bulgarije opgevoerd en boeken ze veel vooruitgang. Zoveel, dat in 2006 het groene licht gegeven wordt voor toetreding op 1 januari 2007. De EU erkent dat beide lidstaten nog niet volledig voldoen aan de Kopenhagen-criteria, maar gelooft dat door toetreding ook de laatste problemen verholpen kunnen worden. Buitensluiten zou volgens de Europese Commissie en de regeringsleiders juist stilstand betekenen in de positieve ontwikkeling.

Meer informatie: www.ec.europa.eu/enlargement

‘Nee’ tegen Roemenië en Bulgarije

Mij hebben ze met dat argument niet kunnen geruststellen. Ik heb dan ook tegen de toetreding van Roemenië en Bulgarije gestemd. Het is heel eenvoudig: wanneer een land nog niet voldoet aan alle criteria, kan het geen lid worden van de Europese Unie. De meerderheid van het Europees Parlement en de nationale parlementen heeft voor toetreding gestemd, waardoor Roemenië en Bulgarije sinds 1 januari 2007 deel uitmaken van de EU.

Wanneer ik in 2005 word geïnterviewd door een journalist van het Algemeen Dagblad gaan mijn zorgen vooral uit naar Roemenië. In 2006 schrijf ik in mijn weblog juist over mijn twijfels bij de ontwikkelingen in beide landen.

‘Nee’ tegen Roemenië en Bulgarije

9 april 2005
Door onze correspondent
FRANS BOOGAARD

Komende woensdag zet een ruime meerderheid in het Europees Parlement het licht op groen voor een EU-lidmaatschap van Roemenië. Max van den Berg (PvdA) stemt tegen.

Waarom?

„In de aanloop naar de verkiezingen vorig jaar heb ik met veel mensen gediscussieerd over de uitbreiding van de EU. Dat was kort na de toetreding van tien nieuwe lidstaten. Ik wil tegenover al die kiezers verdedigen dat ook Bulgarije en Roemenië erbij horen, maar dan op het moment dat ze er klaar voor zijn. Roemenië heeft zich duidelijk nog niet kunnen losmaken van de vreselijke erfenis van dictator Ceausescu en zijn geheime dienst. Daar komt bij: het gaat niet om zomaar een samenwerkingsverband, het gaat om een volwaardig lidmaatschap. De bedoeling is dat Roemenië straks volledig deel uitmaakt van ons politieke systeem. Dan mag je niet praten over een glas dat half

vol of half leeg is. Dan moet het gewoon vol zijn.”

Het gaat nog om fundamentele problemen?

„Het gaat nog om heel fundamentele problemen: mishandeling door de politie, overvolle gevangenissen, slechte behandeling van Roma en andere minderheden, bedreiging van journalisten, inperking van de vrijheid van meningsuiting, een hoge mate van corruptie en een slecht functionerende justitie. Ik zie in veel van die problemen nog de oude Securitate terug. Het nieuwe regime zal daar echt volledig mee moeten breken.” (...)

„Het is raar om dat land nu al in het vooruitzicht te stellen dat het op 1 januari 2007 kan toetreden. Van tweeën één: je eist dat een land aan alle voorwaarden voldoet, en dan weet je dus van te voren niet wanneer dat het geval zal zijn, of je stelt een datum vast en dan doen je voorwaarden blijkbaar niet zo terzake.”

*Algemeen Dagblad, 9 april 2005
Copyright: Algemeen Dagblad*

Dinsdag 16 mei 2006
Uit mijn weblog op www.maxvandenbergh.nl.

(...) ’s Middags volgt een debat met eurocommissaris Rehn. Bulgarije en Roemenië vertonen nog steeds grote problemen ten aanzien van justitie, corruptie, wetten en praktijk, maar ze maken wel voortgang. De doelstelling blijft toetreding op 1 januari 2007. Dat kan ook via de uitzonderingsregels worden bereikt, volgens Rehn. Alles goed en wel, dat kan ik me indenken voor de voedselsector, maar de rechtsstaat is toch wel een kernstuk van de Kopenhagencriteria. Dat is me te gortig! Ik was er al tegen om ze nú te laten toetreden, maar na wat ik vandaag gehoord heb, ben ik zeker van mijn zaak: 1 jaar uitstel, tenzij alles in kannen en kruiken zou zijn in oktober. Maar dat klinkt onwaarschijnlijk.’

Wat kost de uitbreiding ons eigenlijk?

Vaak hoor je van mensen die tegen uitbreiding van de Europese Unie zijn, dat het zoveel geld kost. En dat dat geld vooral uit de rijke landen, zoals Nederland, komt. Ook in Vlaardingse zeggende leerlingen: “Wij betalen voor al die landen.” Dat klopt. Eerst ging het daarbij om arme landen zoals Spanje, Ierland, Portugal en Griekenland. Sinds 2004 ontvangen de landen in Midden- en Oost-Europa geld om hun economieën te ontwikkelen. Dit betekent niet dat de rijkere EU-lidstaten alleen maar geld geven en er niets voor terugkrijgen. Nederland krijgt toegang tot de markten en exporteert veel naar die landen. Wanneer het de ‘nieuwe’ lidstaten economisch goed gaat, is dat ook goed voor Nederland omdat we dan nog meer kunnen exporteren. Dus er gaat niet alleen geld naartoe, Nederland krijgt er ook geld voor terug. Economisch is de uitbreiding een mooie kans. De interne markt is gegroeid van 370 naar bijna 500 miljoen consumenten. Dit zal Nederland economische groei opleveren, waaronder een stijging van de export met maar liefst 2%. Een winstgevende investering dus. De combinatie van economische groei en bescherming van het milieu waarover we in hoofdstuk drie en vier spraken, wordt ook in de nieuwe lidstaten toegepast. Het schoonmaken van de Donau, het sluiten van gevaarlijke kerncentrales en stopzetting van bruinkoolproductie zijn allemaal maatregelen waar wij ook in Nederland van zullen profiteren. Milieuvervuiling kent immers geen grenzen.

Behalve de financiële bijdrage van Nederland aan de uitbreiding zijn veel mensen bezorgd over de negatieve gevolgen van de uitbreiding. Ze zijn bijvoorbeeld bang dat een stroom van werkzoekenden uit de nieuwe lidstaten op gang komt. Onderzoek en ervaringen met eerdere toetredingen (Portugal en Spanje) laten echter zien dat wellicht in grensstreken, zoals Oostenrijk en Duitsland sprake van beperkte arbeidsmigratie zal zijn, maar dat binnen de Europese Unie als geheel een dergelijke ontwikkeling niet te verwachten is.

De Poolse loodgieter

Je hebt vast wel gehoord van “de Polen” die overal in Nederland goedkope arbeid verrichten. Als tegelzetter, aspergesteker of als loodgieter. Normaal gesproken mogen alle inwoners van de EU zich vrij bewegen in Europa en ook gaan werken waar ze willen. Maar omdat we in West-Europa bang zijn dat al die ‘Polen’ onze arbeidsmarkt overspoelen, heeft bijvoorbeeld de Nederlandse regering een maximaal aantal (22.000) afgesproken dat hier legaal mag werken. Maar er werken veel meer dan 22.000 mensen uit de nieuwe lidstaten in Nederland. Dat gebeurt via allerlei moeilijke constructies om de regels te ontduiken, waardoor ze vaak alsnog voor minder dan het minimumloon en illegaal hier werken. Of er is een constructie waarbij ze de afspraken over loon en vakantiedagen die in Nederland zijn vastgelegd in de CAO, ontlopen en zo ook echt goedkoper zijn. Maar de oplossing is niet de grenzen dicht te houden voor ‘de Polen’. Het grootste probleem is dat de illegale arbeid te weinig gecontroleerd wordt door de arbeidsinspectie. Daarnaast moet de regering veel harder en massaler optreden tegen de constructie waarbij een Poolse werknemer via een Pools uitzendbureau in Nederland te werk wordt gesteld en daarbij de in Nederland geldende CAO kan ontlopen en op Poolse voorwaarden werkt, die minder streng zijn en veel goedkoper. Zo’n werknemer werkt dan dus ‘onder de markt’. Die constructie kan worden bestreden door in de wet vast te leggen dat ook bij uitzendwerk de Nederlandse CAO geldt. Zoiets bestaat nu al in de bouwsector.

In heel Europa zou men dit soort ‘dumping’ op arbeidsmarkten moeten voorkomen. In de jaren tachtig is na toetreding van Portugal een richtlijn opgesteld die inhield dat werknemers in de Europese Unie mogen wonen en werken waar ze willen, maar betaald dienen te worden volgens de in het werkland geldende arbeidsvoorwaarden. Dat heeft veel oneerlijke con-

currentie gestopt. In dat geval werken de Polen voor hetzelfde loon als de Nederlandse werknemers en kan er dus weer gekozen worden. In de Dienstenrichtlijn, die in 2006 tot stand is gekomen, zijn de maatregelen die we hier noemen, opgenomen. Dus wanneer vanaf nu de regels worden nageleefd en gecontroleerd, is er geen verschil meer tussen de Poolse loodgieter en de loodgieter uit Barendrecht.

Het uitgangspunt moet zijn ‘gelijk loon voor gelijk werk’. We kunnen niet toestaan dat de arbeidsvoorwaarden in ons land worden ondermijnd door werknemers uit nieuwe landen die onder de maat werken. Europese regels moeten versterkt worden om dit soort uitzonderingen onmogelijk te maken. Ook moeten de Europese en internationale samenwerking van inspectiediensten dringend worden uitgebreid. De angst van mensen dat met de komst van ‘de goedkope Polen’ onze Nederlandse loodgieters geen werk meer zouden hebben, is door de leden van het Europees Parlement begrepen. Samen hebben zij ervoor gezorgd dat de Dienstenrichtlijn, soms nog wel bekender onder de naam Bolkesteinrichtlijn (naar de maker, de toenmalige eurocommissaris Frits Bolkestein), rekening houdt met die angst en maatregelen treft. In het originele voorstel van Bolkestein stond dat de Poolse loodgieter in Nederland zou mogen werken op basis van de Poolse arbeidsvoorwaarden en lonen. In de uiteindelijke Dienstenrichtlijn is vastgelegd dat ieder die ergens een dienst verleend, zoals de loodgieter, dat hoort te doen volgens de arbeidsvoorwaarden van het land waar gewerkt wordt. Dus niet het land van herkomst van de loodgieter.

Turkije, Kroatië, Macedonië... toekomstige uitbreidingen

Europa is een werk in uitvoering en er wordt nog steeds gesproken over verdere uitbreiding van de EU. Mogelijke kandidaat is Macedonië en met Turkije en Kroatië is al afgesproken dat ze op termijn – wanneer de landen aan alle voorwaarden voldoen – kunnen toetreden. Sommige landen, zoals Nederland, Denemarken en Frankrijk, willen de toetredingscriteria strikt hanteren, andere landen springen er het liefst wat gemakkelijker mee om. Sinds 2004 onderhandelt de EU officieel met Turkije over toetreding. Daarbij gaat het niet om een toetreding binnen 5 jaar. Net als bij de toetreding in 2004 duurt dit veel langer. De verwachting is dat de EU en Turkije zeker 10 tot 15 jaar nodig hebben voordat Turkije kan toetreden.

Vrede

Laten we niet vergeten dat het niet allereerst economische overwegingen, maar historische overwegingen zijn, waardoor de Europese Unie in 2004 en 2007 met 12 landen is uitgebreid.

Foto Europees Parlement

Honderden jaren was oorlog tussen Europese landen meer regel dan uitzondering. De uitbreiding is het beste instrument om toekomstige oorlogen te voorkomen: resten van oude scheidslijnen verdwijnen, nieuwe scheidslijnen krijgen geen kans en voor alle Europeanen ligt een meer stabiele welvaart in het vooruitzicht. Nog steeds zijn vrede, democratie en welvaart de drijfveren tot de uitbreiding.

Omdat we trouw zijn gebleven aan de ambitie van het Verdrag van Rome uit 1957, namelijk ‘het neerhalen van de barrières die Europa verdelen’, leven we nu in het Europa van een half miljard mensen van bijna 30 nationaliteiten vreedzaam samen. Want uitbreiding van de Europese Unie gaat niet alleen om het scheppen van een grotere markt. Het gaat om gezamenlijke waarden en normen over een wijze van samenleven, om een Europees maatschappijmodel. Hiermee is niet gezegd dat uitbreiden de makkelijke oplossing van al onze problemen is. Maar de nadruk moet liggen op de kansen die Europa biedt en niet op de angst voor verandering.

Via het integratieproces is het gelukt om een einde te maken aan de eeuwenoude vijandschap tussen de landen in Europa. Het gebruik van geweld om internationale geschillen op te lossen, heeft plaats gemaakt voor samenwerking. Deze samenwerking binnen de Europese Unie, waarbij wordt gezocht naar evenwicht tussen nationale belangen en het bredere algemene belang, en waarbij de verschillen tussen landen worden gerespecteerd, heeft nog niets aan waarde verloren.

Mariska twijfelt niet: “Roemenië en Bulgarije horen er gewoon bij, dat is Europa. Maar Turkije reken ik tot Azië, dus hoort er niet bij.” Dat is een argument dat veel wordt gebruikt door de tegenstanders van de toetreding van Turkije. Het belangrijkste argument dat de voorstanders van Turkse toetreding naar voren brengen, horen we ook in Vlaardingen. “We

moeten Turkije een kans geven, Turkije vormt een brug tussen het Oosten en het Westen.” De leerlingen vinden dat Turkije al veel heeft gedaan om zaken te verbeteren. Turkije verdient een eerlijke kans, maar dan is het nodig dat de komende jaren veel hervormingen in de Turkse maatschappij doorgevoerd worden. Maar niet alleen in Turkije zijn nog veel veranderingen nodig, ook de EU zal moeten veranderen. De Europese instituties zijn ingesteld op een Unie van 15 lidstaten, niet voor een Unie van bijna 30 lidstaten. Op basis van de huidige regels kan de EU niet optimaal functioneren. Meer hierover lees je in het laatste hoofdstuk.

Waar liggen de grenzen van Europa? Die lijken met de tijd te verschuiven. De onderhandelingen met Turkije en eventueel de voormalige Joegoslavische staten moeten voor de komende jaren het einde van de uitbreiding van de EU betekenen. Belangrijk is dat we uit de uitbreidingen van 2004 en 2007 één les leren: we moeten op tijd het debat met de eigen bevolking aangaan. Openheid en samenwerking gaan moeilijk samen met zware politieke besluiten die als “technisch” gepresenteerd worden. Het is belangrijk dat de mensen ook betrokken worden en raken bij de werkzaamheden van de Europese Unie. Nationale regeringen moeten de moed hebben verantwoordelijkheid te nemen voor hun besluiten en op een heldere manier hun keuzes aan de inwoners uitleggen.

Een uitgebreid Europa en haar buurlanden

De Europese Unie werkt ook samen met de landen die grenzen aan de EU. Dit zijn in het oosten bijvoorbeeld Oekraïne en Moldavië en in het zuiden de Noord-Afrikaanse landen. Het gaat hier niet in de eerste plaats over lidmaatschap van de Europese Unie, maar over verdragen van stabiliteit en veiligheid, waarbij het gezamenlijk bewaken van grenzen en grensregio's voorop moet staan. Met die landen sluit de

De EU en haar buurlanden.

© Europese Gemeenschap, 2007

EU intensieve samenwerkingsverbanden. Die hebben hun plek binnen het Nabuurschapsbeleid. In het Nabuurschapsbeleid komt een aantal thema's aan de orde, zoals economische samenwerking, mensenrechtenprogramma's, kennisuitwisselingsprogramma's, culturele uitwisselingen, maar ook samenwerkingsafspraken om onze buitengrenzen en grensregio's scherp te bewaken tegen terrorisme, vrouwenhandel en criminaliteit. Het belangrijkste doel van het Nabuurschapsbeleid is het stimuleren van hervorming, de rechtstaat, stabiele democratie en welvaart, veiligheid en stabiliteit in de regio van de Europese Unie. Dit is in het belang van zowel de buurlanden als van de EU. De Europese Unie heeft in het kader van het Nabuurschapsbeleid afspraken gemaakt met 16 regeringen die de burens van de EU vormen. Het gaat om: Algerije, Armenië, Azerbeidjan, Egypte, Georgië, Israël, Jordanië, Libanon, Libië, Moldavië, Marokko, Oekraïne, de Palestijnse autoriteit, Syrië en Tunesië.

Meer informatie: www.ec.europa.eu/world/enp

Eigen huis op orde

Als het om uitbreiding gaat, roept de EU dat iedereen welkom is. Maar voor dit mogelijk is, is een nieuw Europees verdrag nodig voor een democratischer, efficiëntere en transparantere EU. Europese burgers hebben recht op een heldere koers van hun leiders. Europa moet prioriteiten stellen: eerst een democratischer EU, pas daarna is er weer ruimte voor uitbreiding op basis van scherpe eisen en heldere controle. Het volgende hoofdstuk gaat hier verder op in.

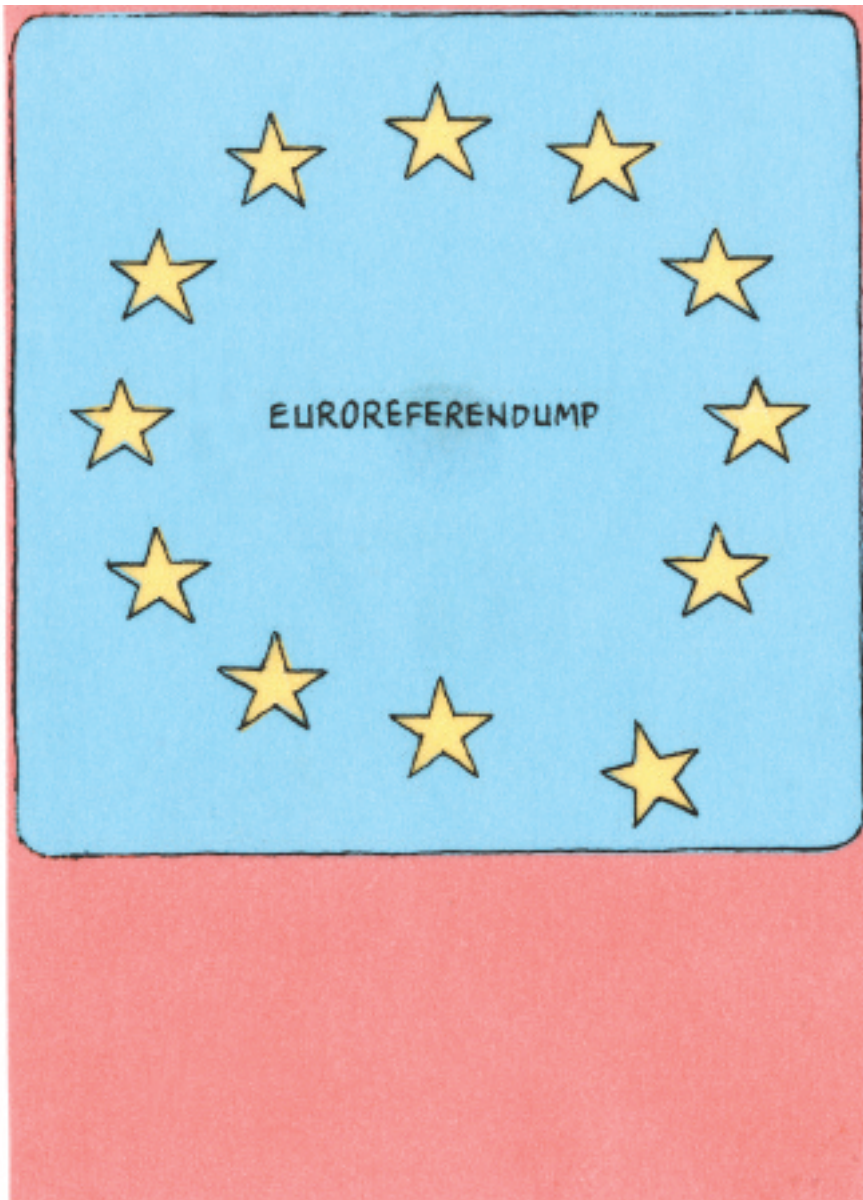
LINKS

Over de uitbreiding:
www.ec.europa.eu/enlargement

Over het Nabuurschapsbeleid:
www.ec.europa.eu/world/enp

VRAGEN ?

- *Vinden jullie dat Kroatië, Macedonië en Turkije op termijn kunnen toetreden? Waarom wel of waarom niet?*
- *Waar liggen volgens jullie de grenzen van Europa?*
- *Zie de tekening aan het begin van dit hoofdstuk. Welke landen zijn wanneer toegetreden en welke treden eventueel later nog toe? Gebruik verschillende kleuren om de verschillende uitbreidingen aan te geven.*

7. EUROPA: WERK IN UITVOERING

Over democratie en hervorming in de Europese Unie

Inleiding

“Als je ‘ja’ tegen de grondwet zegt, geef je alles uit handen,” zegt Leila. En Vadim vult aan: “Alles moet per se hetzelfde worden met die grondwet. Er zijn gewoon verschillen.” Een derde leerling meent: “Het maakte niet uit waar het referendum over ging. Als het over de euro was gegaan, was het ook ‘nee’ geweest.” En nog een ander: “In andere landen is helemaal geen referendum geweest. Daar was het misschien ook ‘nee’ geweest. Mensen houden niet van verandering.”

Op 1 juni 2005 stemt 67% van de Nederlanders die naar de stembus zijn gegaan, ‘nee’ tegen het Europees grondwettelijk verdrag. Zoals in de voorgaande delen is gebleken, kunnen we in de Europese Unie niet op dezelfde weg doorgaan, zonder dat de ontwikkelingen in de EU tot stilstand komen of de verkeerde kant opgaan. Veranderingen zijn nodig en het Europees grondwettelijk verdrag was een stap in de goede richting om het Europese huis op orde te brengen. Dat betekent niet dat het in alle opzichten een goed verdrag is. In dit hoofdstuk zullen we ingaan op die grondwet, de afwijzing ervan door de Nederlandse bevolking en op de vraag: hoe nu verder. Er is intussen veel gezegd en geschreven over waarom zoveel Nederlanders nee zeiden tegen de Europese grondwet. Een aantal punten zullen we in dit deel bespreken en oplossingen voorstellen. Verder in dit hoofdstuk aandacht voor de organisatie van de Europese Unie en de Europese identiteit.

De weg naar het grondwettelijk verdrag

De Europese Unie bestaat al meer dan 50 jaar. Zoals we gezien hebben in de voorgaande hoofdstukken, is de EU enorm veranderd sinds haar oprichting. De ‘Europese familie’ is uitgebreid van zes naar zevenentwintig leden en de EU heeft steeds meer bevoegdheden gekregen. Aanvankelijk werden

er alleen gezamenlijke afspraken gemaakt om economische samenwerking te bevorderen, maar tegenwoordig houdt Europa zich bezig met nog veel meer zaken en is de invloed op het dagelijks leven van de Europese burgers enorm toegenomen. Om samenwerking in een steeds omvangrijkere Europese Unie met steeds meer bevoegdheden goed te laten verlopen, zijn goede afspraken en regels nodig. Hoe komen we tot besluiten? Wat moet op Europees niveau geregeld worden en wat kunnen de lidstaten beter zelf blijven doen? Hoe zorgen we ervoor dat de Europese instellingen democratisch functioneren?

In december 2001 bepaalt de Europese Raad dat er eens goed gekeken moet worden naar bovenstaande vragen. Eerder dat jaar hebben de Europese leiders het Verdrag van Nice ondertekend. Maar tijdens die bijeenkomst is al duidelijk dat de afspraken in dat verdrag niet toereikend zijn. Binnen enkele jaren zou immers de toetreding van tien nieuwe lidstaten plaatsvinden. Om de samenwerking in de uitgebreide EU toch soepel te laten verlopen, zijn verdergaande hervormingen nodig dan die van het Verdrag van Nice.

In 2001 besluiten de Europese leiders daarom een Conventie bijeen te roepen. Dit is eigenlijk een serie bijeenkomsten van betrokken partijen die samen de problemen van de EU bestuderen en de opdracht krijgen voorstellen te doen voor een nieuw Verdrag. Daartoe worden een aantal vragen gesteld die gericht zijn op het democratischer, transparanter en efficiënter maken van de Europese Unie. De Conventie, die begin 2002 van start gaat, bestaat uit 217 vertegenwoordigers van nationale regeringen, nationale parlementen, het Europees Parlement, de Europese Commissie, en de kandidaat-lidstaten. Na lang vergaderen presenteert de Conventie in juli 2003 het resultaat in de vorm van het Europese grondwettelijke verdrag, dat al gauw kortweg de Europese grondwet wordt genoemd. De regeringsleiders beginnen vervolgens met hun onderhandelingen over de tekst. Uiteindelijk bereiken zij in de zomer van 2004 overeenstemming over de inhoud van de Europese grondwet.

Wat stond er ook weer in de grondwet?

De Europese grondwetstekst moest de EU democratischer, transparanter en efficiënter maken. Hieronder wordt een aantal van de belangrijkste regelingen in het grondwettelijk verdrag nog eens genoemd. Voor meer informatie over het grondwettelijk verdrag van 2004 kun je kijken op

www.grondweteuropa.nl

De Europese grondwet in 2004, vóór het referendum. © Europese Gemeenschap, 2007

Democratischer

- Het Europees Parlement krijgt met de grondwet meer bevoegdheden. Het EP kan bijvoorbeeld als medebeslisser optreden op 85 terreinen (momenteel zijn dat er maar 35). Daarnaast wordt de voorzitter van de Europese Commissie voortaan gekozen door het Europees Parlement en niet benoemd worden door de Raad zoals nu het geval is.
- Ook burgerinitiatief verbetert het democratisch gehalte van de EU. Wanneer burgers uit minimaal acht lidstaten 1 miljoen handtekeningen verzamelen, wordt het onderwerp waarvoor zij zich inzetten op de agenda van de Europese Commissie gezet.
- Het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie wordt opgenomen in de grondwet. Dit betekent dat burgers zich kunnen beschermen tegen ongewenste Europese regelgeving wanneer deze in strijd zijn met de rechten die zijn vastgelegd in het Handvest.

Transparanter

- De verdeling van de bevoegdheden tussen de lidstaten en de Europese Unie is in de grondwet verduidelijkt. Subsidiariteit blijft hierbij de belangrijkste leidraad. Dat wil zeggen dat zaken alleen Europees geregeld moeten worden als het nationaal, regionaal of lokaal niet beter kan. Grensoverschrijdende problemen zoals luchtvervuiling kunnen bijvoorbeeld beter Europees aangepakt worden, maar zaken als huisvesting kan men beter op een lager niveau regelen. Later in dit hoofdstuk komen we nog terug op het subsidiariteitsprincipe.
- De vergaderingen van de Raad van ministers waarin wetten aangenomen worden, moeten in volledige openbaarheid plaatsvinden.

- Ook wordt de Europese besluitvorming vereenvoudigd en verduidelijkt. In de grondwet wordt Europese wetgeving voortaan ingedeeld in wetten en kaderwetten en worden er niet langer allerhande andere benamingen gehanteerd.

Efficiënter

In de grondwet zijn een aantal belangrijke regelingen opgenomen die ervoor moeten zorgen dat ook een uitgebreide Europese Unie van inmiddels 27 lidstaten toch daadkrachtig en effectief kan optreden.

- Het aantal terreinen waar met meerderheidsbesluitvorming wordt gewerkt, wordt uitgebreid. Dit wil zeggen dat een regeling onder bepaalde voorwaarden kan worden aangenomen wanneer ten minste 55% van de leden van de Raad die samen minimaal 65% van de Europese bevolking vertegenwoordigen het ermee eens zijn. Als bepaalde leden van de Raad een voorstel willen blokkeren moeten zij minimaal met zijn vieren zijn. Op deze manier is het iets eenvoudiger om besluiten te nemen dan wanneer dat gebeurt op basis van unanimititeit. Je begrijpt natuurlijk wel waarom: het valt niet mee om 27 lidstaten met ieder hun eigen belangen op dezelfde lijn te krijgen.
- Op bepaalde terreinen blijft dit wel van groot belang, bijvoorbeeld bij buitenlands beleid. Hier zullen altijd alleen besluiten worden genomen als alle lidstaten zich in een bepaalde regeling kunnen vinden.
- De EU streeft ernaar op het terrein van buitenlands beleid met één stem naar buiten te treden want dat is veel effectiever dan wanneer je onderling verdeeld bent. De grondwet stelt daarom voor een Europese Minister van Buitenlandse Zaken aan te stellen, die het buitenlandbeleid van de EU kan communiceren. Deze persoon zou verantwoording moeten afleggen aan het Europees parlement.
- De Europese Raad zou na invoering van de grondwet een vaste voorzitter krijgen voor een periode van twee en een half jaar. Nu is ieder land steeds maar zes maanden voorzitter van de Raad. De nieuwe regeling heeft als nadeel dat het langer duurt voor een land aan de beurt is om het voorzitterschap op zich te nemen, maar het voordeel is dat het de stabiliteit van de Unie ten goede komt als een voorzitter langer aanblijft.
- Tot slot zou de Europese Commissie na 2009 verkleind worden, ook om de werkbaarheid in de EU te bevorderen. Het aantal commissarissen zou dan overeenstemmen met tweederde van het aantal lidstaten. Dit voorstel stuitte vaak op verzet.

Het referendum

Op 1 juni 2005 vond het eerste landelijke referendum ooit in Nederland plaats. De grondwet werd met een grote meerderheid afgewezen. Een paar dagen eerder had de Franse bevolking de grondwet ook al afgewezen.

Maandag 30 mei en woensdag 1 juni 2005
Uit mijn weblog op www.maxvandenbergh.nl.

Maandag 30 mei 2005

Het Franse 'nee' ondergraaft duidelijk de ja-stemmers die de afgelopen dagen in opmars waren. Het wordt nu wel heel erg een up-hill battle. Als we 's avonds in Concordia naar het TV-debat kijken, merk ik hoezeer Verhagen en Van Aartsen onze kiezers, ook de ja-stemmers, op de zenuwen werken. Met zulke voorstanders heeft de grondwet geen tegenstanders nodig. Veel te grof, veel te rechts, geen oog voor de bureaucratie en sociale kritiek. Daar ligt voor ons de opdracht voor een 'anders-Europa' campagne. Na optredens van Frans Timmermans en Wouter Bos, met de hele dag veel camera-aandacht, mag ik tot slot nog een keer in debat met de partijleden uit de Haagse regio. Ik ben geconcentreerd, zeer direct en het lukt nog een keer te overtuigen en te verdiepen. Ik zag er erg tegenop, na Wouter Bos nog opnieuw een zaal te bereiken. Maar toch gelukt en dan zijn de reacties van velen uit de zaal heel persoonlijk en stimulerend. We helpen elkaar er doorheen, en dat is wel nodig als één van de peilingen een uitslag van 70% nee/ 30% ja voorspelt. In mijn hoofd ben ik al bezig het 'anders-Europa' te formuleren. Maar nog steeds: een ja stem zou ons progressieven daar enorm bij helpen!

Woensdag 1 juni 2005

Om 7 uur 's ochtends Radio Berlin, om 8 uur folderen bij uitgang van het Centraal Station van Amsterdam. Veel ja-stemmers, verschil Amsterdam van de rest? Met veel jongeren en grote rode ballonnen, heeft het geheel een feestelijk aanzien. Mooi stembus-weer. Tussendoor een telefonische vergadering in de

hal van van het station van Haarlem, en dan alweer op weg naar Leiden. Ik volg de tournee per trein tot en met Den Haag. De reacties van PvdA-kiezers blijven vriendelijk, evenals de dagjesmensen uit Appingedam en Oirschot, maar velen vinden Europa te snel, te complex en zeggen 'nee' tegen de grondwet. Op mijn stembureau in Amsterdam is er 's middags al een hogere opkomst dan bij de Europese verkiezingen. Dát succes van dit PvdA referendum is tenminste binnen. In Nieuwspoor voer ik discussie met Tiny Kox van de SP voor de internationale pers. (...) Dan snel nog BBC op het Binnenhof en tussendoor Spaanse, Franse en Duitse zenders per mobiel. De uitslag is toch nog een stuk scherper, dit is een groot verschil. Op de TV in Hilversum 's avonds (...) wordt het nee-kamp gefeliciteerd.

Hoe ging het verder na het referendum?

Nederland en Frankrijk wezen de grondwet af in een referendum. In 18 andere lidstaten is de grondwet door het nationale parlement goedgekeurd. Deze landen hebben dus geen referendum gehouden. Na het 'nee' in 2005 hebben de regeringsleiders een reflectieperiode afgesproken om iedereen de kans te geven na te denken over de toekomst van Europa. Na bijna twee jaar lijkt in het voorjaar van 2007 een einde gekomen aan die reflectieperiode. Toen is onder leiding van het voorzitterschap van Duitsland met alle regeringsleiders afgesproken dat er een (nieuw) Verdrag moet komen om de EU democratischer en doeltreffender te maken. Verschillende verklaringen zijn aangedragen voor het 'nee'. De belangrijkste lijkt te zijn dat mensen het gevoel hebben dat ze de controle over het Europese project kwijt zijn, dat het allemaal te snel gaat en dat ze zich geen deel voelen van de ontwikkelingen. Ze verwerpen niet de Europese samenwerking. Bron: www.nederlandineuropa.nl

Over de reflectieperiode en de toekomst van de EU:

www.europa.eu/debateeurope en www.nederlandineuropa.nl

Democratischer en efficiënter

De angst van veel mensen is dat Nederland steeds meer macht en inspraak kwijtraakt aan Brussel. Er moet echter niet meer macht naar Brussel, wél moet Europa doeltreffender en democratischer. De kern van het op orde brengen van het huis van de Europese Unie is het verbeteren van het besluitvormingsproces en de vertegenwoordiging van de verschillende organen van de EU. In deze context wordt vaak gewezen op het probleem van het aantal landen: als we met meer zijn, dan kunnen we geen besluiten meer nemen. Maar het gaat er natuurlijk niet alleen om met hoeveel mensen je samen wilt werken, het gaat ook om de manier waarop je werkt, de werkmethode. Hieronder gaan we verder in op de werkmethode van de Europese Commissie en de Europese Raad.

De Commissie

Iedere lidstaat heeft nu zijn eigen commissaris in de Europese Commissie. De Commissie is dan misschien geen orgaan van vertegenwoordigers van lidstaten, de eigen commissaris draagt wél bij tot draagvlak bij de bevolking voor hetgeen de Commissie doet. Ook is het van belang dat specifieke kennis van elke lidstaat in de Commissie is vertegenwoordigd. In de relatie tussen het Europees Parlement en de Commissie is het van belang dat de individuele verantwoordelijkheid van de commissarissen goed wordt geregeld. Het Europees Parlement moet de mogelijkheid hebben om een slecht functionerende commissaris weg te sturen, zonder direct gedwongen te worden de Commissie als geheel naar huis te sturen.

De Raad

Beslissen bij unanimiteit (waarbij iedere lidstaat een veto heeft) kan echt niet meer. Meerderheidsbesluitvorming, de helft plus 1, moet de regel worden, unanimiteit de uitzondering. Op alle gebieden waar de Raad bij meerderheid besluit moet het Europees Parlement medebeslissingsbevoegdheid krijgen. Een minister zegt nu vaak dat hij zijn best heeft gedaan in Europa, maar zijn voorstel er niet door heeft gekregen omdat de meerderheid tegen was. Wat kun je dan nog doen als nationaal parlement? Een mogelijkheid is dat die rol deels overgenomen wordt door het Europees Parlement. Wat de democratische controle van de regeringen betreft, valt er nog veel te winnen bij een betere samenwerking tussen het Europees Parlement en de nationale parlementen.

Een ander punt van hervorming is de stemmenweging in de Raad. Ieder land heeft een bepaald aantal stemmen, dit aantal is ooit eens vastgesteld in de Europese Gemeenschap van 6 landen. De weging is niet meer van deze tijd. Vergelijk: de Benelux (26 miljoen inwoners) heeft 12 stemmen, Duitsland (ruim 80 miljoen inwoners) heeft er 10. Bij een herweging moet er rekening gehouden worden met het feit dat de EU zowel een 'Unie van staten' als een 'Unie van burgers' is. Een zogenaamde 'dubbele sleutel' is daarom de beste oplossing: hierbij moet een besluit zowel de meerderheid van staten als de meerderheid van burgers achter zich hebben om aangenomen te kunnen worden. Deze oplossing is een stuk democratischer dan het huidige systeem.

Een nieuw verdrag

Dat er behoefte is aan een nieuw verdrag staat buiten kijf. Door de afwijzing van de grondwet in 2005 is de EU immers nog altijd aangewezen op het Verdrag van Nice uit 2001. Zoals in het begin al verteld, dat verdrag is niet berekend op een unie van 27 lidstaten. Het gevolg is gebrek aan democratische controle door het Europees Parlement, logge besluitvormingsprocedures en achterkamertjespolitiek van de grote landen. Alleen een nieuw verdrag kan deze tekortkomingen oplossen. En niet te vergeten, zonder een nieuw verdrag geen verdere uitbreiding. Dat kan de Europese Unie gewoon niet aan.

Over de vraag hoe een nieuw verdrag eruit moet zien, lopen de meningen nogal uiteen. Terwijl de achttien landen die de grondwet al goedgekeurd hebben, de originele tekst liefst handhaven en zelfs willen uitbreiden, pleiten andere voor een 'mini-verdrag' waarin uitsluitend de institutionele hervormingen behouden blijven. Ergens tussen deze twee varianten in, zit een verdrag dat goed voor een ieder in de EU is. Inkorting komt de overzichtelijkheid ten goede, maar mag niet leiden tot het opofferen van wezenlijke verbeteringen voor de Europese bevolking. Uiteindelijk telt de inhoud en niet de omvang. Sommige artikelen uit de grondwet kunnen door regeringen en nationale parlementen als vereenvoudigingen van de bestaande regelingen worden aangenomen. Vervolgens moeten heronderhandelingen gevoerd worden om te bepalen wat behouden moet blijven en wat eventueel toegevoegd kan worden om tegemoet te komen aan de wensen van de Nederlandse burgers. Prioriteit moet gegeven worden aan subsidiariteit, meer invloed van nationale parlementen, duidelijke afbake-

ning tussen nationale publieke dienstverlening en de interne markt, meer Europese samenwerking wat betreft migratie-, klimaat-, en buitenlandbeleid, het opgeven van nationale veto's en scherpere toetredingscriteria voor nieuwe landen.

De volgende vijf punten voor een democratischer, doeltreffender en sociaal verdrag zullen in een nieuw verdrag zeker moeten komen te staan.

Aan de slag met een nieuw verdrag.

1. Grondwet 'nee'

De term 'grondwet' moeten we niet langer gebruiken. Uit het Nederlands referendum is gebleken dat die term wordt opgevat als het wegnemen van de nationale grondwet. Dus niet meer spreken over 'de Europese grondwet'. Het is geen grondwet en dat zal het ook niet worden. Het is een verdrag.

2. In Europa doen wat in Europa moet

We moeten veel duidelijker afspreken wanneer er noodzaak is voor of meerwaarde van Europese samenwerking. Veel beleid kan prima in de lidstaten worden bepaald. Alleen die problemen moeten Europees worden aangepakt, wanneer een Europese aanpak meerwaarde heeft. Volgens de Vlaardingse leerlingen moet dit rijtje op Europees niveau worden vastgelegd:

- vrijheid van meningsuiting
- vrijheid van religie
- geen discriminatie
- mensenrechten
- veiligheid (bijvoorbeeld op school, maar ook terrorisme)
- milieuvervuiling
- import en export (de interne markt)
- migratie

3. In Nederland wat in Nederland kan

Wanneer bepaald wordt waar Europees wordt samengewerkt, volgt vanzelfsprekend wat Nederland ook zelf kan. Dat noemen we subsidiariteit. Daarmee leg je de verantwoordelijkheid op het niveau waarvoor het beleid gemaakt wordt. Subsidiariteit geldt ook binnen Nederland. Niet alles moet

vanuit Den Haag worden geregeld. Vaak kunnen de gemeenten en provincies ook prima zelf hun problemen aanpakken.

De leerlingen geven als voorbeeld hiervoor migratie, belastingen, dijken en watermanagement. Opvallend is dat zij van mening verschillen over migratie. Moet dat nu Europees worden aangepakt of in Nederland? De angst is dat het beleid op Europees niveau niet streng genoeg zal zijn. Toch is het beter om het Europees aan te pakken, omdat we anders met het ‘waterbedeffect’ te maken krijgen en daar is niemand bij gebaat. Dit voorbeeld geeft direct aan dat het niet altijd even gemakkelijk is om te bepalen wat Europees moet en wat Nederlands kan. Daarom is het van belang dat hierover goede afspraken worden gemaakt die in een nieuw verdrag worden vastgelegd.

4. Leg het sociale karakter duidelijk vast

Een minpunt aan voorstellen voor een afgeslankt ‘mini-verdrag’ is dat het Handvest van de Grondrechten daarbij meestal sneuvelt. Het Handvest geldt voor de handelingen van de Europese instellingen en voor de lidstaten wanneer zij Europese wetgeving uitvoeren. Het Handvest in een Europees verdrag zou een juridische troef in handen van Europese burgers zijn om zich tegen ongewenste Europese regels te beschermen als die tegen deze grondrechten ingaan. Als het nieuwe verdrag gericht moet zijn op de zorgen die bij de burgers leven, dan hoort het Handvest daar zonder meer bij.

5. Niet langer een rondreizend circus

Zoals al in hoofdstuk 1 over de Brusselse keuken is toegelicht, reist het Europees Parlement eens per maand naar Straatsburg om daar 4 dagen te vergaderen. Dit kost onnodig veel geld en bezorgt het Europees Parlement het imago van een geldverslindend rondreizend circus. Wanneer je Nederlanders vraagt wat ze onzinnig vinden aan het Europees Parlement, is dit vaak het eerste dat ze noemen. De maandelijks verhuizing is onnodig. Het Europees Parlement heeft zelf al meermalen aangegeven dat het deze verhuizing wil stoppen, maar de regeringsleiders hebben tot nu toe niet besloten dit te veranderen. Bij de onderhandelingen over een nieuw Europees Verdrag is het van groot belang dat wordt vastgelegd dat het Europees Parlement op één plek gevestigd is.

De Europese Unie is niet slechts afhankelijk van een nieuw verdrag om democratischer te worden. Sommige hervormingen kunnen ook los van een verdrag worden doorgevoerd, andere zijn reeds doorgevoerd.

Opnieuw een referendum

Zonder een nieuw verdrag kunnen we niet verder. Maar nog eens over dezelfde tekst stemmen is uitgesloten. Toch kreeg Nederland die suggestie uit de andere Europese lidstaten in de maanden na het ‘nee’. Alsof de Nederlanders zich voor de gek laten houden. Ze hebben in meerderheid ‘nee’ gezegd tegen de originele tekst. Die willen ze niet. Maar dat betekent niet dat ze geen uitspraak kunnen doen over een nieuwe tekst. Daarom moet de Nederlandse regering niet bang zijn een nieuwe verdrag aan de Nederlanders voor te leggen. Doen we dat niet, dan riskeren we dat de Nederlanders zich volledig afkeren van de politiek en de Europese Unie, omdat ze zich niet serieus genomen voelen. De Nederlandse bevolking heeft immers niet tegen de Europese samenwerking gestemd, maar juist aangegeven een groot voorstander te zijn van Europese samenwerking. Iedereen plukt de vruchten van een democratischer, simpeler en effectiever Europa. Indien van een nieuw verdrag uitgelegd kan worden dat het dit doel dichterbij brengt, is er geen enkele reden om een referendum met vrees tegemoet te zien.

De gekozen eurocommissaris en de Europese lijsttrekker

Nederland kan, afzonderlijk van andere Europese lidstaten, de Nederlanders directe inspraak geven bij de keuze voor de Nederlandse eurocommissaris. De kiezers zouden zich direct, via een referendum, moeten kunnen uitspreken over de Nederlandse eurocommissaris. Iedere politieke partij of groep van partijen maakt vanzelfsprekend ruim van te voren zijn of haar kandidaat-commissaris bekend. Een gekozen Nederlandse eurocommissaris is hard nodig om de Europese Commissie een meer democratisch karakter te geven. Op termijn zal de Commissie niet meer bestaan uit 1 commissaris voor iedere lidstaat, maar bijvoorbeeld uit 15 commissarissen en 15 staatssecretarissen. Dat is ook veel werkbaarder en herkenbaarder.

Als klein, democratisch land heeft Nederland baat bij een politiek spel dat niet door een paar grote landen achter de schermen gespeeld wordt. Binnen Europa is lang gestreden voor een gekozen voorzitter van de Commissie op basis van de uitslag van de Europese verkiezingen. Dat is sinds 2004 met de benoeming van Commissievoorzitter Barroso ook het geval. De voordracht van de kandidaat wordt gedaan door de Europese

Raad, die rekening moet houden met de Europese verkiezingsuitslag. De voorzitter van de Europese Commissie wordt door het Europees Parlement met een meerderheid van stemmen benoemd. Het Europees Parlement kan deze kandidaat afwijzen en in dat geval moet de Raad binnen een maand met een nieuw voorstel komen. Dit voorstel geeft de stem van de burger via de Europese verkiezingen meer gewicht. Dit is echter pas het begin. Uiteindelijk zal de Europese commissie een volledig gekozen orgaan moeten worden. We kunnen het ons toch niet meer permitteren om vol afschuw te spreken over het democratisch tekort in Europa, en tegelijkertijd onze eigen eurocommissaris – één van de meest herkenbare nationale figuren binnen de Europese politiek – aan te wijzen achter de gesloten deuren van het Torentje?

De Europese politieke stromingen, zoals de sociaal-democraten, de christen-democraten, de liberalen en de groenen moeten in de aanloop naar de verkiezingen voor het Europees Parlement hun kandidaat-commissievoorzitter bekend maken. Kiezers kunnen dan rekening houden met die voordracht wanneer ze gaan stemmen. Verder zouden alle grote Europese politieke stromingen een Europese lijsttrekker moeten kiezen voor de verkiezingen voor het Europees Parlement. Die lijsttrekker is in alle landen dezelfde en geeft een Europees gezicht aan de verkiezingen. Dan wordt een aantal debatten georganiseerd, die in de gehele EU op TV worden uitgezonden. Er is nu nog veel te weinig politiek debat en op deze manier kunnen de lijsttrekkers voor het voetlicht brengen hoe zij hun Europa zien.

Uit de achterkamertjes

De benoeming van de eurocommissaris is niet het enige wat uit de achterkamertjes kan worden gehaald. Ook de vergaderingen van de regeringsleiders en de ministers zouden openbaar moeten worden gemaakt. Tot 2006 vergaderden zij volledig achter gesloten deuren. Inmiddels zijn delen van vergaderingen van de Europese Raad via de website te volgen.

Kijk maar eens op www.consilium.europa.eu en dan de button Council Live.

Overigens kun je ook de vergaderingen van het Europees Parlement volgen via www.europarl.europa.eu en dan de button EP Live - video.

Burgertoets en gele kaart

De Europese Commissie zou bij ieder wetsvoorstel moeten kijken naar de mogelijke gevolgen voor de Europese burgers die in hun dagelijks leven te maken krijgen met de desbetreffende wet. Het gaat dan om sociale, economische en milieu-effecten. Iedere keer moet weer expliciet de vraag worden gesteld: wat heeft een burger hieraan en waar krijgt hij of zij de informatie en waar kan zij haar rechten halen? Op grond hiervan kan besloten worden of en welke extra maatregelen nodig zijn. Het Europees Parlement moet hierin een rol krijgen en toezien of de burgertoets naar behoren is uitgevoerd. Op basis van de resultaten van deze toets kan bijvoorbeeld worden besloten hoe de voorlichting over de nieuwe regelgeving moet plaatsvinden. Maar deze burgertoets kan ook aanleiding zijn om een wetsvoorstel aan te passen. Daarnaast kan op deze manier worden bekeken hoe de Europese Commissie het subsidiariteitsbeginsel toepast. Er bestaat geen goede definitie van het subsidiariteitsbeginsel, maar er wordt mee bedoeld dat bij alle afzonderlijke wetten en besluiten eerst wordt bekeken op welk niveau deze besluiten het best kunnen worden genomen. Europees, nationaal, regionaal of lokaal.

In aanvulling hierop is in de originele tekst van het Europees grondwettelijk verdrag opgenomen dat de nationale parlementen een gele kaart kunnen uitdelen aan de Europese Commissie. Dat betekent dat, wanneer één-derde van de nationale parlementen in de EU bezwaar heeft tegen een Europees wetsvoorstel op basis van schending van het subsidiariteitsbeginsel, zij dit voorstel kunnen terugverwijzen naar de Europese Commissie. Die moet dan met een nieuwe tekst komen. De Tweede Kamer zou alsnog ervoor kunnen kiezen om zelf zo'n gele kaart in te voeren en met andere parlementen samen te werken.

Overtreding? Dan een gele kaart.

© ANP/DPA

Identiteit en diversiteit

Toen de Nederlanders in meerderheid 'nee' zeiden tegen het grondwettelijk verdrag, hoorde je veel mensen zeggen dat ze bang waren hun identiteit te verliezen in de Europese superstaat. Dat van Nederland als relatief klein land in de Europese Unie niets meer zou overblijven met grote landen als Duitsland en Polen. Door de term 'grondwet' leek het alsof de Nederlandse grondwet zou verdwijnen, terwijl die grondwet ook bij onze Nederlandse identiteit hoort. We hebben in Nederland niet voor niets een gedoogbeleid voor softdrugs en met het homohuwelijk waren we ook de eerste in Europa, zelfs in de wereld. Nederlanders zijn trots op hun verworvenheden, ook al zijn ze het er soms niet voor 100% mee eens. Dat de term 'grondwet' verkeerd gekozen was, hebben we in dit hoofdstuk uitgelegd. Dat je Nederlandse identiteit niet zomaar verdwijnt in een Europa van 27 lidstaten komt hier aan bod.

Europa is juist opgebouwd uit verschillende nationale, lokale en regionale identiteiten en kent daarvoor veel verschillende culturen. De kracht van Europa is haar diversiteit. Een Nederlander voelt zich Nederlander op grond van taal, cultuur en historie. In de Europese Unie worden meer dan 20 verschillende talen gesproken, er is diversiteit in de geschiedenis van de lidstaten en ook in culturele zin zijn er grote verschillen tussen de nuchtere Nederlanders en de emotionele Italianen. Maar dit betekent niet dat we niet én Nederlander én Europeaan kunnen zijn. Ook in de inleiding van het afgewezen voorstel voor een grondwettelijk verdrag staan verwijzingen naar de vele verschillende identiteiten binnen de EU:

GEINSPIREERD door de culturele, religieuze en humanistische tradities van Europa, die ten grondslag liggen aan de ontwikkeling van de universele waarden van de onschendbare en onvervreembare rechten van de mens en van vrijheid, democratie, gelijkheid en de rechtsstaat;

IN DE OVERTUIGING dat Europa, na bittere ervaringen herenigd, op de ingeslagen weg van beschaving, vooruitgang en welvaart wil voortgaan, voor het

goed van al zijn bewoners, ook van de meest kwetsbaren en de meest behoeftigen; dat Europa een werelddeel wil blijven dat openstaat voor cultuur, kennis en maatschappelijke vooruitgang; en dat Europa het democratische en transparante karakter van zijn openbare leven wil verdiepen en zich wil beijveren voor vrede, rechtvaardigheid en solidariteit in de wereld;

IN HET VERTROUWEN dat de volkeren van Europa, onverminderd trots op hun identiteit en hun nationale geschiedenis, vastbesloten zijn hun oude tegenstellingen te overwinnen, en, steeds hechter verenigd, vorm te geven aan hun gemeenschappelijke lotsbestemming;

ER VAST VAN OVERTUIGD dat Europa, "In verscheidenheid verenigd", de volkeren de beste kansen biedt om, onder eerbiediging van eenieders rechten en in het besef van de verantwoordelijkheden jegens de toekomstige generaties en de aarde, voort te gaan met de grootse onderneming die van Europa bij uitstek een ruimte maakt waar mensen gestalte kunnen geven aan hun aspiraties;

Ze hebben veel en soms moeilijke woorden nodig, maar duidelijk wordt dat juist de verschillen binnen de EU de kracht zijn van de samenwerking. Wanneer er voldoende gemeenschappelijke basis is, stimuleert en zorgt dat ervoor dat we van elkaar leren. Die uitwisseling verrijkt je Nederlandse identiteit en versterkt je Europese.

S@MEN
sinds 1957

*In 2007 viert de EU haar 50 jarig bestaan.
Samen maar toch allemaal verschillend.*

© Europese Gemeenschap, 2007

LINKS

Over het Europees grondwettelijk verdrag van 2004:
www.grondweteuropa.nl

Over de reflectieperiode en de toekomst van Europa:
www.europa.eu/debateeurope/ en www.nederlandineuropa.nl

Meekijken bij de vergaderingen van het Europees Parlement:
www.europarl.europa.eu en dan de button EP Live - video

Meekijken bij de vergaderingen van de Europese Raad:
www.consilium.europa.eu en dan de button Council Live

VRAGEN EN OPDRACHTEN ?

- *Vinden jullie dat er nog een referendum moet worden gehouden wanneer er een nieuw Europees verdrag is?*
- *Voel je je Europeaan of Nederlander? Is er iets typisch Europees? Wat is typisch Nederlands?*
- *Welke twee Europese onderwerpen moeten volgens jou absoluut in een voorlichtingsbrochure over Europa voor leeftijdgenoten? En waarom? Maak een brochure.*

In communicatie is het belangrijk om je te verplaatsen in de mensen die je wilt bereiken, je doelgroep. Probeer zo concreet mogelijk te zijn, bijvoorbeeld door aan te sluiten bij de situatie, wensen en/of problemen van je doelgroep. Succes!

